

HANDICAP OG BESKÆFTIGELSE

UDVIKLINGEN MELLEM 2002 OG 2012

13:01

MARIE MØLLER KJELDEN
HELLE SOPHIE HOULBERG
JAN HØGELUND

13:01

HANDICAP OG BESKÆFTIGELSE

UDVIKLINGEN MELLEM 2002 OG 2012

MARIE MØLLER KJELDEN
HELLE SOPHIE HOULBERG
JAN HØGELUND

KØBENHAVN 2013
SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

HANDICAP OG BESKÆFTIGELSE
UDVIKLINGEN MELLEML 2002 OG 2012
Afdelingsleder: Lisbeth Pedersen
Afdelingen for beskæftigelse og integration

Undersøgelsens følgegruppe:

Lene Østergaard Hansen, Social- og Integrationsministeriet
Malene Eskildsen, Danske Handicaporganisationer
Lisbeth Bo, Specialfunktionen Job & Handicap
Leif Scherrebeck, Specialfunktionen Job & Handicap
Helle Sølvsten, Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering
Camilla Behrend, Styrelsen for Fastholdelse og Rekruttering
Pernille Steen Pedersen, PPclinic
Lene Maj Pedersen, Det Centrale Handicapråd
Henning Gade, Dansk Arbejdsgiverforening
Christian Sølyst, LO – Landsorganisationen i Danmark

ISSN: 1396-1810
ISBN: 978-87-7119-141-7
e-ISBN: 978-87-7119-142-4

Layout: Hedda Bank
Forsidefoto: Colourbox
Oplag: 300
Tryk: Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

© 2013 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
Hertug Trolles Gade 11
1052 København K
Tlf. 33 48 08 00
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.
Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver SFI's
publikationer, bedes sendt til centret.

INDHOLD

	FORORD	7
	RESUMÉ	9
1	SAMMENFATNING	13
	Indledning	13
	Handicapbegrebet	14
	Rapportens data	14
	Rapportens temaer	15
	Rapportens resultater	16
	Diskussion og perspektivering	22
2	OM UNDERSØGELSEN	27
	Baggrund	27
	Begrebet "handicap"	28
	Data	29

	Hvad betyder det, at noget er statistisk signifikant?	31
	Faktorer, der påvirker beskæftigelsen for personer med handicap	33
3	HELBRED OG HANDICAP	39
	Personer med handicap	39
	Dominerende handicap	43
	Trivsel	45
	Opsummering	49
4	BESKÆFTIGELSE	51
	Den samlede beskæftigelse	51
	Beskæftigelsesudviklingen for deltagere i handicapundersøgelsen fra 2002	56
	Opsummering	61
5	HANDICAP OG OVERFØRELSESINDKOMSTER	63
	Udviklingen i overførelsesindkomster	63
	Opsummering	72
6	TRIVSEL, HANDICAP OG BESKÆFTIGELSE	75
	Trivsel og beskæftigelse	75
	Opsummering	84
7	LÆSE- ELLER SKRIVEVANSKLIGHEDER	85
	Handicap og læse- eller skrivevanskeligheder	85
	Beskæftigelse	87
	Opsummering	90
8	BESKÆFTIGELSE PÅ SÆRLIGE VILKÅR	91

	Støtteordninger	91
	Beskæftigelse på særlige vilkår	92
	Hjælpe midler og støtteforanstaltninger	96
	Opsummering	99
9	VIDEN, ARBEJDSGIVERS INDSATS OG HOLDNINGER	101
	Viden om støtteordninger	102
	Arbejdsgivers indsats	107
	Holdningen til personer med handicap	111
	Hensyn fra arbejdsgiver og kollegaer	116
	Opsummering	120
10	TILBAGETRÆKNINGSALDER OG JOBSØGNING	123
	Tilbagetrækningsalder	123
	Jobsøgning	127
	Opsummering	132
	BILAG	135
	Bilag til kapitel 3	135
	Bilag til kapitel 4	141
	Bilag til kapitel 5	149
	Bilag til kapitel 6	151
	Bilag til kapitel 7	155
	Bilag til kapitel 8	158
	Bilag til kapitel 9	160
	Bilag til kapitel 10	166
	LITTERATUR	167
	SFI-RAPPORTER SIDEN 2012	171

FORORD

Denne rapport belyser udviklingen fra 2002 til 2012 i antallet af personer med et handicap eller længerevarende helbredsproblem og sammenligner beskæftigelsesudviklingen for personer med og uden et handicap. Den undersøger også udviklingen i kendskabet til de beskæftigelsesrettede støtteordninger for personer med handicap samt holdningen blandt de beskæftigede personer i befolkningen til personer med handicap. Herudover belyser rapporten bl.a. den psykiske trivsel, jobsøgningsaktiviteten og læse- eller skrivevanskeligheder blandt personer med og uden handicap samt virksomhedernes indsats for personer med handicap. Endelig belyses, i hvilket omfang udvalgte mål i VK-regeringens¹ beskæftigelsesstrategi for personer med handicap er blevet opfyldt.

Datagrundlaget er spørgeskemaundersøgelser blandt personer i befolkningen mellem 16 og 64 år, som blev interviewet i forbindelse med Danmarks Statistiks Arbejdskraftundersøgelser i 2002, 2005, 2008, 2010 og 2012. Herudover er der benyttet registeroplysninger.

Der har til undersøgelsen været tilknyttet en følgegruppe, som har kommenteret et rapportudkast. Herudover er rapporten også blevet kommenteret af forsker Jane Greve, Rockwool Fondens Forskningsenhed. Vi takker dem alle for gode og konstruktive kommentarer.

1. VK-regeringen 2001-2011.

Rapporten er gennemført i SFI's afdeling for beskæftigelse og integration og er udarbejdet af videnskabelig assistent cand.scient.oecon. Marie Møller Kjeldsen, videnskabelig assistent cand.polit. Helle Sophie Bøje Houlberg, og seniorforsker cand.polit., ph.d. Jan Høgelund, som også har været projektleder. Undersøgelsen er finansieret af Beskæftigelsesministeriet.

København, februar 2013

JØRGEN SØNDERGAARD

RESUMÉ

Et hovedformål med SFI's rapporter om handicap og beskæftigelse er at belyse beskæftigelsessituationen og beskæftigelsesudviklingen for personer med handicap. Herudover belyser rapporterne forhold, der kan påvirke beskæftigelsen for personer med handicap, fx holdningen til personer med handicap og viden om beskæftigelsesrettede ordninger blandt personer med handicap.

RESULTATER

- Andelen af personer, som oplyser, at de har et handicap eller længerevarende helbredsproblem er steget fra 15,9 procent i 2010 til 17,6 procent i 2012. Det svarer til, at 625.000 personer har et handicap eller længerevarende helbredsproblem i 2012. På trods af stigningen mellem 2010 og 2012 er andelen med handicap i 2012 signifikant lavere end i 2005 og 2008.
- Beskæftigelsen blandt personer med et handicap eller længerevarende helbredsproblem er væsentlig lavere end blandt personer uden handicap. For personer med handicap var den sæsonkorrigerede beskæftigelsesandel 43,9 procent i 2012 mod 77,5 procent blandt personer uden handicap. Disse tal har ikke ændret sig signifikant i for-

hold til 2010. For personer med et større handicap er beskæftigelsen dog faldet signifikant fra 31,0 procent i 2010 til 26,8 procent i 2012.

- Blandt personer med et handicap steg andelen, der nævnte en psykisk lidelse som dominerende handicap, mellem 2002 og 2010. Denne udvikling er stoppet. I 2012 er der 13,9 procent, der har en psykisk lidelse som dominerende handicap, hvilket ikke er signifikant forskelligt fra andelen i 2010. Denne gruppe har dog en væsentligt lavere beskæftigelsesandel end personer med mobilitetshandicap og sygdomme: Kun 24,2 procent af personerne med en psykisk lidelse er i arbejde.
- Blandt personer med handicap har 15,3 procent problemer med at læse eller skrive, mens det samme kun er tilfældet for 6,2 procent af personerne uden et handicap. Beskæftigelsen for personer med læse- eller skrivevanskeligheder er væsentligt lavere end for personer uden læse- eller skrivevanskeligheder. Blandt personer med handicap er 28,3 procent beskæftiget blandt dem med læse- eller skrivevanskeligheder mod 46,7 procent blandt dem uden læse- eller skrivevanskeligheder. Blandt personer uden handicap er de tilsvarende tal 69,4 og 78,1 procent.
- VK-regeringen (2001-2011) iværksatte to beskæftigelsesstrategier for personer med handicap. Rapporten belyser indfrielsen af tre strategimål. Et mål, om at fem procentpoint flere beskæftigede skulle være trykke ved at arbejde sammen med en person med en psykisk lidelse i 2012 end i 2009, er indfriet. Derimod er et mål om at sprede viden om mulighederne for at kombinere handicap og job tilsyneladende ikke indfriet. Kendskabet til ordningerne med fleksjob, personlig assistance og økonomisk støtte til arbejdsredskaber eller indretning af arbejdspladsen er således ikke øget blandt personer med handicap mellem 2009 og 2012. Endelig er det ikke lykkedes at indfri et mål om at øge beskæftigelsen for personer med handicap mellem 2005 og 2012. Det skal bemærkes, at udviklingen i denne periode ikke har været signifikant forskellig for personer med og uden handicap.

PERSPEKTIVERING

Der er ikke noget, der tyder på, at beskæftigelsen for personer med handicap er steget de seneste 10 år. Bedømt ud fra registerdata er beskæftigelsen på nogenlunde samme niveau, og bedømt ud fra surveydata er den faldet – fra 51,0 procent i 2002 til 43,9 procent i 2012. Noget lignende er tilsyneladende tilfældet, hvis vi kaster blikket længere tilbage. Beskæftigelsen for personer med handicap ændrede sig tilsyneladende ikke væsentligt mellem 1995 og 2006 (Larsen, Jonassen & Høgelund, 2009). Resultaterne tyder således på, at det er en uhyre vanskelig opgave at øge beskæftigelsen for personer med handicap.

I denne rapport finder vi, at beskæftigelsesudviklingen for personer med og uden handicap i høj grad ser ud til at følges ad – men på forskelligt niveau. Selvom beskæftigelsen for personer uden handicap mellem 2002 og 2012 ikke er faldet så meget som for personer med handicap, kan vi ikke afvise, at de to grupper har haft samme udvikling. Når udviklingen for de to grupper ligner hinanden, kan det skyldes, at de påvirkes af de samme forhold. Her tyder rapportens resultater på, at de økonomiske konjunkturer kan være et forhold, der i høj grad påvirker beskæftigelsen for både personer med og uden handicap.

Undersøgelsen viser, at personer med læse- eller skrivevanskeligheder ikke så ofte er beskæftiget som personer uden læse- eller skrivevanskeligheder. Dette problem er tilsyneladende væsentligt større blandt personer med handicap end blandt personer uden handicap.

Resultatet kan således tyde på, at der er et beskæftigelsesmæssigt potentiale i at reducere læse- eller skrivevanskeligheder, fx gennem efteruddannelse.

Resultaterne vedrørende læse- og skrivevanskeligheder viser også, at det ikke kun er helbredsproblemer, der har betydning for beskæftigelsen for personer med handicap. Resultaterne understreger således, at beskæftigelsespolitikken rettet mod personer med handicap skal ses i sammenhæng bl.a. med den øvrige uddannelses- og beskæftigelsespolitik.

Undersøgelsen bekræfter resultater af tidligere undersøgelser, som viser, at personer med psykiske lidelser udgør et alvorligt problem i forhold til beskæftigelse. Selvom tidligere års stigning i andelen af personer med handicap, som har en psykisk lidelse, tilsyneladende er ophørt, viser rapporten bl.a., at personer med en psykisk lidelse stadig har en meget lav beskæftigelse og oftere end personer med andre handicap er ansat på særlige vilkår.

GRUNDLAG

Datagrundlaget er spørgeskemaundersøgelser blandt personer i befolkningen mellem 16 og 64 år, som blev interviewet i forbindelse med Danmarks Statistiks Arbejdskraftundersøgelser i 2002, 2005, 2008, 2010 og 2012. Herudover er der benyttet registeroplysninger.

SAMMENFATNING

INDLEDNING

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd har siden 2002 foretaget kortlægninger af beskæftigelsen for personer med handicap. Denne rapport er den fjerde i rækken og belyser ligesom de foregående rapporter udviklingen i beskæftigelsen for personer med handicap (Miiller, Høgelund & Geerdsen, 2006; Larsen & Høgelund, 2009; Thomsen & Høgelund, 2011a). Undersøgelserne blev iværksat, fordi Arbejdsmarkedsstyrelsen ønskede større viden om beskæftigelsessituationen og beskæftigelsesudviklingen for personer med handicap. En af årsagerne til dette ønske var, at VK-regeringen (2001-2011) havde vedtaget en beskæftigelsesstrategi for personer med handicap for perioden 2005-2008. Denne strategi blev efterfulgt af en ny strategi for perioden 2009-2012.

I denne rapport fokuserer vi ligesom i de tidligere rapporter på udviklingen i beskæftigelsen for personer med handicap i forhold til udviklingen for personer uden handicap. Vi undersøger, hvor mange personer med handicap der benytter og kender de beskæftigelsesrelaterede ordninger for personer med handicap: fleksjob, personlig assistance og

økonomisk støtte til hjælpemidler. Desuden belyser vi holdningen til personer med handicap blandt personer i beskæftigelse.

Som noget nyt i denne rapport i forhold til SFT's tidligere rapporter på området undersøger vi modtagelsen af overførselsindkomster for personer med og uden handicap. Et andet nyt emne i denne rapport er trivsel og sammenhængen mellem trivsel og beskæftigelse for personer med og uden handicap.

HANDICAPBEGREBET

Begrebet "handicap" er ifølge World Health Organization (WHO) (2001) relationelt. Det vil sige, at der skelnes mellem en funktionsbegrænsning og et handicap. En funktionsbegrænsning indebærer ikke i sig selv et handicap – det er i mødet med omgivelserne, at det afgøres, om der er tale om et handicap. Der er tale om et handicap, hvis en person har en funktionsbegrænsning, der medfører, at der er ting, personen ikke kan gøre. Det er således en forudsætning for at have et handicap, at personen påvirkes socialt eller arbejdsmæssigt af sin funktionsbegrænsning. Denne meget subjektive definition af handicap betyder imidlertid, at det er meget svært i praksis at adskille personer med handicap fra personer uden handicap.

I denne rapport operationaliserer vi begrebet "handicap" ved at kategorisere personer med handicap ud fra personernes egen vurdering. Personerne i undersøgelsen bliver spurgt, om de har et handicap eller længerevarende helbredsproblem, og de personer, der svarer "ja", definerer vi som personer med et handicap. Dette handicapbegreb er meget bredt, idet også personer med en kronisk sygdom inkluderes, selvom de ikke nødvendigvis har et handicap ifølge WHO's definition. Fordelen ved denne operationalisering er dog, at den muliggør sammenligninger over tid, idet handicapbegrebet bliver anvendt på samme måde i de tidligere handicapundersøgelser.

RAPPORTENS DATA

Rapportens data stammer primært fra Danmarks Statistiks Arbejdskraftundersøgelse, som har til formål at belyse befolkningens tilknytning til

arbejdsmarkedet. Arbejdskraftundersøgelsen er en spørgeskemaundersøgelse, der udføres hvert kvartal blandt befolkningen i Danmark i alderen 15-74 år. I forbindelse med Arbejdskraftundersøgelsen i første kvartal af 2012 har vi tilføjet en række spørgsmål vedrørende handicap m.v. Disse spørgsmål er kun stillet til personer i alderen 15-66 år. Danmarks Statistik udtrak i dette kvartal en bruttostikprøve på 39.260 personer, hvoraf 19.428 deltog i undersøgelsen. Til sammenligning har vi benyttet tilsvarende data fra 2. kvartal 2002, 4. kvartal 2005, 1. kvartal 2008 og 1. kvartal 2010. I 2002 og 2005 blev cirka 15.600 personer udtrukket, hvoraf 10.892 deltog i 2002 og 9.690 deltog i 2005. I 2008 og 2010 var bruttostikprøven på 37.766 personer, hvoraf henholdsvis 17.886 og 17.868 personer deltog.

Til spørgeskemaundersøgelserne har vi koblet yderligere data fra Danmarks Statistiks registre, hvilket giver os supplerende oplysninger om blandt andet uddannelse, civilstand og lignede. Til spørgeskemaundersøgelsen fra 2012 har vi desuden koblet oplysninger om overførselsindkomster fra DREAM-registeret.

RAPPORTENS TEMAER

På linje med SFI's tidligere rapporter på området er temaerne i denne rapport:

- *Befolkningen helbredssituation*, herunder karakteristika blandt personer med handicap vedrørende typen og størrelsen af handicappet (kapitel 3).
- *Beskæftigelse*, herunder udviklingen i beskæftigelsen mellem 2002 og 2012 for personer med og uden handicap (kapitel 4).
- *Beskæftigelse på særlige vilkår*, herunder anvendelse og kendskab til de eksisterende beskæftigelsesorienterede ordninger for personer med handicap samt arbejdsgivers indsats over for og hensyn til personer med handicap (kapitel 8 og 9).
- *Konsekvenser af handicap*, herunder holdningen til personer med handicap og forskelle mellem personer med og uden handicap i jobsøgning og tilbagetrækningsalder (kapitel 9 og 10).

Herudover er der en række nye temaer i denne rapport i forhold til SFI's tidligere rapporter på området:

- *Overførselsindkomster*, herunder forskelle mellem personer med og uden handicap i modtagelsen af overførselsindkomster (kapitel 5).
- *Trivsel*, herunder forskelle mellem personer med og uden handicap i trivslen og sammenhængen mellem trivselen og beskæftigelse (kapitel 6).
- *Læse- og skrivevanskeligheder*, herunder læse- og skrivevanskeligheder for personer med og under handicap og sammenhængen mellem læse- og skrivevanskeligheder og beskæftigelse (kapitel 7).

RAPPORTENS RESULTATER

FLERE MED HANDICAP

I 2012 har 17,6 procent af den danske befolkning et selv vurderet handicap eller længerevarende helbredsproblem, hvilket svarer til ca. 625.000 personer. Dette er en signifikant stigning i forhold til 2010, hvor 15,9 procent havde et handicap eller længerevarende helbredsproblem. Det er første gang siden 2002, at andelen af personer med et handicap er steget. Hverken ændringer i befolkningssammensætningen eller konjunkturerne kan forklare stigningen i andelen af personer med handicap.

Mellem 2002 og 2010 steg andelen af personerne med et handicap, der nævnte en psykisk lidelse som dominerende handicap. Denne udvikling er stoppet. I 2012 er der 13,9 procent, der har en psykisk lidelse som dominerende handicap, hvilket ikke er signifikant forskelligt fra andelen i 2010.

UÆNDRET BESKÆFTIGELSE MELLEM 2010 OG 2012

Hverken for personer med eller uden handicap har ændringen i beskæftigelsesandelen mellem 2010 og 2012 været statistisk signifikant.² For personer med handicap var den sæsonkorrigerede beskæftigelsesandel 46,2 procent i 2010 og 43,9 procent i 2012. For personer uden handicap var beskæftigelsesandelen 77,2 procent i 2010 og 77,5 procent i 2012.

2. At ændringen mellem 2010 og 2012 ikke er statistisk signifikant betyder, at den statistiske usikkerhed på tallene er så stor, at de to andele i virkeligheden kan være lige store i de to år.

Personer med en psykisk lidelse er den handicapgruppe, der har den laveste beskæftigelsesandel. Kun 24,2 procent af personerne med en psykisk lidelse er i arbejde, mens for eksempel den tilsvarende andel blandt personer med henholdsvis mobilitetshandicap og sygdomme er cirka dobbelt så stor.

MEN FALD FOR DEM MED STØRRE HANDICAP

Alle personer, der i spørgeskemaundersøgelsen har angivet, at de har et handicap, er blevet spurgt, om det er et større eller mindre handicap. 67,1 procent af personer med et mindre handicap er beskæftiget i 2012, mens det kun er tilfældet for 26,8 procent blandt personer med et større handicap.

For personer med et større handicap faldt beskæftigelsen signifikant fra 31,0 procent i 2010 til 26,8 procent i 2012. For personer med et mindre handicap og personer uden handicap har beskæftigelsesandelen ikke ændret sig væsentligt mellem 2010 og 2012. Mens disse to grupper oplevede et forholdsvis stort fald i beskæftigelsen mellem 2008 og 2010, var beskæftigelsen uændret mellem 2008 og 2010 for personer med et større handicap. Det ser med andre ord ud til, at den beskæftigelsesmæssige udvikling har været ”forsinket” for personer med et større handicap.

INGEN VÆKST I BESKÆFTIGELSEN MELLEM 2002 OG 2012

Beskæftigelsen for personer med handicap er faldet med ca. 7 procentpoint mellem 2002 og 2012 – fra 51,0 procent i 2002 til 43,9 procent i 2012. For personer uden handicap er beskæftigelsen faldet med 3,7 procentpoint – fra 81,2 procent til 77,5 procent. Selvom faldet i beskæftigelsen i denne periode er større for personer med handicap end for personer uden handicap, er der ikke tale om en signifikant forskel på udviklingen.

For personer med handicap i 2002, som på det tidspunkt var 16-48 år, har vi undersøgt beskæftigelsesudviklingen mellem 2002 og 2010 på grundlag af registerdata. Beskæftigelsesandelen for personer med handicap er lidt (0,7 procentpoint) lavere i 2010 end i 2002, men forskellen er ikke statistisk signifikant. For personer uden handicap er andelen stort set den samme i de to år.

INGEN ÆNDRING I BESKÆFTIGELSE PÅ SÆRLIGE VILKÅR

I 2012 var 19,1 procent af de beskæftigede personer med handicap ansat på særlige vilkår. Ansættelse på særlige vilkår dækker primært over fleksjob, løntilskudsjob for førtidspensionister, aftalebaserende skånejob, arbejdsprøvning/revalidering samt beskyttet arbejde. I årene 2002 til 2010 steg andelen af beskæftigede personer med handicap ansat på særlige vilkår jævnt fra 8,8 procent i 2002 til 22,3 procent i 2010. Kurven lader dog til at være knækket, idet der ikke er signifikant forskel på andelen, der er ansat på særlige vilkår i 2010 og 2012. Blandt personerne ansat på særlige vilkår i 2012 er 82,9 procent ansat i et fleksjob.

Blandt beskæftigede personer med en psykisk lidelse er hele 38,1 procent ansat på særlige vilkår, hvilket er en signifikant større andel end blandt personer med andre typer af handicap, hvor kun 20,2 procent eller derunder ansat på særlige vilkår.

I 2012 benytter 12,8 procent af personerne med handicap sig af hjælpemidler eller støtteforanstaltninger i forbindelse med deres arbejde. Denne andel adskiller sig ikke signifikant fra andelen i 2010. Der er en signifikant større andel, der benytter hjælpemidler eller støtteforanstaltninger i deres arbejde, blandt personer med sanse- eller kommunikationshandicap (25,8 procent) og personer med et mobilitetshandicap (17,1 procent) end blandt personer med en psykisk lidelse (6,8 procent) eller en sygdom (7,1 procent).

IKKE ØGET KENDSKAB

Andelen, der kender fleksjobordningen, er faldet i perioden 2005-2012, mens andelen, der kender ordningerne for personlig assistance og økonomisk støtte, ikke har ændret sig signifikant. I 2012 kender 73,2 procent af personer med et handicap eller længerevarende helbredsproblem til fleksjobordningen. Blandt personer med et fysisk eller psykisk handicap, der har behov for (yderligere) støtte for at kunne udføre erhvervsarbejde, og som således er i målgruppen for ordningen med personlig assistance, kender 23,7 procent til ordningen med personlig assistance. Blandt personer med handicap, der har brug for (yderligere) hjælp for at kunne udføre erhvervsarbejde, og som således er i målgruppen for økonomisk støtte til arbejdsredskaber eller indretning af arbejdspladsen, har 18,4 procent søgt og fået økonomisk støtte, mens 6,5 procent har søgt, men ikke fået støtte. Blandt dem, der ikke har søgt om økonomisk støtte, er der 23,6 procent, der ikke søgte, fordi de ikke kender ordningen.

UÆNDRET BEHOV FOR STØTTE PÅ ARBEJDSPLADSEN

36,2 procent af de beskæftigede personer med handicap i 2012 har fået tilbudt og iværksat en eller flere støtteforanstaltninger af deres arbejdsgiver. Det er omtrent samme andel som i 2008 og 2010. I 2012 har 9,7 procent af de beskæftigede personer med handicap et udækket behov for en eller flere støtteforanstaltninger. Denne andel er ikke signifikant anderledes end i 2010.

HOLDNINGEN TIL PERSONER MED HANDICAP

I 2012 svarer 85,8 procent af de beskæftigede, at de er villige til at arbejde sammen med en person med et handicap, hvis det kræver, at de bruger lidt tid på at hjælpe vedkommende. Samtidig mener 27,2 procent, at ansættelse af en person med handicap vil øge arbejdsbelastningen, hvilket er en signifikant stigning i forhold til 2010.

Indstillingen til at have en kollega med et handicap er meget forskellig, når vi ser på forskellige typer af handicap. Hele 55,4 procent af de beskæftigede er betænkelige ved at arbejde sammen med en person, der har meget store humørsvingninger (fx er mani-depressiv, det vil sige har en bipolar affektiv sindslidelse), mens kun henholdsvis 10,1 procent og 16,9 procent er betænkelige ved at arbejde sammen med en person, der sidder i kørestol eller er blind.

30 procent af de beskæftigede i 2012 er enige i, at ansættelse af personer med en psykisk lidelse vil betyde dårligere kvalitet i arbejdet. 29,5 procent mener, at ansættelsen af en person med en psykisk lidelse vil være en belastning for det kollegiale fællesskab, mens 20,3 procent ligefrem vil være utrygge ved at skulle arbejde sammen med en person med en psykisk lidelse.

FORVENTEDE TILBAGETRÆKNINGSALDER MERE USIKKER

I gennemsnit forventer personer med handicap at trække sig tidligere tilbage fra arbejdsmarkedet end personer uden handicap. I 2012 var den gennemsnitlige forventede tilbagetrækningsalder 64,2 år for beskæftigede personer med handicap og 65,4 år for beskæftigede personer uden handicap. Andelen, der er usikre på, hvornår de regner med at forlade arbejdsmarkedet, har været stærkt stigende de senere år. Blandt personer med handicap er andelen, der svarer ”ved ikke”, steget fra 13,3 procent i 2008, til 35,6 procent i 2010 og til 51,1 procent i 2012. En lignende udvikling gælder for personer uden handicap.

PERSONER MED HANDICAP SØGER MERE FOR AT FÅ ET JOB

Personer med handicap i 2012 har i gennemsnit søgt signifikant flere stillinger pr. job, de har haft de seneste 10 år, end personer uden handicap. Desuden har personer med handicap i gennemsnit været ansat på signifikant færre arbejdspladser inden for de seneste 10 år end personer uden handicap.

LÆSE- OG SKRIVEVANSKELIGHEDER REDUCERER BESKÆFTIGELSEN

Blandt personer med handicap er der 15,3 procent, der har problemer med at læse eller skrive, mens det samme kun er tilfældet for 6,2 procent af personerne uden et handicap. Blandt personerne med handicap, er det særligt personer med et større handicap, der har svært ved at læse eller skrive. Både for personer med og uden handicap reducerer læse- og skrivevanskeligheder beskæftigelsesandsynligheden.

PERSONER MED HANDICAP TRIVES DÅRLIGERE

Personer med handicap har i gennemsnit langt dårligere trivsel end personer uden handicap, og en langt større andel af personerne med handicap er i risiko for at have eller udvikle depression eller stress. Blandt personer med handicap er hele 27,2 procent i risiko for at have eller udvikle depression eller stress, mens 13,7 procent er i højrisikogruppen. For personer med handicap, som ikke har oplyst en psykisk lidelse som dominerende handicap eller helbredsproblem, er de tilsvarende tal 23,4 procent og 10,9 procent. For personer uden handicap er 8,8 procent i risiko for at have eller udvikle depression eller stress, og 2,5 procent er i højrisikogruppen.

Der er en markant sammenhæng mellem trivsel og beskæftigelse. Personer med høj trivsel er oftere beskæftiget end personer med dårlig trivsel. Denne sammenhæng gælder både for personer med og uden handicap, men den er mest tydelig for personer med handicap.

HANDICAP, OVERFØRELSESINDKOMST OG BESKÆFTIGELSE

På grundlag af DREAM-registerets oplysninger om overførselsindkomster, belyser vi, hvilken tilknytning til arbejdsmarkedet personer med et handicap i 2012 har haft i de foregående 9 år. Vi skelner mellem tre grupper af personer med handicap. Én gruppe har modtaget overførselsindkomst en lille andel af tiden, en anden gruppe har modtaget over-

førelsesindkomst en stor andel af tiden, mens en tredje midtergruppe både har haft perioder med overførelsesindkomst og perioder med beskæftigelse.

42 procent af alle personer med handicap tilhører den første gruppe, der sjældent har modtaget overførelsesindkomst (eksklusiv barseldagpenge, SU og løntilskud i forbindelse med fleksjob). Denne gruppe har været på overførelsesindkomst i mindre end 25 procent af perioden. Det svarer til, at personerne maksimalt har været omkring 2 år uden for arbejdsmarkedet.

31,5 procent tilhører den anden gruppe, som har modtaget overførelsesindkomst en stor andel af perioden. De har modtaget overførelsesindkomst i mindst 76 procent af perioden. Heraf er der kun 8 procentpoint, som ikke modtog en permanent ydelse i januar 2012.

Midtergruppen består af omkring 26 procent. Denne gruppe har modtaget overførelsesindkomst mellem 26 procent og 75 procent af perioden og har derfor både haft perioder med overførelsesindkomst og perioder som selvforsørgende.

BESKÆFTIGELSESSTRATEGIEN FOR PERSONER MED HANDICAP
Den tidligere regering vedtog i 2009 en beskæftigelsesstrategi for perioden 2009-2012 for personer med handicap. Denne strategi var en videreførelse af en tilsvarende strategi for perioden 2005-2008. Det overordnede mål med strategien var at øge beskæftigelsen for personer med handicap. Dette mål er tilsyneladende ikke nået. Beskæftigelsen for personer med handicap er 9,8 procentpoint lavere i 2012, end den var i 2005, og 7,2 procentpoint lavere i 2012, end den var i 2008. Det skal dog bemærkes, at beskæftigelsen for personer uden handicap også har været faldende i strategiperioden, og udviklingen har ikke været væsentligt forskellig for de to grupper. Ud over at belyse opfyldelsen af det overordnede mål om at øge beskæftigelsen for personer med handicap belyser denne rapport målopfyldelsen på to områder:

- *5 procentpoint flere end i 2009 skal være trygge ved at arbejde sammen med en psykisk syg.* Dette mål er nået, idet andelen af beskæftigede personer, der ikke vil være betænkelige ved at arbejde sammen med en person, der lider af meget store humørsvingninger, er steget fra 32,8 procent i 2008 til 37,9 procent i 2012.

- *Indsatsen for at sprede viden om, hvordan det er muligt at kombinere handicap og job.* Der er tilsyneladende ikke et større kendskab til tre af de beskæftigelsesrettede ordninger i dag end i 2005. Blandt personer med handicap er der lidt færre i 2012, der kender fleksjobordningen, end der var i 2005. Blandt personer med handicap, der har brug for (yderligere) støtte for at udføre erhvervsarbejde, er der en lige så stor andel, der kender ordningen med personlig assistance i 2012, som der var i 2005. Blandt personer med handicap, der har brug for (yderligere) hjælp for at udføre erhvervsarbejde, er der cirka samme andel, der kender ordningen for økonomisk støtte til arbejdsredskaber eller indretning af arbejdspladsen i 2012, som der var i 2005.

DISKUSSION OG PERSPEKTIVERING

SVÆRT AT ØGE BESKÆFTIGELSEN

Denne rapport er den fjerde om udviklingen i beskæftigelsessituationen for personer med handicap (Miiller, Høgelund & Geerdsen, 2006; Larsen & Høgelund, 2009; Thomsen & Høgelund, 2011a), og med rapporterne har vi kunnet følge udviklingen i 10 år. Der er ikke noget, der tyder på, at beskæftigelsen for personer med handicap er højere i 2012 end i 2002. Bedømt ud fra registerdata er beskæftigelsen på nogenlunde samme niveau, og bedømt ud fra surveydata er den faldet – fra 51,0 procent i 2002 til 43,9 procent i 2012. Noget lignende er tilsyneladende tilfældet, hvis vi kaster blikket længere tilbage. En undersøgelse af personer med en målt funktionsnedsættelse i 1995, som på det tidspunkt var 18-45 år, viser således, at deres beskæftigelse ikke ændrede sig væsentligt mellem 1995 og 2006 (Larsen, Jonassen & Høgelund, 2009). Resultaterne tyder således på, at det er en uhyre vanskelig opgave at øge beskæftigelsen for personer med handicap.

KONJUNKTURERNE HAR BETYDNING

I denne rapport finder vi, at beskæftigelsesudviklingen for personer med og uden handicap i høj grad ser ud til at følges ad – men på forskelligt niveau. Selvom beskæftigelsen for personer uden handicap mellem 2002 og 2012 ikke er faldet så meget som for personer med handicap, kan vi ikke afvise, at de to grupper har haft samme udvikling. Når udviklingen for de to grupper ligner hinanden, kan det skyldes, at de påvirkes af de

samme forhold. Her tyder rapportens resultater på, at de økonomiske konjunkturer kan være et forhold, der i høj grad påvirker beskæftigelsen for både personer med og uden handicap. Analyserne i denne og de foregående rapporter viser, at konjunkturerne har kunnet forklare en del – i nogle tilfælde en stor del – af ændringerne over tid i beskæftigelsesandelen.

Konjunkturerne kan tænkes også at spille en rolle for den alder folk forventer, de har, når de trækker sig tilbage fra arbejdsmarkedet. Andelen af personer med handicap, der svarer, at de ikke ved, hvornår de forventer at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet, er således næsten fire gange større efter nedsvinget i konjunkturerne (2012) end før (2008). Efterlønsreformen og debatten om den kan ligeledes tænkes at bidrage til stigningen.

I forbindelse med konjunkturerne mulige betydning er det værd at bemærke, at personer med et større handicap – i modsætning til personer uden handicap og personer med mindre handicap – ikke oplevede en tilbagegang i beskæftigelsen mellem 2008 og 2010. Da vi diskuterede denne udvikling i Thomsen & Høgelund (2011a), nævnte vi løntilskud og virksomheders øgede sociale engagement som mulige forklaringer på, hvorfor personer med større handicap ikke havde haft tilbagegang i beskæftigelsen under lavkonjunkturerne. En sådan tilbagegang har gruppen imidlertid haft mellem 2010 og 2012. Hvis denne ”konjunkturhypotese” er rigtig, kan faldet i beskæftigelsen for personer med større handicap ses som udtryk for, at konjunkturerne har presset virksomhedernes økonomi så meget, at socialt engagement og/eller løntilskud ikke har været tilstrækkeligt til at fastholde beskæftigelsen for personer med større handicap.

HANDICAP OG LÆSESKRIVEVANSKELIGHEDER

Denne rapport viser, at blandt personer med handicap er kun 28,3 procent af dem med læse- eller skrivevanskeligheder beskæftiget i 2012 mod 46,7 procent af dem uden læse- eller skrivevanskeligheder. For personer uden handicap betyder læse- og skrivevanskeligheder også noget, men mindre end for personer med handicap. Blandt personer uden handicap med læse- eller skrivevanskeligheder er 78,1 procent beskæftiget, mens 69,4 procent er beskæftiget blandt personer uden handicap, som ikke har læse- eller skrivevanskeligheder. Resultaterne kan således tyde på, at der

er et beskæftigelsesmæssigt potentiale i at reducere læse- og skrivevanskeligheder, fx gennem efteruddannelse.

Der er mere end dobbelt så mange med læse- eller skrivevanskeligheder blandt personer med handicap (15,3 procent) end blandt personer uden handicap (6,2 procent). Næsten alle personer med handicap (94,5 procent) har nævnt noget andet end ordblindhed som det væsentligste handicap. Personer med handicap, som har læse- eller skrivevanskeligheder, er dobbelt ramt i den forstand, at de både har et helbredsmæssigt problem og læse- eller skrivevanskeligheder. Begge dele reducerer beskæftigelseschancen.

Det, at personer med handicap oftere end personer uden handicap har læse- eller skrivevanskeligheder, minder om andre resultater, som viser, at personer med handicap – ud over deres helbredsproblemer – har andre karakteristika, som reducerer beskæftigelseschancen. Personer med handicap er således gennemgående ældre og har færre uddannelsesmæssige ressourcer end personer uden handicap (Larsen, Schademan & Høgelund, 2008). I den forstand kan man sige, at personer med handicap har flere handicap i forhold til arbejdsmarkedet. Dette taler for at beskæftigelsespolitikken for personer med handicap ses i sammenhæng med den øvrige beskæftigelsespolitik.

PSYKISKE LIDELSER

Resultaterne fra rapporten understreger, at psykiske lidelser er et alvorligt problem. I den forrige rapport om beskæftigelsesudviklingen pegede vi således på, at psykiske lidelser og deres konsekvenser på arbejdsmarkedet er en stor udfordring (Thomsen & Høgelund, 2010a). Det gjorde vi bl.a. fordi, andelen af tilkendte førtidspensioner med psykiske diagnoser var næsten fordoblet mellem 1999 og 2009, andelen af personer med et handicap med en psykisk lidelse var mere end fordoblet mellem 2002 og 2010, beskæftigelsen blandt personer med en psykisk lidelse som dominerende handicap var forholdsvis lav, og fordi personer med psykiske lidelser oftere end personer med andre handicap var ansat på særlige vilkår.

Resultaterne for 2012 bekræfter på mange måder, at psykiske lidelser er en stor udfordring i forhold til beskæftigelse. Blandt andet er andelen af personer med en psykisk lidelse i beskæftigelse stadig væsentlig lavere end blandt personer med andre typer af handicap, og der er som i 2010 signifikant større andel med en psykisk lidelse som dominerende handi-

cap, der er ansat på særlige vilkår, end der er blandt personer med andre handicap.

Dog er der ændringer fra 2010 til 2012, som, hvis udviklingen fortsætter, kan give grobund for forsigtig optimisme. For det første er andelen af nytillkendte førtidspensioner med en psykisk diagnose faldet fra 52 procent i 2010 til 49 procent i 2011 (Ankestyrelsen, 2012). For det andet er den stigning i andelen af personer med handicap, som har en psykisk lidelse, som fandt sted mellem 2002 og 2010, tilsyneladende ophørt.

I forhold til beskæftigelse af personer med psykiske lidelser er der både en udfordring i at øge beskæftigelsen for denne gruppe, og i at allerede beskæftigede kan fastholde deres beskæftigelse. Den første udfordring illustreres af den forholdsvis lave beskæftigelse blandt personer med en psykisk lidelse. Den anden udfordring illustreres bl.a. af, at personer med en psykisk lidelse forholdsvis ofte er ansat på særlige vilkår og forholdsvis ofte har fået tilpasset deres arbejdsforhold. Den lave beskæftigelsesandel og problemer med at fastholde beskæftigelsen for personer med psykiske lidelser indebærer store personlige og samfundsmæssige omkostninger. I det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø hvidbog om mentale helbredsproblemer, sygefravær og tilbagevenden til arbejde estimeres de samfundsmæssige omkostninger af mentale helbredsproblemer til 55 mia. kroner i 2008 (Borg m.fl., 2010). Estimatet omfatter alle former for mentale helbredsproblemer og medregner afledte omkostninger til behandling i sundhedssystemet, sygedagpenge, førtidspension og tabt produktion på grund af lavere produktivitet blandt beskæftigede med mentale helbredsproblemer.

OECD peger på, at beskæftigede med psykiske helbredsproblemer, som ikke er så syge, at de langtidssygemelder sig, udgør en stor udfordring for Danmark (OECD, 2013). At det er en væsentlig problemstilling underbygges af, at vi finder, at 8,6 procent af de beskæftigede med og uden handicap, er i risikozonen for at have eller udvikle depression eller en stressrelateret lidelse.

OM UNDERSØGELSEN

BAGGRUND

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd har siden 2002 foretaget kortlægninger af beskæftigelsen for personer med handicap (Miiller, Høgelund & Geerdsen, 2006; Larsen & Høgelund, 2009; Thomsen & Høgelund, 2011a). Baggrunden for undersøgelserne var et ønske fra Arbejdsmarkedsstyrelsens side om større viden om beskæftigelsessituationen og beskæftigelsesudviklingen for personer med handicap. En af årsagerne til dette ønske var, at VK-regeringen (2001-2011) havde vedtaget en beskæftigelsesstrategi for personer med handicap for perioden 2005-2008 (Beskæftigelsesministeriet, 2004). Denne strategi blev efterfulgt af en ny strategi for perioden 2009-2012 (Beskæftigelsesministeriet, 2009). Strategierne er begge bygget op omkring tre overordnede indsatsområder, hvor hensigten er at øge beskæftigelsen blandt personer med handicap. Formålet med de tre indsatsområder var:

- at gøre det lettere at kombinere handicap og job,
- at sprede viden om mulighederne for at kombinere handicap og job,

- at tilvejebringe større viden om veje, der effektivt fører til beskæftigelse af personer med handicap.

Indsatsen inden for områderne er især rettet mod de centrale aktører, som har betydning for beskæftigelse af personer med handicap: personen med handicap, arbejdsgivere og kollegaer på arbejdspladsen samt kommunernes jobcentre. Ni initiativer blev igangsat, heriblandt udarbejdelse af en samtaleguide til medarbejdere i jobcentrene, et forsøg med virksomhedsinnovatører, som skal hjælpe virksomheder, der ønsker at ansætte personer med handicap, et forsøg med beskæftigelsesafklarende samtaler for førtidspensionister, en vidensbank med gode eksempler, en informationskampagne og oparbejdelse af mere viden om, hvordan man bedst muligt kan opkvalificere personer, som har problemer med at læse/stave.

BEGREBET "HANDICAP"

World Health Organization (WHO) (2001) definerer i *International Classification of Functioning, Disability and Health* (ICF) begrebet handicap som noget relationelt. Som Steen Bengtsson (2008) forklarer, opererer organisationen med tre begreber: *impairment*, *disability* og *handicap*. *Impairment* (svækkelse) står for forhold ved kroppen, *disability* (funktionsbegrænsning) for begrænsninger i udførelsen af elementære menneskelige funktioner og *handicap* (handicap) for begrænsninger i deltagelsen i forskellige sociale sammenhænge. Disse tre begreber er forbundet således:

Impairment → Disability → Handicap

En funktionsbegrænsning indebærer ikke i sig selv et handicap. For eksempel kan en person godt have svært ved at gå, uden at det ifølge WHO nødvendigvis er et handicap. Hvorvidt en funktionsbegrænsning er et handicap, afhænger af, om begrænsningen påvirker personen i sociale eller arbejdsmæssige sammenhænge. Implicit i denne definition ligger således, at en person ikke anses som en person med et handicap, hvis en medicinsk defineret svækkelse ikke påvirker personens sociale og arbejdsmæssige liv. Omvendt kan en svækkelse, som ikke kan konstateres medicinsk, sagtens være et handicap, hvis den påvirker personen socialt

eller arbejdsmæssigt. Denne handicapdefinition stammer fra den såkaldte *sociale model*, som har defineret *det relationelle handicapbegreb*. Begrebet er udsprunget af en kritik af den *medicinske model*, som kræver en klar medicinsk diagnose, for at der kan konstateres et handicap. Der findes en del andre modeller for og definitioner af handicap, som vi ikke vil komme ind på her.³

DET OPERATIONALISEREDE BEGREB

Vi har operationaliseret handicapbegrebet som selvvrurderet handicap. Personerne i undersøgelsen er blevet spurgt, om de har et handicap eller længerevarende helbredsproblem. De personer, der har svaret bekræftende, definerer vi som personer med handicap. Dette handicapbegreb er meget bredt, idet personer med en kronisk sygdom også inkluderes, selvom de ikke nødvendigvis har et handicap ifølge WHO's definition. Omvendt vil visse personer med et socialt eller arbejdsmæssigt handicap, som ikke kan konstateres medicinsk, formentligt ikke blive kategoriseret som personer med handicap i denne undersøgelse. Fordelen ved denne operationalisering af handicapbegrebet er, at det er simpelt at anvende, samt at det muliggør sammenligninger over tid, idet handicapbegrebet bliver anvendt på samme måde i de tidligere handicapundersøgelser.

DATA

Dataindsamlingen til denne rapport er foretaget af Danmarks Statistik i forbindelse med deres Arbejdskraftundersøgelse (AKU) i første kvartal af 2012. Rapporten følger op på de tre tidligere handicapundersøgelser, Thomsen & Høgelund (2011a), Larsen & Høgelund (2009) og Müller m.fl. (2006). I denne undersøgelse har vi derfor i alt et datagrundlag bestående af fem spørgeskemaundersøgelser fra henholdsvis 2. kvartal 2002, 4. kvartal 2005, 1. kvartal 2008, 1. kvartal 2010 samt den seneste undersøgelse fra 1. kvartal 2012.⁴

Arbejdskraftundersøgelsen er en spørgeskemaundersøgelse, der udføres hvert 2. kvartal blandt befolkning i Danmark i alderen 15-74 år. Undersøgelsen er en roterende panelundersøgelse, hvor hver interview-

3. En uddybende gennemgang kan findes i Bengtsson (2008).

4. I analyserne af beskæftigelsesudviklingen korrigeres for sæsonudsving for at tage højde for, at spørgeskemaundersøgelserne ikke er foretaget i samme kvartal hvert år.

person deltager i alt fire gange i løbet af en periode på halvandet år. Spørgsmålene om handicap er tilkøbet Danmarks Statistiks Arbejdskraftundersøgelse og er udelukkende blevet gennemført i de fem ovennævnte kvartaler for personer mellem 15 og 66 år. I både 2. kvartal 2002 og 4. kvartal 2005 udtrak Danmarks Statistik stikprøver med ca. 15.600 personer, hvoraf der blev opnået interview med 10.892 personer i 2002 og 9.690 personer i 2005. I 2007 blev antallet af interviewpersoner i Arbejdskraftundersøgelsens stikprøve mere end fordoblet, så der i 1. kvartal 2008 blev udtrukket en bruttostikprøve på 37.766 personer, hvoraf 17.805 deltog. I 2010 omfattede bruttostikprøven ligeledes 37.766 personer, og heraf deltog 19.199 personer. I 1. kvartal 2012 blev 39.260 personer udtrukket, hvoraf 19.428 deltog i undersøgelsen.

I interviewundersøgelser vil der være et vist bortfald, det vil sige, at der vil være personer, som er udtrukket til at deltage i undersøgelsen, men som det ikke er muligt at få kontakt med, eller som ikke ønsker at deltage i undersøgelsen. For at tage højde for afvigelser mellem sammensætningen af deltagere i undersøgelsen og befolkningen som helhed, opregnes resultaterne fra interviewundersøgelserne til at modsvare befolkningen ved hjælp af vægte. I 2011 blev opvægtningen af data fra Arbejdskraftundersøgelserne fra 2007 og frem forbedret. I opvægtningen tages der højde for køn, alder, registeret ledighed, indkomst, socioøkonomisk status, uddannelse, statsborgerskab, region, antal børn i husstanden samt personer, som er flyttet og dermed har haft mulighed for at vælge forskerbeskyttelse.⁵ Den ændrede vægtning medfører, at resultaterne for årene 2008 og 2010 i denne rapport kan afvige en smule fra resultaterne i Thomsen & Høgelund (2011a).⁶

For at sikre, at der er et tilstrækkeligt datagrundlag af arbejdsløse personer, overrepræsenteres denne gruppe i undersøgelsen, hvilket der efterfølgende korrigeres for ved vægtning. Tidligere blev dette foretaget på baggrund af en opdeling af interviewpersonerne i to grupper i alderen 15-66 år: Personer berørt af ledighed to kvartaler tidligere og personer, som ikke var berørt af ledighed to kvartaler tidligere. Denne forstratificering blev ændret fra og med 2. kvartal 2009, så grupperne af henholdsvis personer berørt af ledighed og personer ikke berørt af ledighed i alderen

5. I opvægtningen tages der ikke højde for, at visse personer med svære handicap muligvis ikke kan deltage i spørgeskemaundersøgelser, og denne lille gruppe kan derfor være underrepræsenteret i vores resultater.

6. Størstedelen af afvigelserne mellem vores resultater og resultaterne i Thomsen & Høgelund (2011a) er på omkring et halvt procentpoint.

15-66 år er opdelt i fem grupper, hvorfra der uafhængigt udtrækkes stikprøver.⁷

Selve dataindsamlingen er også ændret siden den første handicappedundersøgelse i 2002, først i forbindelse med udvidelsen af stikprøvestørrelsen i 2007, dernæst i forbindelse med ændringen af forstratificeringen i 2009. I 2007 blev rotationsstrukturen ændret, så den enkelte interviewperson nu bliver interviewet i alt fire gange mod tidligere kun tre. Før 2007 blev der foretaget telefoninterview suppleret med postspørgeskemaer til den gruppe, man ikke kunne opnå kontakt til per telefon. Efter 2007 benyttede man besøgsinterview i stedet for postspørgeskema. Dette blev igen ændret i 2009, hvor man gik væk fra besøgsinterview og nu udelukkende kontakter interviewpersonerne telefonisk.

Samlet set har ændringer i både 2007, 2009 og 2011 forbedret vores datagrundlag og dermed mindsket den statistiske usikkerhed af estimater vedrørende befolkningsandele som fx beskæftigelsesandelen. Dog skal man være opmærksom på, at sådanne databrud kan påvirke sammenligningerne mellem årene. I vores tilfælde er der et sådant databrud mellem spørgeskemaundersøgelserne fra 2005 og 2008 samt mellem dem fra 2008 og 2010.

Ud over data fra selve spørgeskemaundersøgelsen, har vi tilkoblet variable fra Danmarks Statistiks registre om bl.a. uddannelse, civilstand, bopælsregion og modtagelse af overførselsindkomster.⁸

HVAD BETYDER DET, AT NOGET ER STATISTISK SIGNIFIKANT?

Som nævnt ovenfor bygger vores resultater på data fra en spørgeskemaundersøgelse foretaget blandt en stikprøve af den danske befolkning. Fordi der er tale om en stikprøve, vil der altid være en vis statistisk usikkerhed forbundet med resultaterne. Generelt gælder det, at jo større stik-

7. Stratificeringen af stikprøven har betydning for den usikkerhed, der er forbundet med rapportens estimater, fx beskæftigelsesandelene. I rapportens tabeller og analyser er der korrigeret for denne usikkerhed.

8. Vi benytter følgende registre: Register for Befolkningens Uddannelse og Erhverv (BUE), Den Registerbaserede Arbejdsstyrkestatistik (RAS), Den Integrerede Database for Arbejdsmarkedsforskning (IDA), Det Centrale Personregister (CPR), Indkomstregisteret og Arbejdsmarkedsstyrelsens DREAM-register.

prøve, jo større sandsynlighed er der for, at stikprøven ligner befolkningen, og jo mindre statistisk usikkerhed er der derfor på resultaterne.

Den statistiske usikkerhed har betydning for stort set alle rapportens resultater, men som eksempel kan nævnes beskæftigelsesandelen for forskellige grupper. I nogle tilfælde kan vi med stor sikkerhed konkludere, at fundne forskelle er reelle forskelle, fordi vi med stor sandsynlighed ville finde samme forskelle, hvis vi interviewede alle personer i de pågældende grupper. Der er to mulige årsager til, at vi kan konkludere, at en funden forskel i for eksempel beskæftigelsen for to grupper er reel. For det første vil vi kunne tale om en signifikant forskel, hvis usikkerheden om beskæftigelsesandelens størrelse for de enkelte grupper er lille. Der vil for eksempel være lille usikkerhed om beskæftigelsesandelen både for personer med og uden handicap, fordi begge grupper udgør en stor del af vores forholdsvis store stikprøve. For det andet vil vi kunne tale om en reel forskel, hvis forskellen mellem de tal, vi sammenligner, er stor, uanset om usikkerheden på de enkelte tal er forholdsvis stor. For eksempel er der stor forskel på beskæftigelsesandelen blandt personer med et sanse- eller kommunikationshandicap (64,1 procent) i forhold til beskæftigelsesandelen blandt personer med et psykisk handicap (24,2 procent), og vi finder, at dette er en reel forskel, også selv om den statistiske usikkerhed på beskæftigelsen for personer med et sanse- eller kommunikationshandicap er relativt stor, fordi de udgør en meget lille del af vores stikprøve.

Når vi skal afgøre, om der er væsentlig forskel mellem to eller flere tal, støtter vi os til en statistisk test, som populært sagt fortæller, hvor sikre vi kan være på, at de målte forskelle er reelle. Testen giver en p-værdi, som altid er mellem 0 og 1, og jo mindre p-værdien er, desto sikrere kan vi være på, at der er reel forskel på de tal, vi sammenligner. Hvis for eksempel p-værdien er på 0,03, betyder det, at der kun er 3 procents risiko for, at en konklusion om, at der er forskel på tallene, er forkert. Når p-værdien er mindre end 0,05, konkluderer vi derfor, at der er signifikant forskel mellem tallene.⁹

Vi kan illustrere ovenstående med to eksempler fra rapporten. I tabel 4.4 i kapitel 4 sammenligner vi beskæftigelsesandelen blandt personer med forskellige typer handicap. Vi finder, at der er signifikant forskel

9. Der er ikke nogen videnskabelig "rigtig" grænse for, hvad p-værdien skal være, for at man kan konkludere, at der er tale om en signifikant forskel, og den fastsættes ofte efter datamaterialets størrelse og karakter.

på beskæftigelsesandelen for personer med et sanse- eller kommunikationshandicap og for personer med en psykisk lidelse. P-værdien for forskellen i beskæftigelsesandelen mellem de to grupper er mindre end 0,0001, og vi kan således være meget sikre på, at der også reelt er forskel på beskæftigelsesandelen for de to grupper.

I kapitel 4 finder vi desuden, at 30,5 procent af personer med en psykisk lidelse var beskæftiget i 2010 mod 24,2 procent i 2012. Selvom faldet umiddelbart kan virke stort, er det ikke statistisk signifikant, hvilket skyldes, at gruppen af personer med en psykisk lidelse er lille og den statistiske usikkerhed på tallene dermed er stor. Vi kan derfor ikke afvise, at beskæftigelsen for personer med en psykisk lidelse var den samme i 2010 og 2012.

FAKTORER, DER PÅVIRKER BESKÆFTIGELSEN FOR PERSONER MED HANDICAP

Det centrale emne i denne rapport er beskæftigelsen for personer med handicap. I dette afsnit gennemgår vi derfor de væsentligste socioøkonomiske faktorer, som kan påvirke beskæftigelsen. Denne gennemgang er baseret på tidligere rapporter om handicap og beskæftigelse (Thomsen & Høgelund, 2011a).

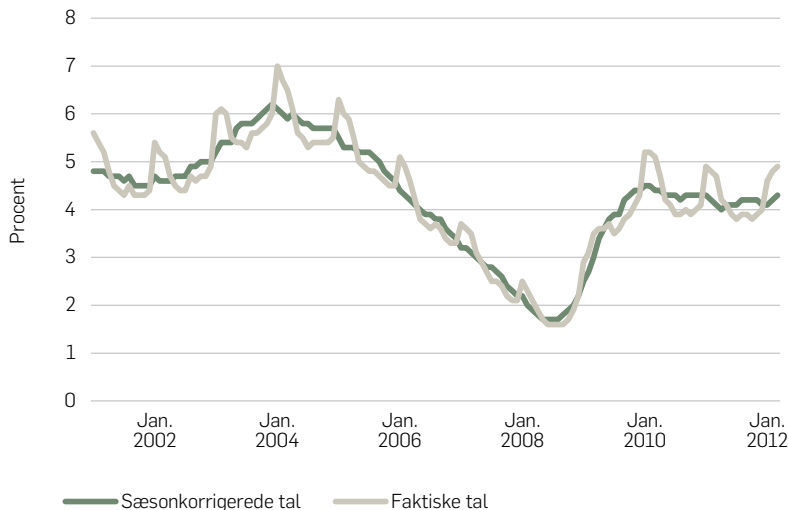
EFTERSPØRGSELEN EFTER ARBEJDSKRAFT

Efterspørgslen efter arbejdskraft er den væsentligste kilde til udviklingen i den samlede beskæftigelse. Denne er meget afhængig af den økonomiske udvikling – i perioder med højkonjunktur vil der være stor efterspørgsel efter virksomhedernes produkter eller serviceydelser, hvilket betyder, at de vil efterspørge mere arbejdskraft. Omvendt vil ledigheden stige i en periode med lavkonjunktur, hvor virksomhederne må afskedige medarbejdere. Hvorvidt konjunkturer og sæsonudsving generelt påvirker personer med handicap mere eller mindre end personer uden handicap, er ikke teoretisk beskrevet i litteraturen, men det er sandsynligt, at virksomhederne i perioder med vækst vil opleve et større økonomisk råderum til at yde en indsats over for udsatte grupper i samfundet som fx personer med handicap. Desuden kan der opstå situationer med så lav ledighed, at der ikke er et tilstrækkeligt stort udbud af kompetente personer uden handicap, og arbejdsgiverne derfor efterspørger flere personer

med handicap. Efterspørgslen efter arbejdskraft i form af personer med handicap vil også afhænge af holdningen blandt arbejdsgiverne, det vil sige, om de anser personer med handicap som et aktiv eller en belastning, og hvor højt på dagsordenen de sætter det sociale engagement, se for eksempel Thomsen m.fl. (2011).

FIGUR 2.1

Den samlede ledighed i Danmark. Procent af arbejdsstyrken.

Anm.: Statistikbanken, Danmarks Statistik. Tabellerne AUS02, AUS07 og AUP02X.

Figur 2.1 viser udviklingen i den sæsonkorrigerede og den faktiske ledighed mellem 2001 og 2012, som er den periode, vi analyserer i denne rapport. Som det ses i figuren, har der været store udsving i ledigheden i denne periode. En stigning i den samlede ledighed betyder – alt andet lige – at det er sværere at komme i arbejde. Da det under alle omstændigheder tager et stykke tid at finde et arbejde, vil den enkeltes beskæftigelsesstatus på et givent tidspunkt afhænge af ledigheden i tiden op til opgørelsetidspunktet.

BEFOLKNINGSSAMMENSÆTNINGEN

Der er store socioøkonomiske forskelle mellem personer i beskæftigelse og personer uden for beskæftigelse. Det er et faktum, at fx ældre, perso-

ner med kortvarig uddannelse og personer med anden etnisk baggrund ikke nær så ofte er i beskæftigelse som andre. Hvis det gennemsnitlige uddannelsesniveau for personer med handicap for eksempel falder over en periode, hvor uddannelsesniveaut for personer uden handicap er uændret, vil beskæftigelsesandelen blandt personer med handicap således falde i forhold til personer uden handicap. Dette betyder imidlertid ikke, at det alt andet lige er blevet sværere at komme i beskæftigelse for den enkelte person med handicap. Der er alene tale om, at den samlede gruppe af personer med handicap nu indeholder flere personer med karakteristika, der kendetegner personer, som ikke så hyppigt er i beskæftigelse. Derfor er det vigtigt at være opmærksom på ændringer i befolkningssammensætningen i gruppen af personer henholdsvis med og uden handicap, når man undersøger beskæftigelsesudviklingen for de to grupper.

LOVGIVNINGEN

Der vil være personer i samfundet, hvis arbejdskraft ikke efterspørges af arbejdsgiverne, fordi lønnen på grund af mindstelønnen ikke er fuldt fleksibel nedadtil. Disse personer kan have incitamenter og lyst til at arbejde, men deres produktivitet er for lav til, at det vil være lønsomt for arbejdsgiverne at ansætte dem. Øges incitamenterne til at påtage sig et arbejde for disse personer, vil det selvsagt ikke have nogen effekt på den samlede beskæftigelse. Det kan således være hensigtsmæssigt i stedet at give arbejdsgiverne incitamenter til at ansætte eller fastholde de personer, der har problemer med at leve op til produktivitetskravene. Arbejdsgivere kan eksempelvis tilbydes et løntilskud.

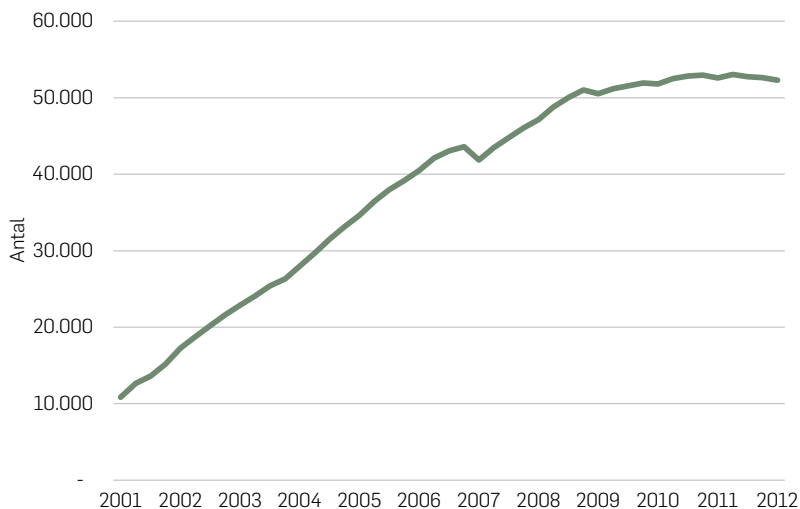
Fleksjobordningen er den mest benyttede løntilskudsordning i Danmark. Vi kan se i figur 2.2, at der var en stor tilgang til ordningen indtil 2009, hvorefter tilgangen er stagneret. Flexjobordningen giver arbejdsgivere mulighed for at få tilskud til lønnen til personer, der har en væsentlig og varig nedsættelse af funktionsevnen. Til gengæld skal arbejdsgiveren tage hensyn til den nedsatte funktionsevne i arbejdstilrettelæggelsen. Tilskuddet kan maksimalt være to tredjedele af den mindste overenskomstmæssige timeløn (dvs. løn uden anciennitet) eller af den løn, der sædvanligvis gælder for tilsvarende arbejde.¹⁰ Ordningen er

10. Tilskudsreglerne for flexjob ændres fra den 1. januar 2013. De flexjobansatte får løn fra deres arbejdsgiver for den arbejdsindsats, de reelt yder, og derudover får de et tilskud til lønnen fra kommunen. Fremover bliver de største tilskud således målrettet personer med de laveste lønninger.

tænkt som et alternativ til førtidspension, således at personer, der fortsat har en del af deres arbejdsevne intakt, ikke tilkendes førtidspension.

FIGUR 2.2

Antal fuldtidspersoner i fleksjob. Antal.

Anm.: Antal fuldtidspersoner i fleksjob er opgjort kvartalsvis i figuren.

Faldet i antallet af fleksjobmodtagere mellem 4. kvartal 2006 og 1. kvartal 2007 skyldes et databrud forårsaget af ændringer i opgørelsesmetoden.

Andre ordninger – som for eksempel mulighed for at få personlig assistance og økonomisk støtte til arbejdsredskaber og arbejdspladsindretning for personer med handicap – kan bidrage til at mindske betydningen af en nedsat funktionsevne. Mange personer med handicap eller helbredsproblemer kan med denne hjælp leve op til produktivitetskravene og behøver ikke blive ansat på særlige vilkår som fleksjob. Ordningerne kan således være med til at øge beskæftigelsen blandt personer med handicap.

Diskrimination af personer med handicap er en potentiel barriere for, at personer med handicap kommer i beskæftigelse. Af samme grund er der lovgivet for at fremme ligebehandling af personer med han-

ger og den mindste arbejdsevne. Desuden ændres reglerne således, at fleksjob fra 1. januar 2013 er midlertidige.

dicap på arbejdsmarkedet, og der er således indført en lov mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet. Desuden giver ordningen med fortrinsadgang for personer med handicap i den offentlige sektor personer med handicap ret til en jobsamtale, hvis de er kvalificerede til jobbet.

HELBRED OG HANDICAP

Dette kapitel omhandler udviklingen i antallet af personer med et handicap eller et længerevarende helbredsproblem fra 2002 til 2012. Der er flere personer i 2012 end i 2010, der oplyser, at de har et handicap eller et længerevarende helbredsproblem, og der er både sket en stigning i antallet af personer med mindre og større handicap. Ud over udviklingen i antallet af personer med handicap, undersøger vi befolkningens trivsel. Vi finder, at personer med handicap har betydeligt dårligere trivsel end personer uden handicap, og at en langt større andel af personerne med handicap er i risiko for at have eller udvikle depression eller stress.

PERSONER MED HANDICAP

Der er siden 2010 sket en stigning i antallet af personer med et handicap eller længerevarende helbredsproblem (i det følgende omtaler vi blot denne gruppe som ”personer med handicap”¹¹). I 2012 er der 17,6 procent af den danske befolkning, der har et handicap, jf. tabel 3.1. Dette

11. I rapporten omtales personer med handicap eller længerevarende helbredsproblemer som ”personer med handicap”. Dette er et forholdsvis bredt handicapbegreb, idet også personer med kroniske sygdomme betragtes som personer med handicap. Se i øvrigt omtalen af handicapbegrebet og vores operationalisering heraf i kapitel 2.

svarer til ca. 625.000 personer og er en signifikant¹² stigning i forhold til 2010, hvor 15,9 procent af befolkningen havde et handicap eller længelevende helbredsproblem.¹³ Det er første gang siden 2002, at befolkningsandelen med et handicap er steget. Andelen af personer med et handicap var jævnt faldende mellem 2002 og 2008 (jf. Larsen & Høgelund, 2009), mens der skete et mere markant dyk mellem 2008 og 2010 (jf. Brink Thomsen & Høgelund, 2011a). Selvom befolkningsandelen med et handicap er steget med ca. 60.000 personer mellem 2010 og 2012, bringer det dog ikke andelen op på 2008-niveau.

TABEL 3.1

Andel af personer i alderen 16-64 år med et handicap eller længelevende helbredsproblem. Procent.

	2002***	2005***	2008***	2010	2012***
Andel med handicap	19,9	19,8	18,6	15,9	17,6
Opvægtet antal pers.	3.485.647	3.508.131	3.577.741	3.552.636	3.551.754
Uvægtet antal pers.	10.470	9.240	17.806	17.453	18.718

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2012, 2008, 2005 og 2002 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Forskellen mellem 2005 og 2012 er signifikant på 0,01-procent-niveau og forskellen mellem 2008 og 2012 er signifikant på 5-procent-niveau.

Man kunne forestille sig, at ændringerne i befolkningsandelen med et handicap kunne skyldes ændringer i befolknings sammensætningen.¹⁴ Hvis for eksempel andelen af ældre mennesker stiger i befolkningen, vil andelen af personer med handicap sandsynligvis også stige, da ældre mennesker oftere har et handicap end yngre mennesker (jf. Larsen m.fl., 2008). Vi har foretaget en logistisk regression, hvor vi undersøger sammenhængen mellem handicapstatus på den ene side og køn, civilstatus, statsborgerskab, alder, uddannelsesniveau, region og år på den anden, jf.

12. Se kapitel 2 for en forklaring af begrebet "statistisk signifikans".

13. I tabel 3.1 og i rapportens øvrige tabeller, som viser udviklingen over tid, angiver en asterisk (*), om der er signifikant forskel mellem tallet for 2010 og tallene for de øvrige år. En * angiver, at forskellen er signifikant på 5-procent-niveau, mens ** og *** angiver signifikante forskelle på henholdsvis 1-procent-niveau og 0,1-procent-niveau. I tabel 3.1 angiver *** ud for hvert af årene 2002, 2005, 2008 og 2012, at der er en signifikant forskel mellem hvert enkelt år, og 2010 på et 0,1-procent-niveau. Det betyder groft sagt, at der er mindre end 0,1 procents risiko for at lave en fejl ved at konkludere, at der er forskel på andelen med handicap i fx 2010 og 2012.

14. I bilagstabel B3.1 ses fordelingerne af køn, civilstand, statsborgerskab, alder og uddannelse for personer henholdsvis med og uden handicap. I øvrigt henvises til analysen af karakteristika i Larsen m.fl. (2008).

bilagstabel B3.2. Analysen viser, at selv når vi kontrollerer for disse variable, er der signifikant forskel mellem andelen af personer med handicap i 2010 og 2012. Der er også signifikant forskel på andelen af personer med handicap i 2010 og i årene 2002, 2005 og 2008. Vi kan altså ikke bekræfte, at ændringerne i befolkningsandelen med handicap over årene 2002-2012 skyldes ændringer i, hvordan befolkningen er sammensat i forhold til køn, civilstatus, statsborgerskab, alder, uddannelsesniveau og region.

Det er tidligere blevet foreslået, at den andel af befolkningen, der har et handicap, kunne hænge sammen med de økonomiske konjunkturer (jf. Larsen & Høgelund, 2009). Det er muligt, at den enkeltes beskæftigelsessituation påvirker vedkommendes helbredsopfattelse. Hvis en person med et helbredsproblem er i arbejde, vil vedkommende muligvis ikke opfatte helbredsproblemet som et handicap, fordi helbredsproblemet ikke forhindrer vedkommende i at være i aktiv på arbejdsmarkedet. Omvendt vil samme person muligvis opfatte sit helbredsproblem som et handicap, hvis vedkommende er ledig. Hvis arbejdsløsheden er stor, bør der efter dette rationale således være flere, der angiver, at de har et handicap, end hvis arbejdsløsheden er lav. For at undersøge, om konjunkturerne påvirker størrelsen af befolkningsandelen med et handicap, laver vi en logistisk regression, hvor vi ud over at kontrollere for befolknings sammensætningen kontrollerer for den regionale ledighed.¹⁵ Vi finder, at den regionale ledighed ikke signifikant påvirker, hvor mange personer der har et handicap (jf. bilagstabel B3.3). Så selv når vi kontrollerer både for effekten af befolknings sammensætningen og de økonomiske konjunkturer, kan vi ikke forklare, hvorfor andelen af personer med et handicap ændrer sig, som det gør, over perioden 2002 til 2012.

Som det ses i tabel 3.2 er det både befolkningsandelen med et større handicap og befolkningsandelen med et mindre handicap, der er steget mellem 2010 og 2012.¹⁶ Andelen af befolkningen, der har et mindre handicap, er steget med 1,1 procentpoint siden 2010 (fra 6,4 procent i 2010 til 7,5 procent i 2012), mens andelen af befolkningen, der har et

15. I analyserne bruger vi den gennemsnitlige regionale ledighed i kvartalet før det kvartal, hvor interviewpersonerne er blevet interviewet. Det vil for eksempel sige, at der for de interview, der blev foretaget i 2. kvartal 2002, bruges oplysninger om ledigheden i 1. kvartal 2002. Ledigheden er opdelt efter 11 landsdele.

16. Hvorvidt der er tale om et større eller mindre handicap, bygger på respondenternes egen vurdering. Alle personer, der har svaret ”ja” til, at de har et handicap eller længerevarende helbredsproblem, er blevet bedt om at angive, om det er et mindre eller et større handicap eller helbredsproblem.

større handicap, er steget med 0,6 procentpoint (fra 9,5 procent i 2010 til 10,1 procent i 2012). Det ses således også i tabel 3.3, at der blandt personer med et handicap ikke er sket en signifikant ændring i andelen med henholdsvis et mindre handicap og et større handicap mellem 2010 og 2012. Der er godt 40 procent af personerne med handicap, der har et mindre handicap, og knap 60 procent, der har et større. Gruppen af personer med et handicap er med andre ord blevet større siden 2010, men andelen af gruppen, der har henholdsvis et større eller et mindre handicap, er stort set uændret.

TABEL 3.2

Personer i alderen 16-64 år fordelt efter, om de har et mindre handicap, et større handicap eller er uden handicap. Procent.

	2005***	2008***	2010	2012***
Mindre handicap	10,4	8,5	6,4	7,5
Større handicap	9,3	10,1	9,5	10,1
Uden handicap	80,3	81,4	84,1	82,4
I alt	100	100	100	100
Opvægtet antal pers.	3.503.555	3.577.741	3.552.636	3.551.754
Uvægtet antal pers.	9.228	17.806	17.453	18.718

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test. * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

TABEL 3.3

Personer med handicap i alderen 16-64 år fordelt efter handicapets størrelse. Procent.

	2005***	2008***	2010	2012
Mindre handicap	52,8	45,8	40,1	42,4
Større handicap	47,2	54,2	59,9	57,6
I alt	100	100	100	100
Opvægtet antal personer	690.803	665.458	565.453	626.016
Uvægtet antal personer	1.779	3.127	2.761	2.838

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test. ** = signifikant på 5-procent-niveau, * = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

For at undersøge, om vi kan forklare, hvorfor befolkningens fordeling mellem de tre grupper ”personer uden handicap”, ”personer med et mindre handicap” og ”personer med et større handicap” ændrer sig over tid, har vi foretaget en multinomial logistisk regression. Vi finder, at når

vi kontrollerer for befolkningens sammensætning i forhold til køn, civilstatus, statsborgerskab, alder, uddannelsesniveau og region, kan vi forklare, hvorfor andelen af personer med et større handicap ændrer sig, som den gør over årene 2005-2012 (jf. bilagstabel B3.4). Det vil med andre ord sige, at de ændringer, der er sket i størrelsen af befolkningsandelen, der har et større handicap, skyldes, at befolkningens sammensætning har ændret sig. Vi kan derimod ikke forklare, hvorfor befolkningsandelen med et mindre handicap ændrer sig, som den gør. Disse resultater ændres ikke, når vi ud over befolknings sammensætningen kontrollerer for regional ledighed (jf. bilagstabel B3.5).

DOMINERENDE HANDICAP

Tabel 3.4 viser, hvordan personerne med handicap fordeler sig på 16 handicaptyper, der afspejler forskellige typer handicap eller helbredsproblemer. Interviewpersonerne er blevet bedt om at angive deres dominerende handicap eller helbredsproblem, og det er svarene på dette spørgsmål, der indgår i tabellen. Det hyppigst forekommende handicap er problemer med ryg eller nakke, og alle år er der godt en fjerdedel, der angiver denne type problemer som dominerende handicap. I 2012 er der således 26,8 procent af personerne med et handicap, der angiver dette som det dominerende handicap. I 2012 er psykisk sygdom eller sindslidelse det næsthypigste dominerende handicap, idet 13,9 procent angiver dette som dominerende handicap. Andelen af personer med psykisk sygdom eller sindslidelse som dominerende handicap var markant stigende alle år fra 2002 til 2010, men kurven synes at være knækket, idet der er et fald fra 2010 til 2012, som dog ikke er signifikant.

Mens der var en signifikant ændring i fordelingen af det dominerende handicap mellem 2008 og 2010, er der ikke signifikant forskel på 2010 og 2012. Det vil sige, at personer med handicap fordeler sig nogenlunde ens på de 16 typer i 2010 og 2012.

TABEL 3.4

Personer med handicap i alderen 16-64 år fordelt efter 16 handicaptyper. Procent.

	2002***	2005***	2008***	2010	2012
Problemer med arme eller hænder (inkl. gigtproblemer)	6,5	7,0	6,9	8,0	8,0
Problemer med ben eller fødder (inkl. gigtproblemer)	9,6	9,4	10,2	10,4	9,8
Problemer med ryg eller nakke (inkl. gigtproblemer)	27,5	24,4	26,0	27,3	26,8
Blind eller synsnedsættelse også ved brug af kontaktlinser eller briller	1,8	1,0	1,8	1,1	1,3
Døv eller nedsat hørelse også ved brug af høreapparat	1,8	1,8	1,6	1,3	1,0
Talebesvær	0,4	0,0	0,1	0,1	0,2
Hudlidelse, allergi	4,7	4,1	2,6	1,5	1,8
Åndedrætsbesvær (herunder astma og bronkitis)	6,5	6,6	4,8	3,7	4,2
Problemer med hjerte, blodtryk eller kredsløb	9,2	7,2	7,5	6,8	5,8
Problemer med mave, lever, nyrer, fordøjelse	4,8	3,1	3,1	2,5	3,0
Sukkersyge, diabetes	4,1	4,3	4,3	3,7	4,4
Epilepsi, anfald	1,5	1,3	1,3	1,1	1,0
Psykisk sygdom eller sindslidelse (herunder depression)	5,9	7,9	10,3	14,8	13,9
Udviklingshæmmede og hjerneskadede	1,9	1,4	2,1	2,5	2,2
Andre fremadskridende sygdomme (herunder fx kræft, sklerose, hiv og Parkinsons syge)	2,5	3,0	4,2	5,9	4,6
Andre længerevarende helbredsproblemer	11,3	17,4	12,9	9,3	12,0
I alt	100	99,9	99,7	100	100
Opvægtet antal personer	693.021	688.630	665.458	565.453	626.016
Uvægtet antal personer	1.989	1.777	3.127	2.761	2.838

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2002, 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

I tabel 3.5 er de handicap eller helbredsproblemer, som interviewpersonerne har angivet som det dominerende, samlet i fire grupper. Det ses i tabellen, at der er flest, som har et mobilitetshandicap i 2012, idet 45,6 procent af personerne med handicap angiver et mobilitetshandicap som deres dominerende helbredsproblem. 37,7 procent har sygdomme, mens 14,2 procent har en psykiske lidelse som dominerende handicap eller helbredsproblem. Sans- og kommunikationshandicap nævnes blot af 2,5 procent. Der er ikke signifikant forskel mellem 2010 og 2012 på, hvor mange der angiver de forskellige typer handicap som dominerende.

TABEL 3.5

Personer med handicap i alderen 16-64 år fordelt efter fire handicapdimensioner.

Procent.

	2002***	2005***	2008***	2010	2012
Mobilitet (1-3)	44,5	41,4	44,1	47,0	45,6
Sanser og kommunikation (4-6)	4,1	2,9	3,6	2,5	2,5
Psykiske lidelser (13)	6,0	8,0	10,5	15,2	14,2
Sygdomme (7-12 og 15-16)	45,4	47,7	41,8	35,3	37,7
I alt	100	100	100	100	100
Opvægtet antal personer	679.557	679.069	651.259	551.295	612.139
Uvægtet antal personer	1.965	1.760	3.074	2.700	2.778

Anm.: Tallene i parentes henviser til handicaptyper/sygdomme i tabel 3.4. Tabellen omfatter ikke personer med hjerne-skade og udviklingshæmmede (14). Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2002, 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test. * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

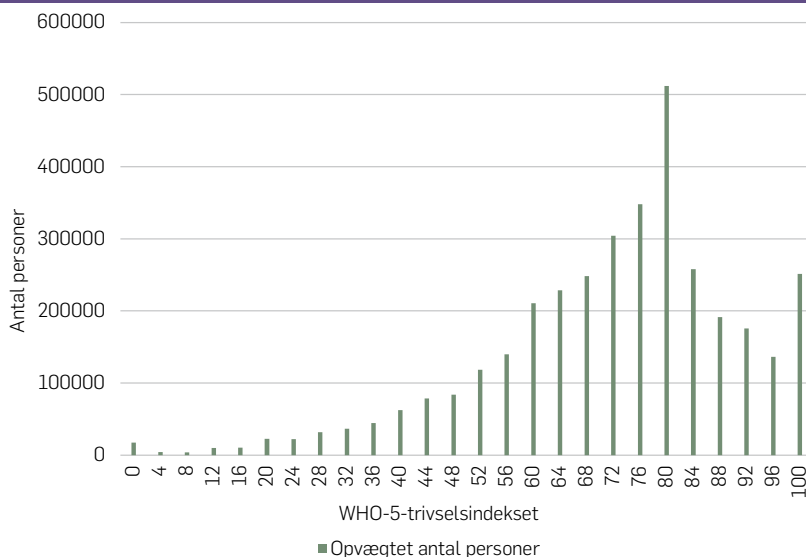
TRIVSEL

Som noget nyt i 2012 er interviewpersonerne i Arbejdskraftundersøgelsen blevet bedt om at tage stilling til fem udsagn, der skal belyse deres trivsel.¹⁷ Udsagnene stammer fra WHO-5-trivselsindekset (eller på engelsk *WHO-five Well-being Index*) og måler, hvordan den adspurgte har følt sig tilpas de foregående to uger. Udsagnene har været anvendt på forskellige befolkningsgrupper i flere forskellige lande og har vist sig at være et godt mål for en persons trivsel (jf. fx Bech m.fl., 2003; McDowell, 2010; Heun m.fl., 1999 og Löwe m.fl., 2004). Ud fra en persons vurdering af de fem udsagn udregnes en score mellem 0 og 100, hvor en højere score afspejler bedre trivsel. Trivselsindekset kan ikke anvendes direkte som et diagnoseværktøj, men en lav score kan være en indikation på, at personen er i risiko for at have eller udvikle stress eller depression.

17. De fem udsagn er: "I de sidste 2 uger har jeg været glad og i godt humør", "I de sidste 2 uger har jeg følt mig rolig og afslappet", "I de sidste 2 uger har jeg følt mig aktiv og energisk", "I de sidste 2 uger er jeg vågnet frisk og udhvilet" og endelig "I de sidste 2 uger har min dagligdag været fyldt med ting, der interesserer mig". Svarmulighederne er de samme til alle fem spørgsmål, og er: "Hele tiden", "Det meste af tiden", "Lidt mere end halvdelen af tiden", "Lidt mindre end halvdelen af tiden", "Lidt af tiden", "På intet tidspunkt".

FIGUR 3.1

Befolkningen i alderen 16-64 år fordelt efter score på WHO-5-trivselsindekset. Opvægtet antal personer. 2012.

Anm.: Opvægtet antal personer: 3.551.754. Uvægtet beregningsgrundlag: 18.718.

Figur 3.1 viser den danske befolkningsfordeling på trivselsindekset. Gennemsnittet er 71,9, hvilket er en smule højere, end tidligere undersøgelser har fundet (se fx Bech m.fl., 2003). Som det ses i figuren, ligger langt de fleste danskere i den høje ende af trivselsindekset, men der er ikke desto mindre det, der svarer til 428.000 personer i befolkningen, der scorer under 50 på trivselsindekset (jf. tabel 3.6) og dermed ifølge Sundhedsstyrelsen er i risiko for at have eller udvikle depression eller stress (Sundhedsstyrelsen, 2012). Dette svarer til, at 12,1 procent af befolkningen mellem 16 og 64 år er i risikozonen. Af de 428.000 personer, der er i risikogruppen, har 159.000 en trivselsscore lavere end 36 (jf. tabel 3.6), hvilket ifølge Sundhedsstyrelsen betyder, at de har en stor risiko for at have eller udvikle depression eller stress (Sundhedsstyrelsen, 2012). Dette svarer til, at 4,5 procent af befolkningen mellem 16 og 64 år har så dårlig trivsel, at de har stor risiko for enten at have depression eller stress eller at få det.

TABEL 3.6

Andel af befolkningen i alderen 16-64 år, der scorer under 50 og under 36 på WHO-5-trivselsindekset. 2012. Procent.

	Den danske befolkning
Trivselsscore under 50	12,1
Trivselsscore under 36	4,5
Opvægtet antal personer	3.551.754
Uvægtet antal personer	18.718

HANDICAP OG TRIVSEL

Der er signifikant forskel på den generelle trivsel blandt personer med og uden handicap. For personer med handicap er den gennemsnitlige score på trivselsindekset 62,3, mens den for personer uden handicap er 73,9. Blandt personer med handicap har hele 27,2 procent en trivselsscore under 50 og er dermed i risiko for at have eller udvikle depression eller stress, mens 13,7 procent har en trivselsscore under 36 og dermed er i højrisikogruppen, jf. tabel 3.7. Ser vi på personer med handicap, som ikke har oplyst en psykisk lidelse som dominerende handicap eller helbredsproblem, er 23,4 procent i risiko for at have eller udvikle depression eller stress og 10,9 procent er i højrisikogruppen. For personer uden handicap er de tilsvarende tal 8,8 procent og 2,5 procent, jf. tabel 3.7. Der er med andre ord meget stor forskel på risikoen for at udvikle depression eller stress blandt personer med og uden handicap. Det ses også i figur 3.2, hvor personer med og uden handicap fordeler sig meget forskelligt på trivselsindekset. Andelen med en score under 64 er markant større blandt personer med handicap end blandt personer uden handicap.

TABEL 3.7

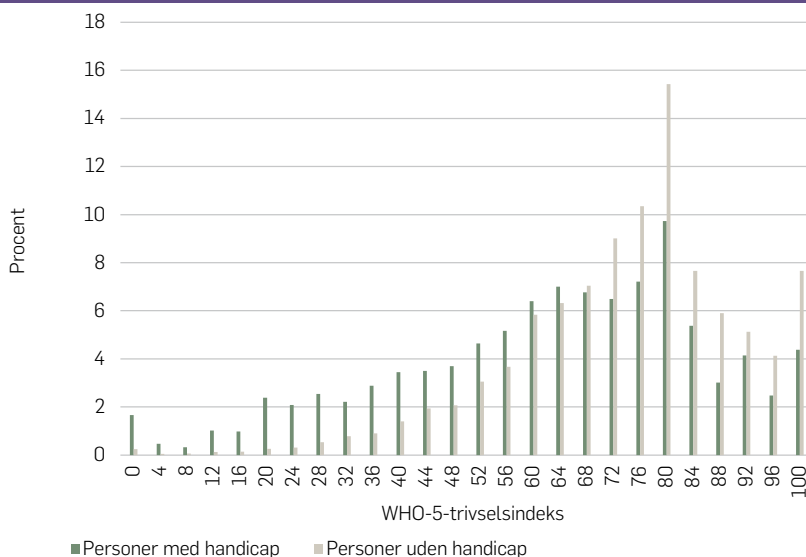
Andel af befolkningen i alderen 16-64 år, der scorer under 50 og under 36 på WHO-5-trivselsindekset, særskilt for personer med og uden handicap. 2012. Procent.

	Personer med handicap	Personer uden handicap
Trivselsscore under 50	27,2 ***	8,8
Trivselsscore under 36	13,7 ***	2,5
Opvægtet antal personer	626.016	2.925.738
Uvægtet antal personer	2.838	15.880

Anm.: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

FIGUR 3.2

Befolkningen i alderen 16-64 år fordelt efter score på WHO-5-trivselsindekset, særskilt for personer med og uden handicap. Procent. 2012.

Anm.: Opvægtet antal personer med handicap: 626.019, uvægtet antal personer med handicap: 2.838.

Opvægtet antal personer uden handicap: 2.925.735, uvægtet antal personer uden handicap: 15.880.

For at undersøge nærmere, om der er en bestemt gruppe af personer med handicap, der har særlig dårlig trivsel, har vi som i overstående afsnit opdelt personer med handicap i fire grupper efter dominerende handicap. Vi finder ikke overraskende, at især personer med en psykisk lidelse har meget dårlig trivsel, og at over halvdelen af denne gruppe har risiko for at have eller udvikle depression eller stress, jf. tabel 3.8. Denne andel er næsten fire gange større end andelen for personer med sanse- eller kommunikationshandicap, hvor kun 13 procent er i risiko for at have eller udvikle depression eller stress. Blandt personer med psykiske lidelser er hele 30,5 procent i højrisikogruppen, mens dette kun er gældende for 2,5 procent af personerne med et sanse- eller kommunikationshandicap. Blandt personer med mobilitetshandicap og sygdomme er ca. 24 procent i risikogruppen for at have eller udvikle depression eller stress, og ca. 11 procent er i højrisikogruppen, jf. tabel 3.8. Gruppen af personer med sanse- eller kommunikationshandicap har således den bedste trivsel blandt personerne med handicap.

TABEL 3.8

Andel af personer i alderen 16-64 år med handicap, der scorer under 50 og under 36 på WHO-5-trivselsindekset, særskilt for dominerende handicap. 2012. Procent.

	Mobilitet	Sanser og kommunikation	Psykiske lidelser	Sygdomme
Trivselscore under 50	24,0	13,0	50,9	23,4
Trivselscore under 36	11,4	2,5	30,5	10,8
Opvægtet antal personer	279.204	15.497	86.930	230.509
Uvægtet antal personer	1.222	74	365	1.117

Anm.: Forskelle mellem fordelingen af de fire handicapgrupper på trivselsindekset er testet med en χ^2 -test. Fordelingen af gruppen med mobilitetshandicap og fordelingen af gruppen med sygdomme på trivselsindekset er ikke signifikant forskellige. Fordelingen af gruppen med mobilitetshandicap og fordelingen af gruppen med sygdomme er begge statistisk signifikant forskellige på 1-procent-niveau fra fordelingen af gruppen med sanse- og kommunikationshandicap på trivselsindekset. Alle andre parvise forskelle mellem handicapgruppernes fordelinger på trivselsindekset er statistisk signifikante på 0,1-procent-niveau.

Vi har undersøgt, hvilke grupper i befolkningen, ud over personer med handicap, der har særlig dårlig trivsel. Vi finder, at kvinder har en dårligere trivsel end mænd, at personer, der bor sammen med andre, har signifikant bedre trivsel end personer, der bor alene, samt at beboere i og omkring København i gennemsnit har dårligst trivsel, mens personer i Syd-, Vest- og Nordjylland trives bedst (jf. bilagstabel B3.6). Vi finder desuden, at personer i aldersgruppen 30-39 år har den dårligste trivsel, mens personer mellem 50 og 64 år har det bedst (jf. bilagstabel B3.6).

OPSUMMERING

- Andelen af personer i den danske befolkning, der har et handicap eller længerevarende helbredsproblem, er steget fra 15,9 procent i 2010 til 17,6 procent i 2012. Dette svarer til, at ca. 625.000 personer har et handicap eller længerevarende helbredsproblem i 2012. Det er første gang siden 2002, at andelen af personer med et handicap er steget. Hverken ændringer i befolkningssammensætningen eller konjunkturerne kan forklare stigningen i andelen af personer med handicap.
- Både befolkningsandelen med et større og et mindre handicap er steget mellem 2010 og 2012. I begge år angiver godt 40 procent af

personerne med handicap, at de har et mindre handicap, og knap 60 procent, at de har et større et større handicap.

- Det hyppigst forekommende handicap er problemer med ryg eller nakke, og i 2012 er der 26,8 procent af personerne med et handicap, der angiver det som dominerende handicap. I 2012 er psykisk sygdom eller sindslidelse det andet hyppigste dominerende handicap, idet 13,9 procent angiver dette.
- Andelen af personer med psykisk sygdom eller sindslidelse som dominerende handicap var markant stigende alle år fra 2002 til 2010, men kurven synes at være knækket, idet der er et ikke-signifikant fald fra 2010 til 2012.
- Personer med handicap har i gennemsnit langt dårligere trivsel end personer uden handicap. Blandt personer med handicap er hele 27,2 procent i risiko for at have eller udvikle depression eller stress, mens 13,7 procent er i højrisikogruppen. For personer uden handicap er de tilsvarende tal 8,8 procent og 2,5 procent.
- Ikke overraskende har særligt personer med en psykisk lidelse dårlig trivsel, men også andre handicapgrupper har betydeligt dårligere trivsel end personer uden handicap. Personer med et sanse- eller kommunikationshandicap er den gruppe blandt personer med handicap, der har bedst trivsel.

BESKÆFTIGELSE

I dette kapitel undersøger vi sandsynligheden for at være beskæftiget for personer med handicap i forhold til personer uden handicap. Vi undersøger udviklingen i beskæftigelsesandsynligheden i perioden fra 2002 til 2012. I alle år er andelen i arbejde betydeligt mindre for personerne med handicap end for personerne uden.

DEN SAMLEDE BESKÆFTIGELSE

Den første analyse af beskæftigelsesudviklingen foretager vi på baggrund af spørgeskemaundersøgelser fra årene 2002, 2005, 2008, 2010 og 2012. Vi sammenligner beskæftigelsesandelen for personer med et længerevarende helbredsproblem eller handicap med beskæftigelsesandelen for personer uden.¹⁸ Spørgeskemaundersøgelserne er ikke gennemført på samme tid af året,¹⁹ og sæsonudsving i beskæftigelsen vil derfor påvirke beskæftigelsesandelen de forskellige år. For at korrigere for sæsonud-

18. Vi følger tilnærmelsesvis Danmarks Statistiks definition af en ”beskæftiget person” i Arbejdskraftundersøgelsen. Vi betragter alle personer, som har arbejdet mindst én betalt time i referencenuegen, som beskæftigede. Selvstændige og medarbejdende ægtefæller betragtes også som beskæftigede. Til forskel fra Danmarks Statistik definerer vi dog personer, der har tilsagn om at kunne begynde på et arbejde inden for højst tre måneder, som beskæftigede.

19. Dataindsamlingen foregik i 2. kvartal i 2002, i 4. kvartal i 2005 og i 1. kvartal i 2008, 2010 og 2012.

sving, har vi derfor udelukket personer med midlertidigt arbejde fra analysen.²⁰

Den sæsonkorrigerende beskæftigelsesandel for personer med et handicap steg mellem 2002 og 2005, men den har været støt faldende siden 2005, jf. tabel 4.1. Faldet i beskæftigelsesandelen er dog ikke statistisk signifikant mellem 2010 og 2012.

TABEL 4.1

Andel beskæftigede blandt personer med handicap i alderen 16-64 år. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. 2002-2012. Procent.

	2002**	2005***	2008**	2010	2012
Andel beskæftigede	51,0	53,7	51,1	46,2	43,9
Opvægtet antal personer	691.825	693.048	662.432	564.903	625.098
Uvægtet antal personer	1.985	1.785	3.111	2.757	2.834

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2012, 2008, 2005 og 2002 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Forskellen mellem 2002 og 2012 er signifikant på 0,1-procent-niveau.

Beskæftigelsesandelen for personer uden handicap har været mere svingende end beskæftigelsen for personer med handicap. Beskæftigelsen faldt mellem 2002 og 2005, steg lidt i 2008, faldt i 2010 og steg igen lidt i 2012, jf. tabel 4.2. Stigningen i beskæftigelsen mellem 2010 og 2012 er dog ikke statistisk signifikant. Den største ændring i beskæftigelsen for personer uden handicap skete mellem 2008 og 2010, hvor beskæftigelsen faldt hele 3,9 procentpoint fra 81,1 til 77,2 procent. Den største ændring i beskæftigelsen for personer med handicap fandt ligeledes sted mellem 2008 og 2010, hvor beskæftigelsesandelen faldt med 4,9 procentpoint fra 51,1 til 46,2 procent. Det er ikke overraskende, at begge grupper oplevede relativt store fald i beskæftigelsen mellem 2008 og 2010, når man tager ændringerne i de økonomiske konjunkturer i denne periode i betragtning. Det bemærkes i øvrigt, at beskæftigelsesandelen for personer med handicap som forventeligt alle år ligger betydeligt lavere end for personer uden handicap.

20. Midlertidigt arbejde defineres i denne sammenhæng som midlertidigt arbejde af højst 6 måneders varighed, som ikke har karakter af uddannelse eller selvstændig virksomhed. Denne justering er på linje med den, der blev foretaget i Larsen & Høgelund (2009) og Thomsen & Høgelund (2011a).

TABEL 4.2

Andel beskæftigede blandt personer uden handicap i alderen 16-64 år. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. 2002-2012. Procent.

	2002***	2005***	2008***	2010	2012
Andel beskæftigede	81,2	80,7	81,1	77,2	77,5
Opvægtet antal personer	2.779.208	2.803.490	2.896.923	2.979.439	2.918.992
Uvægtet antal personer	8.435	7.421	14.598	14.653	15.841

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2012, 2008, 2005 og 2002 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Forskellen mellem 2002 og 2012 er signifikant på 0,1-procent-niveau.

Vi har foretaget en logistisk regressionsanalyse for at undersøge, om udviklingen i beskæftigelsen mellem 2002 og 2012 er signifikant forskellig for personer med og uden handicap.²¹ Analysen viser, at udviklingen i beskæftigelsesandelen for de to grupper har været ens i hele perioden, jf. bilagstabel B4.1. Så selvom beskæftigelsesandelen for personer med handicap er faldet mere mellem 2002 og 2012, end den er for personer uden handicap, er der ikke tale om en statistisk signifikant forskel i udviklingen.

BESKÆFTIGELSESANDELEN I FORSKELLIGE GRUPPER

Vi så i kapitel 3, at gruppen af personer med et handicap eller længerevarende helbredsproblem er meget heterogen. Der er mange forskellige typer handicap, og handicappet kan både være stort og småt. Vi vil nu undersøge beskæftigelsesandelen for personer med forskellige størrelser og typer handicap.

STØRRELSEN AF HANDICAPPET

Gruppen af personer med et selv vurderet mindre handicap oplevede et statistisk signifikant fald i beskæftigelsen fra 73,7 til 69,1 procent mellem 2008 og 2010, jf. tabel 4.3. I denne periode forblev beskæftigelsen for personer med et selv vurderet større handicap på nogenlunde samme niveau. Til gengæld var der et statistisk signifikant fald i beskæftigelsen for personer med et større handicap fra 31,0 til 26,8 procent mellem 2010 og 2012, hvor personer med et mindre handicap ikke oplevede en signifi-

21. Vi har beskæftigelsesstatus som afhængig variabel og år, handicapstatus samt interaktionen mellem år og handicapstatus som uafhængige variable. Idet vores model kan karakteriseres som en 'difference-in-difference'-model, kan vi fortolke koefficienten for interaktionsleddet som interaktionseffekten (jf. Puhani (2008) og Cornelßen & Sonderhof (2009)).

kant ændring i beskæftigelsesandelen, jf. tabel 4.3. Som vi så i tabel 4.2, var der også et signifikant fald i beskæftigelsen for personer uden handicap mellem 2008 og 2010 og ingen ændring mellem 2010 og 2012. Det lader altså til, at beskæftigelsen for personer med et større handicap havde en ”forsinket” reaktion på det økonomiske nedsving i forhold til personer med et mindre eller uden et handicap. Den ”forsinkede” reaktion kan skyldes, at det er sværere (moralsk eller juridisk) for arbejdsgiverne at fyre personer med større handicap, og at beskæftigelsen for personer med større handicap derfor reagerer langsommere på konjunkturændringer. Ligeledes kan den forsinkede reaktion skyldes, at personer med større handicap oftere er ansat med løntilskud end personer med mindre handicap, og at arbejdsgiverne derfor afskediger personer med mindre handicap før personer med større handicap.²² Det er dog også muligt, at det er helt andre forhold som for eksempel beskæftigelsespolitiske ændringer eller holdningsændringer blandt arbejdsgiverne, der har medført beskæftigelsesnedgangen for personer med et større handicap.

TABEL 4.3

Andel beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år særskilt for størrelse af handicapet. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. 2005-2012. Procent.

	2005	2008	2010	2012
<i>Mindre handicap</i>				
Andel beskæftigede	71,2	73,7 *	69,1	67,1
Opvægtet antal personer	364.349	302.478	226.394	264.984
Uvægtet antal personer	996	1.537	1.151	1.350
<i>Større handicap</i>				
Andel beskæftigede	34,2	32,1	31,0	26,8 *
Opvægtet antal personer	324.123	359.954	338.509	360.113
Uvægtet antal personer	777	1.574	1.606	1.484

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2012, 2008, 2005 og 2002 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

TYPEN AF HANDICAP

For at undersøge beskæftigelsesandelen for personer med handicap nærmere opdeler vi gruppen efter fire handicaptyper: mobilitet, sanser og kommunikation, psykiske lidelser og sygdomme. Som det ses i tabel 4.4 er der stor forskel på beskæftigelsesandelen for de fire grupper. Personer

22. I 2012 var 8,8 procent af de beskæftigede personer med mindre handicap ansat på særlige vilkår, mens det samme var tilfældet for hele 37,8 procent af de beskæftigede personer med større handicap. Denne forskel er statistisk signifikant på 0,1-procent-niveau.

med et sanse- eller kommunikationshandicap har en betydeligt større beskæftigelsesandel (64,1 procent) end personer med de andre handicap typer, mens personer med en psykisk lidelse har en langt mindre beskæftigelsesandel (24,2 procent) end personer med de tre andre typer handicap. Beskæftigelsesandelen for personer med et mobilitetshandicap og for personer med sygdomme er nogenlunde den samme (henholdsvis 45,2 og 49,0 procent).

I 2010 var 30,5 procent af personer med en psykisk lidelse beskæftiget mod 24,2 procent i 2012. Faldet i beskæftigelsesandelen mellem 2010 og 2012 er imidlertid ikke statistisk signifikant. Dette skyldes, at gruppen af personer med en psykisk lidelse er lille, og den statistiske usikkerhed på tallene dermed er stor, og vi derfor ikke kan afvise, at beskæftigelsen for personer med en psykisk lidelse var den samme i 2010 og 2012.

TABEL 4.4

Andel beskæftigede blandt personer med handicap i alderen 16-64 år, særskilt for dominerende handicapstype. 2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

	Mobilitet	Sanser og kommunikation	Psykiske lidelser	Sygdomme
Andel beskæftigede	45,2	64,1	24,2	49,0
Opvægtet antal personer	278.729	15.497	86.930	230.065
Uvægtet antal personer	1.220	74	365	1.115

Anm.: Forskelle mellem de fire kategorier er testet to og to mod hinanden med en χ^2 -test.

Forskellen mellem kategorierne mobilitet og sanser og kommunikation er signifikant på 5-procent-niveau (p-værdi=0,045), forskellen mellem mobilitet og psykiske lidelser er signifikant på 0,1-procent-niveau (p-værdi<0,0001) og forskellen mellem mobilitet og sygdomme er ikke signifikant (p-værdi=0,0882).

Forskellen mellem sanser og kommunikation og psykiske lidelser er signifikant på 0,1-procent-niveau (p-værdi<0,0001) og forskellen mellem sanser og kommunikation og sygdomme er signifikant på 5-procent-niveau (p-værdi=0,0204). Endelig er forskellen mellem psykiske lidelser og sygdomme signifikant på 0,1-procent-niveau (p-værdi<0,0001).

BETYDNINGEN AF BEFOLKNINGSSAMMENSÆTNINGEN OG KONJUNKTURUDVIKLINGEN

Den udvikling i beskæftigelsen, vi så i tabel 4.1 og tabel 4.2 for personer med og uden handicap, kan skyldes ændringer i befolkningssammensætningen i de to grupper. Hvis der for eksempel var relativt flere ældre eller relativt flere uden uddannelse i 2010 end i 2008, kunne det muligvis forklare (en del af) faldet i beskæftigelsen for de to grupper mellem 2008 og

2010.²³ Ud over ændringer i befolkningssammensætningen er det også meget sandsynligt, at de økonomiske konjunkturer påvirker beskæftigelsesandelen både for personer med og uden handicap.

Vi vil derfor undersøge, hvordan sandsynligheden for at være i beskæftigelse ville have udviklet sig, hvis befolkningssammensætningen og konjunkturerne ikke havde ændret sig. Vi har foretaget en logistisk regression, hvor vi undersøger, om sandsynligheden for at være i beskæftigelse blandt personer med og uden handicap ændrer sig mellem undersøgelsesårene, når vi holder befolkningssammensætningen og konjunkturerne konstant. Som i kapitel 3 har vi inddraget den regionale ledighed som mål for konjunkturudviklingen.²⁴

For personer med handicap er billedet det samme som i tabel 4.1, når vi kontrollerer for ændringer i befolkningssammensætningen med hensyn til køn, alder, civilstand, statsborgerskab og uddannelse. Vi finder således, at der er et signifikant fald i beskæftigelsesandsynligheden for personer med handicap mellem 2008 og 2010, mens der ikke er signifikant forskel på beskæftigelsen i 2010 og 2012, jf. bilagstabel B4.2. Når vi ud over befolkningssammensætningen kontrollerer for konjunkturerne, finder vi derimod ingen signifikant forskel i beskæftigelsen for personer med handicap mellem 2008 og 2010, jf. bilagstabel B4.4. Nedgangen i de økonomiske konjunkturer kan altså forklare det relativt store fald i beskæftigelsen for personer med handicap mellem 2008 og 2010. Selv når vi kontrollerer for både befolkningssammensætningen og konjunkturerne, er der signifikant forskel på beskæftigelsesandelen for personer med handicap i 2002 og 2005 i forhold til 2010. Analysen for personer uden handicap giver helt tilsvarende resultater, jf. bilagstabel B4.3 og bilagstabel B4.5.

BESKÆFTIGELSESDVIKLINGEN FOR DELTAGERE I HANDICAPUNDERSØGELSEN FRA 2002

I kapitel 3 så vi, at det er meget forskelligt fra år til år, hvordan gruppen af personer med handicap er sammensat. For eksempel angav 47,2 procent af personerne med handicap i 2002, at de havde et større handicap,

23. Vi ved fra Larsen m.fl. (2008), at højere alder og lavere uddannelsesniveau påvirker beskæftigelsesandsynligheden negativt.

24. Som i kapitel 3 bruger vi den regionale ledighed i kvartalet for det kvartal, hvor undersøgelsens dataindsamling er foretaget.

mens det samme var tilfældet for hele 57,6 procent i 2012, og der var 6,0 procent, der angav en psykisk lidelse som det dominerende handicap i 2002, mens hele 14,2 procent havde en psykisk lidelse som dominerende handicap i 2012. Denne type forskelle i sammensætningen af gruppen af personer med handicap mellem undersøgelsesårene vil sandsynligvis kunne forklare en del af forskellene i beskæftigelsen mellem årene.

For at tage højde for ændringer i gruppen af personer med handicap undersøger vi i dette afsnit, hvordan beskæftigelsen har udviklet sig for personer, der deltog i spørgeskemaundersøgelsen i 2002. En yderligere fordel ved denne fremgangsmåde er, at den ikke er påvirket af, om folk ændrer vurdering af deres helbred over tid. På den anden side må man regne med, at nogle personer med handicap får bedre helbred, mens nogle personer uden handicap i 2002 senere får et handicap. Dette vil formentlig betyde, at beskæftigelsesandelen for henholdsvis personer med og personer uden handicap i 2002 vil nærme sig hinanden over tid.

Ved hjælp af oplysninger fra Danmarks Statistik kan vi undersøge udviklingen i beskæftigelsen for personer, der deltog i spørgeskemaundersøgelsen i 2002. I alle de forgående analyser har vi fokuseret på gruppen af personer mellem 16 og 64 år. Men personer, der var 64 år i 2002, vil være 74 i 2012 og vil således have haft mulighed for at gå på efterløn og alderspension. For at undgå, at aldersbetinget tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet påvirker vores analyse, indgår der i dette afsnit derfor kun personer, der var mellem 16 og 48 år i 2002.

DEN REGISERBASEREDE BESKÆFTIGELSE – IDA

Informationer om beskæftigelsen kommer i dette afsnit fra IDA-databasen, som bygger på oplysninger fra Den Registerbaserede Arbejdsmarkedsstatistik (RAS). Beskæftigelsesinformationer fra IDA-databasen er meget præcise, men desværre tager de forholdsvis lang tid at opdatere, og derfor har vi kun beskæftigelsesoplysninger indtil 2010.

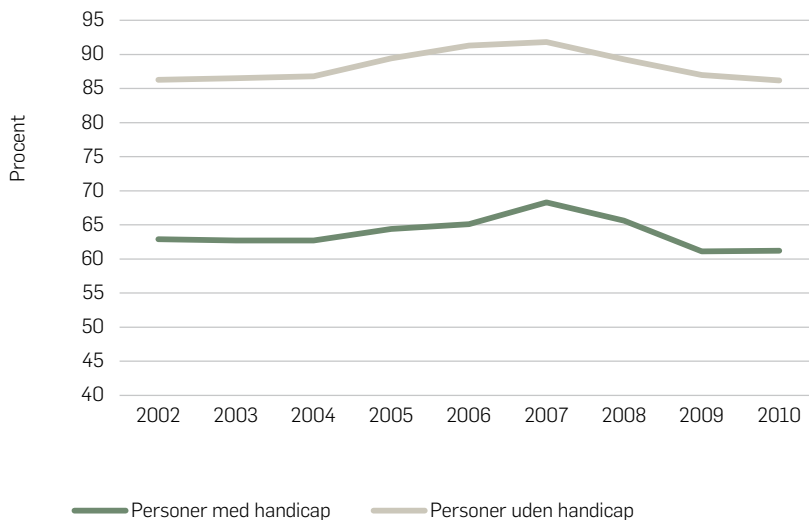
Figur 4.1 viser udviklingen i beskæftigelsesandelen blandt personer med og uden et handicap i 2002-undersøgelsen.²⁵ Vi ser, at både for personer med og uden handicap er beskæftigelsesandelen nogenlunde konstant mellem 2002 og 2004, den stiger fra 2004 til 2007, og den falder

25. Beskæftigelsesandelen er en smule højere i de senere år end den Thomsen & Høgelund (2010) finder. Dette skyldes, at denne analyse bygger på yngre personer end Thomsen & Høgelund (2010). Vi undersøger personer, der var mellem 16 og 48 år i 2002, mens Thomsen & Høgelund undersøger beskæftigelsesudviklingen for personer, der var mellem 16 og 50 år i 2002.

fra 2008 og frem til 2010.²⁶ Vi har foretaget en logistisk regression, hvor vi sammenligner udviklingen i beskæftigelsen mellem 2002 og 2010 for personer med og uden handicap.²⁷ Vi finder, at beskæftigelsen stiger signifikant mindre for personer med handicap i 2006 og 2007, end den gør for personer uden handicap, men ellers er udviklingen den samme for de to grupper, se bilagstabel B4.6.

FIGUR 4.1

Beskæftigelsesandelen for 16-48-årige deltagere i handicapundersøgelsen fra 2002, særligt for personer med og uden handicap. IDA-beskæftigelsen. Procent.

Anm.: Opvægtet antal personer med handicap i 2002: 694.426, uvægtet antal personer med handicap i 2002: 1.994.
Opvægtet antal personer uden handicap i 2002: 2.791.224, uvægtet antal personer uden handicap i 2002: 8.476.
Beskæftigelsesandelen i 2010 er signifikant forskellig på 0,1-procent-niveau fra beskæftigelsesandelen i 2002 både for personer med og uden handicap.

26. En del af faldet i beskæftigelsen mellem 2008 og 2009 kan skyldes, at Danmarks Statistik fra 2009 bruger en ny kilde til at afgøre, om en person er beskæftiget. Man må dog formode, at en eventuel effekt af, at beskæftigelsesoplysningerne stammer fra en anden kilde i 2009 end i 2008, vil være den samme for personer med og uden handicap. Overgangen til den nye informationskilde har således ikke afgørende betydning for vores analyse.

27. Som i ovenstående afsnit har vi lavet en logistisk regression, hvor vi undersøger sammenhængen mellem beskæftigelse på den ene side og handicapstatus, år og interaktionen mellem år og handicapstatus på den anden.

Vi har foretaget en forløbsanalyse af beskæftigelsesudviklingen for personer med og uden handicap, hvor vi ligesom i det overstående undersøger, om ændringer i konjunkturerne og befolkningssammensætningen kan forklarer udviklingen i beskæftigelsen.²⁸ Selvom vi undersøger beskæftigelsen for den samme gruppe mennesker alle år, ændrer sammensætningen af gruppen sig i løbet af perioden. For eksempel bliver personerne i gruppen ældre, og nogen får måske en (ny) uddannelse. Både for personer med og uden handicap finder vi, at selv når vi kontrollerer for konjunkturerne og befolkningssammensætningen, er beskæftigelsen signifikant højere i årene 2002 til 2007, end den er de sidste år i perioden. Udviklingen mellem 2008 og 2010 er derimod ikke signifikant, jf. bilagstabel B4.7 og bilagstabel B4.8.

DREAM-BESKÆFTIGELSE

Som tidligere nævnt har vi kun mulighed for at følge beskæftigelsen i IDA-registeret til 2010. Vi vil imidlertid gerne følge udviklingen så langt frem som muligt, og derfor har vi også undersøgt udviklingen i beskæftigelsen for personer fra 2002-undersøgelsen ved hjælp af Arbejdsmarkedsstyrelsens DREAM-database. Denne database er ikke helt så præcis som IDA,²⁹ men den giver til gengæld mulighed for at følge beskæftigelsesudviklingen helt frem til 2011. DREAM indeholder informationer på ugebasis om samtlige personer, der har modtaget offentlige overførselsindkomster. Vi benytter databasen til at bestemme, hvorvidt en person er beskæftiget, ved at definere alle personer, der *ikke* har modtaget en offentlig overførselsindkomst i de sidste fire uger, som beskæftigede.³⁰

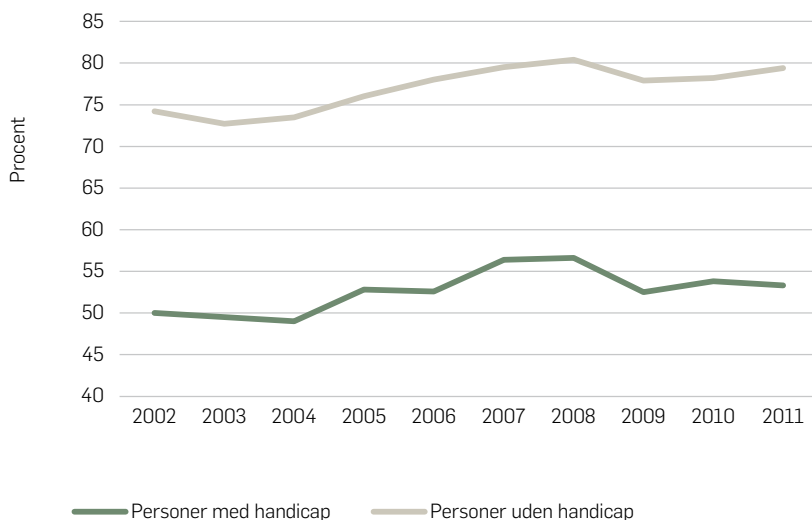
28. Her anvendes den gennemsnitlige regionale ledighedsgrad for hele året.

29. Dette skyldes blandt andet, at hjemmegående regnes som beskæftigede i vores anvendelse af DREAM, da de ingen offentlige overførselsindkomster modtager. Da andelen af hjemmegående sandsynligvis varierer med konjunkturerne, vil dette være en fejlkilde i vores analyser af beskæftigelsesudviklingen.

30. Personer, der får løntilskud, regnes dog som beskæftigede.

FIGUR 4.2

Beskæftigelsesandelen for 16-48-årige deltagere i Arbejdskraftundersøgelsen fra 2002, særligt for personer med og uden handicap. DREAM-beskæftigelsen. Procent.

Anm.: Opvægtet antal personer med handicap i 2002: 694.426, uvægtet antal personer med handicap i 2002: 1.994.
Opvægtet antal personer uden handicap i 2002: 2.791.224, uvægtet antal personer uden handicap i 2002: 8.476.

Figur 4.2 viser udviklingen i DREAM-beskæftigelsen for personer med og uden handicap mellem 2002 og 2011. Vi er dog primært interesseret i udviklingen mellem 2010 og 2011, da det er for denne periode, vi ikke har de mere præcise beskæftigelsesoplysninger fra IDA. For personer med handicap er der et ikke signifikant fald i beskæftigelsen mellem 2010 og 2011, men for personer uden handicap er der en signifikant stigning i beskæftigelsen mellem 2010 og 2011.³¹ En nærmere undersøgelse af beskæftigelsesudviklingen viser dog, at der ikke er signifikant forskel i udviklingen for de to grupper mellem 2010 og 2011, jf. bilagstabel B4.9. Vi finder da også, at når vi som ovenfor kontrollerer for ændringer i person-

31. Vi har testet, om ændringen i beskæftigelsen mellem 2010 og 2011 for de to grupper er signifikant, ved at lave en logistisk regression med beskæftigelsen som afhængig variabel og de enkelte år fra 2002 til og med 2011 som forklarende variable.

lige karakteristika og den regionale ledighedsgrad,³² er der ingen signifikant forskel på beskæftigelsen i 2010 og 2011, hverken for personer med eller personer uden handicap, jf. bilagstabel B4.10 og bilagstabel B4.11.

Ved at sammenholde figur 4.1 og figur 4.2 ser vi, at beskæftigelsen baseret på oplysninger fra DREAM alle år er lavere end beskæftigelsen i IDA både for personer med og uden handicap. Dette skyldes, at beskæftigelse defineres forskelligt i de to databaser.³³

OPSUMMERING

DEN SAMLEDE BESKÆFTIGELSE

- Hverken for personer med eller uden handicap er der sket en ændring i beskæftigelsesandelen mellem 2010 og 2012. For personer med handicap var den sæsonkorrigerede beskæftigelsesandel 43,9 procent i 2012, for personer uden handicap var beskæftigelsesandelen 77,5 procent.
- I perioden 2002 til 2012 har der ikke været forskel på beskæftigelsesudviklingen for personer med og uden handicap.
- I 2012 var beskæftigelsesandelen for personer med et mindre handicap 67,1 procent, og for personer med et større handicap var den 26,8 procent.
- Gruppen af personer med et mindre handicap og gruppen af personer uden handicap oplevede begge et ganske stort fald i beskæftigelsen mellem 2008 og 2010, mens der ikke skete en signifikant ændring i beskæftigelsen mellem 2010 og 2012. Gruppen af personer med et større handicap oplevede derimod ingen ændring i beskæftigelsen mellem 2008 og 2010, mens der er sket et stort fald mellem 2010 og 2012.
- Personer med en psykisk lidelse er den handicapgruppe, der har den laveste beskæftigelsesandel. Kun 24,2 procent af personerne med en psykisk lidelse er i arbejde, mens den tilsvarende andel fx er ca. dob-

32. Her benyttes den gennemsnitlige regionale ledighedsgrad i årets 4. kvartal.

33. For eksempel er personer, der har modtaget supplerende dagpenge eller efterløn og som samtidig er beskæftiget, ikke defineret som beskæftigede i vores anvendelse af data fra DREAM. Disse personer er dog defineret som beskæftigede i IDA-registeret, hvis blot de har arbejdet mindst én time i referenceugen.

belt så stor blandt personer med hhv. mobilitetshandicap og sygdomme.

BESKÆFTIGELSESDVIKLINGEN FOR DELTAGERE I HANDICAPUNDERSØGELSE 2002

- En forløbsanalyse baseret på IDA-registeret for personer med handicap i 2002 viser, at beskæftigelsen stiger signifikant mindre for personer med handicap i 2006 og 2007, end den gør for personer uden handicap, men ellers er udviklingen den samme for de to grupper.
- En forløbsanalyse baseret på DREAM-registeret for personer med handicap i 2002 viser, at der ikke var en signifikant ændring i beskæftigelsen mellem 2010 og 2011, hverken for personer med eller uden handicap.

HANDICAP OG OVERFØRELSESINDKOMSTER

De foregående kapitler har undersøgt beskæftigelsesandelen for personer med handicap ud fra surveydata i henholdsvis 2002, 2005, 2008, 2010 og 2012. For eksempel fandt vi, at omkring 43 procent af alle personer med handicap var i beskæftigelse i 2012 mod 78 procent af alle personer uden handicap.

Målingerne af beskæftigelsesandelen giver et øjebliksbillede af beskæftigelsen på de pågældende tidspunkter. I modsætning hertil ser vi i dette kapitel nærmere på tilknytningen til arbejdsmarkedet for personer med handicap gennem hele perioden mellem 2003 og 2011. Hermed kan vi belyse, hvor ofte og hvor længe personer med handicap er i og uden beskæftigelse.

UDVIKLINGEN I OVERFØRELSESINDKOMSTER

Vi måler beskæftigelsen indirekte via modtagelse af overførelsesindkomster. Vi undersøger, hvor mange personer der har fået overførelsesindkomster i perioden 2003 til januar 2012, hvor længe personerne har modtaget ydelserne, samt hvilke ydelser der er tale om. Modtager personerne hovedsagligt permanente ydelser såsom førtidspension, fleksjobydelse eller efterløn, eller er det de mere midlertidige ydelser, der dominerer,

som ledighed, sygdom osv.? Det kan bidrage til at give et indtryk af, hvor stor en del af gruppen af personer med handicap, der (1) ikke har problemer med at bevare tilknytningen til arbejdsmarkedet, (2) modtager en varig ydelse og derfor ikke kan eller kun med en større indsats vil kunne opnå en tættere tilknytning til arbejdsmarkedet, samt (3) har en løsere eller mere ustabil tilknytning til arbejdsmarkedet, og hvor støtte og hjælp i nogle tilfælde må formodes at kunne øge deres tilknytning til arbejdsmarkedet.

Vi tager udgangspunkt i personer, som er interviewet i 1. kvartal 2012 og har rapporteret, at de har et handicap og er mellem 25 og 64 år. Vi benytter oplysninger fra DREAM-registeret om modtagelse af overførselsindkomster.

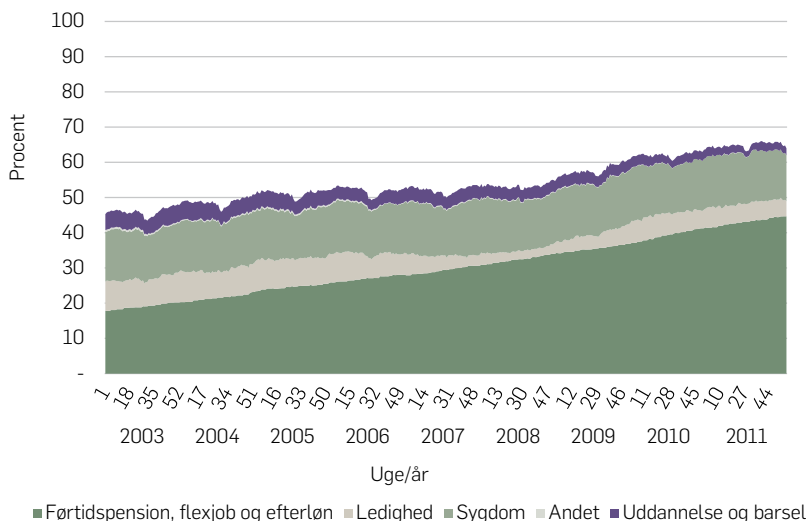
Figur 5.1 og figur 5.2 viser en graf over antal personer, der modtager overførselsindkomster mellem 2003 og januar 2012 på ugeniveau. De forskellige ydelser er opdelt i fire kategorier. Kategorien ”Permanente ydelser” omfatter førtidspension, fleksjob, ledighedsydelse, fleksydelse og efterløn. ”Ledighed” dækker over modtagelse af dagpenge, kontanthjælp samt aktivering, mens ”Sygdom” beskriver personer på sygedagpenge revalidering, ikke-arbejdsmarkedsparate kontanthjælpsmodtagere og sygedagpengemodtagere, der er genstand for aktive tiltag. Kategorien ”Andet” omfatter personer i servicejob, voksenlærlinge samt rotationsvikarer, mens ”Uddannelse og barsel” omfatter personer på SU samt personer på barsel. Figur 5.1 viser udviklingen i overførselsindkomster for personer med handicap.

Andelen af personer med handicap, som modtager overførselsindkomst, er stigende gennem perioden 2003 til 2012. I 1. uge af 2003 modtog 43 procent en overførselsindkomst, mens 65 procent modtog overførselsindkomst i 1. uge af 2012. Dette er en stigning i antal personer på overførselsindkomst på 51 procent. Denne stigning skyldes i høj grad en stigning i antal personer, der modtager permanente ydelser som fleksjob, førtidspension og efterløn (se bilagstabel B5.1). I januar 2003 modtog 15,6 procent førtidspension, og 2,7 procent var ansat i fleksjob eller modtog ledighedsydelse, i januar 2012 var 31,7 procent på førtidspension og 8,9 procent var ansat i fleksjob eller modtog ledighedsydelse. Hvis en person ansættes i et fleksjob, modtager virksomheden et løntilskud, så en del af personens løn består af løntilskuddet, mens resten af lønnen betales af arbejdsgiveren. Fleksjob er derfor ikke udelukkende en ydelse, sådan som førtidspension er. Samlet set er andelen af personer,

som modtager en permanent ydelse, steget fra 18 procent til 45 procent i løbet af perioden fra 2003 til 2012.

FIGUR 5.1

Andel af personer med handicap i alderen 25-64 år, som modtager overførelsesindkomst, særskilt for type af overførselsindkomst. 2003-2012. Procent.

Anm.: Uvægtet antal personer: 2.389.

En del af stigningen i antallet af personer på permanente ydelser skyldes formentlig en alderseffekt, idet 80 procent af alle handicap opstår efter det 15. leveår (Høgelund m.fl., 2006). Handicap kan fx opstå på grund af en ulykke eller nedslidning. Dette betyder, at udviklingen i andelen af personer på overførelsesindkomst stiger, når personerne bliver ældre. Der er sandsynligvis nogle personer, som pådrager sig deres handicap mellem 2003 og 2012, og derfor må forlade arbejdsmarkedet og overgå til førtidspension eller ansættes på særlige vilkår i form af et fleksjob i den betragtede periode. Desuden kan eksisterende helbredsproblemer og handicap forværres og medføre tidlig tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Derudover vil den ældre del af gruppen af personer i stikprøven blive efterlønsberettigede i sidste halvdel af perioden, og de kan derefter

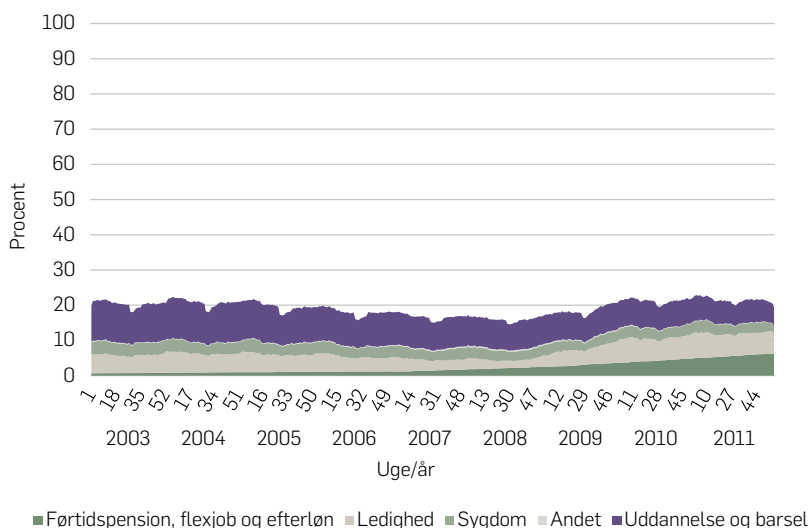
vælge at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet på efterløn. I januar 2012 havde 4,1 procent valgt at gå på efterløn.

Andelen af personer med handicap, som modtager arbejdsløshedsdagpenge falder gennem perioden. I 1. kvartal 2003 modtog 9,2 procent arbejdsløshedsdagpenge, mens det kun var 5,7 procent i 1. kvartal 2011. Derimod er andelen af personer, som modtager kontanthjælp eller sygedagpenge, relativt konstant gennem perioden – omkring 1 procent henholdsvis 10 procent.

Figur 5.2 viser udviklingen i andelen af personer uden handicap, der modtager overførelsesindkomst.

FIGUR 5.2

Andel af personer uden handicap i alderen 25-64 år, som modtager overførelsesindkomst, særsilt for type af overførselsindkomst 2003-2012. Procent.

Anm.: Uvægtet antal personer: 11.183.

Hvis man sammenligner figur 5.2 med figur 5.1 er det tydeligt, at langt flere personer med handicap modtager overførelsesindkomster. Blandt personer med handicap er der således 43-65 procent, som modtog overførselsindkomst mellem 2003 og 2012 mod kun 19-20 procent blandt personer uden handicap.

Af bilagstabel B5.2 fremgår det, at andelen af personer, som modtager arbejdsløshedsdagpenge, er faldende mellem 1. kvartal 2003 og 1. kvartal 2008 og stigende fra 3,9 procent til 8,1 procent fra 1. kvartal 2009 og frem. Det samme gør sig gældende for andelen af personer i aktivering, som ikke overraskende følger andelen af ledige. Udviklingen skyldes formentlig konjunkturændringer. Mellem 2003 og 2008 var der højkonjunktur og derfor en lavere ledighed, mens der efter 2009 var lavkonjunktur og en højere ledighed. Andelen af personer på kontanthjælp og sygedagpenge er derimod relativt konstant, omkring 3 procent og 4 procent i hele perioden. Andelen, som modtager SU og barseldagpenge, falder i løbet af perioden, hvilket skyldes, at størstedelen af personerne uddanner sig og får børn i starten af perioden, da datamaterialet er begrænset til personer mellem 25 og 64 i 1. kvartal 2012.

Andelen af personer, som modtager permanente ydelser, er steget fra 0,5 procent i 1. uge af 2003 til 6 procent i 1. uge 2012. Denne stigning skyldes i høj grad en vækst i andelen af personer på efterløn (se bilagstabel B5.2). I januar 2012 var 4,5 procent på efterløn, mens der ikke var nogen personer på efterløn i 2003. Det skyldes, at personerne var i aldersgruppen 16-55 år i 2003 og derfor ikke efterlønsberettigede.

Når vi ser bort fra personer på efterløn, er der således stort set ikke nogen personer uden handicap, som modtager en permanent ydelse (ca. 1,8 procent). Det er ikke overraskende, da disse personer ikke har et handicap eller længerevarende helbredsproblem i 2012, og tilkendelse af førtidspension og fleksjob forudsætter, at arbejdsevnen er varigt nedsat.

TID MED OVERFØRELSESINDKOMSTER

Nedenfor ser vi nærmere på, hvor mange personer med handicap der har en stabil tilknytning til arbejdsmarkedet, hvor mange personer der veksler mellem perioder i arbejde og perioder med overførelsesindkomst, samt hvor mange personer der har modtaget ydelser i størstedelen af perioden. For at belyse dette undersøger vi to aspekter af overførelsesindkomst, tid på overførelsesindkomst og antal perioder med overførelsesindkomst.

Når vi undersøger tid med overførelsesindkomst, ser vi, i hvor stor en del af perioden mellem 2003 og 2012 personerne har været uden for arbejdsmarkedet. Når vi derefter undersøger antal perioder med overførelsesindkomst, undersøger vi indirekte, hvor mange brudte beskæftigelsesforløb personen har haft gennem perioden. I de følgende

afsnit karakteriseres uddannelse og barsel ikke som en overførelsesindkomst. Baggrunden for at undlade disse to ydelser er, at de ikke eller kun i meget begrænset omfang er et udtryk for en svag tilknytning til arbejdsmarkedet. Eksempelvis kommer de fleste studerende i beskæftigelse, når de har afsluttet deres uddannelse.³⁴ Ligeledes kategoriserer vi fleksjob som beskæftigelse.

TABEL 5.1

Personer, der har modtaget overførelsesindkomst mellem 2003 og 2012, fordelt efter andel af perioden, særskilt for personer med og personer uden handicap. Personer i alderen 25-64 år. Procent.

Andel af periode, pct.	Personer med handicap ***	Personer uden handicap	Alle
0	9,9	34,3	29,6
0,1-10	17,9	34,8	31,6
11-25	13,0	12,7	12,7
26-40	10,6	6,5	7,3
41-55	8,2	3,8	4,7
56-70	7,1	2,6	3,5
71-85	6,8	2,6	3,4
86-99	7,0	1,8	2,8
100	19,7	0,8	4,5
Ialt	100,2	99,9	100,1
Uvægtet antal personer	2.389	11.193	13.582

Anm.: Forskellen mellem personer med og uden handicap er testet med en χ^2 -test. * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.
 Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

Når vi bruger vores indirekte mål for beskæftigelse, har alle personer med handicap gennemsnitligt været i beskæftigelse i fem år af perioden 2003 til 2012. Ud af de fem år udgør beskæftigelse i fleksjob et halvt år, barsel en halv måned og uddannelse 3,5 måned. Personer i fleksjob har i gennemsnit været ansat i et fleksjob i fire år og tre måneder.

Som tabel 5.1 viser, modtager omkring 34 procent af personerne med handicap en overførelsesindkomst i mere end 70 procent af perioden 2003-2012. Det svarer til, at 34 procent af personerne højst har været i beskæftigelse i 3 år inden for perioden fra 2003 til januar 2012. Dette gælder kun for omkring 5 procent af personerne uden handicap.

At andelen med langvarig overførelsesindkomst er højere for personer med handicap, er ikke overraskende. For nogle af disse perso-

34. Hermed kommer vi til at overvurdere tilknytningen til arbejdsmarkedet, idet nogle personer, som modtager SU, barselsdagpenge eller fleksydelse, ellers ville modtage en anden ydelse.

ner vil graden af deres handicap medføre, at de ikke er i stand til at varetage et arbejde, og de vil derfor modtage førtidspension, efter at de har pådraget sig deres handicap. For nogle personer bliver handicappet forværret gennem perioden, og de må derfor blive sygemeldt eller modtage en anden ydelse i en periode.

FORLØB MED OVERFØRELSESINDKOMST

Tabel 5.2 viser, hvor mange ydelsesforløb personer med handicap har haft mellem januar 2003 og januar 2012. Et ydelsesforløb er defineret som en periode med samme ydelseskategori. Hvis en person fx har modtaget arbejdsløshedsdagpenge og går fra at modtage arbejdsløshedsdagpenge til at deltage i et aktiveringsforløb, vil dette stadig kun tælle som ét forløb. Hvis en person derimod først modtager sygedagpenge og derefter bliver bevilliget en førtidspension, vil dette optræde som to forløb, da der er tale om to forskellige ydelseskategorier.

TABEL 5.2

Personer, der har modtaget overførelsesindkomst mellem 2003 og 2012, fordelt efter antal forløb med overførelsesindkomst, særskilt for personer med og personer uden handicap. Personer i alderen 25-64 år. Procent.

Antal forløb	Personer med handicap ***	Personer uden handicap	Alle
0	10,2	38,0	32,6
1-2	38,2	28,3	30,2
3-4	16,3	12,0	12,8
5-6	10,1	7,0	7,6
7-8	6,2	4,4	4,7
9-10	4,5	3,0	3,3
>10	14,4	7,4	8,8
Ialt	99,9	100,1	100,0
Uvægtet antal personer	2.389	11.193	13.582

Anm.: Forskellen mellem personer med og uden handicap er testet med en χ^2 -test. * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.
Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

Tabel 5.2 viser, at 38 procent af personerne uden handicap ikke har haft et forløb med overførelsesindkomst mellem januar 2003 og januar 2012. Dette gælder kun for 10,2 procent af personerne med handicap. Generelt kan man af tabel 5.2 se, at flere personer med handicap modtager overførelsesindkomster, og at de modtager overførelsesindkomster langt oftere end personer uden handicap. Blandt personer med handicap er der

14,4 procent med over 10 ydelsesforløb mod 7,4 procent blandt personer uden handicap med samme antal forløb.

Vi kan således konkludere, at personer med handicap har modtaget overførelsesindkomster en langt større del af perioden, og at de generelt har flere ydelsesforløb end personer uden handicap.

Som tidligere nævnt vil nogle personer have pådraget sig et handicap i perioden 2003 til 2012, hvilket medfører, at de er ude af stand til at arbejde. Hvis en person har pådraget sig et større handicap tidligt i perioden, har personen formentlig modtaget overførelsesindkomst en stor del af perioden og har muligvis kun haft ganske få beskæftigelsesforløb. Disse personer vil formentlig have sværere ved at opnå en tilknytning til arbejdsmarkedet, end personer med længere ubrudte perioder med beskæftigelse. Andre personer med handicap har haft en del perioder på sygedagpenge eller andre overførelsesindkomster, men også perioder med ordinær beskæftigelse. Disse personer vil have en løsere tilknytning til arbejdsmarkedet, men de kan muligvis fastholdes eller opnå en tættere tilknytning til arbejdsmarkedet med den rigtige støtte.

Ved at kombinere tabel 5.1 og tabel 5.2 kan vi se, hvor længe personer med handicap har modtaget overførelsesindkomster, samt hvor mange forløb de har haft i perioden. Man kan ud fra tabel 5.3 se, om der er en sammenhæng mellem antal forløb og andel af perioden med overførelsesindkomst. Personer, der modtager en permanent ydelse, rapporteres særskilt. Dermed kan vi få et indtryk af, hvor mange personer der helt har forladt arbejdsmarkedet eller er i risikozonen for det.

TABEL 5.3

Personer, der har modtaget overførselsindkomst mellem 2003 og 2012, fordelt efter antal forløb og andel af perioden med overførselsindkomst. Personer med handicap i alderen 25-64 år. Procent.

Antal forløb	Andel af periode						Total
	0 pct.	1 pct.-25 pct.	26 pct.-50 pct.	51 pct.-75 pct.	76 pct.-100 pct.	Perma-nent	
0	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	10,0
1-2	0,0	13,8	1,5	1,1	2,1	19,2	37,7
3-4	0,0	6,1	1,9	1,0	1,8	5,4	16,3
5-6	0,0	3,3	1,8	1,1	1,0	3,0	10,1
7-8	0,0	1,8	1,3	0,8	0,8	1,6	6,3
9-10	0,0	1,7	1,1	0,6	0,8	0,6	4,7
>10	0,0	3,6	4,4	3,5	1,4	2,1	14,8
Permanent	0,0	1,7	3,1	3,3	23,7	31,8	
Total	10,0	31,9	15,1	11,4	31,5		100,0

Anm.: Uvægtet antal personer: 2.389.

Som tabel 5.3 viser, har 90 procent af alle personer med handicap modtaget en overførselsindkomst i perioden 2003 til januar 2012. 10 procent af alle personer med handicap har ikke modtaget en overførselsindkomst i denne periode. Derudover viser tabel 5.3 også, at 31,8 procent modtager en permanent ydelse i januar 2012 (førtidspension og efterløn). Størstedelen af de personer, som modtager en permanent ydelse, har været på overførselsindkomst i over 75 procent af perioden. Personer, der modtager permanent ydelse, har oftest relativt få forløb. Dette skyldes formentlig, at de bliver bevilliget en permanent ydelse uden alt for mange forskellige ydelsesforløb.

Tabel 5.3 viser, at 10 procent af alle personer med handicap har været beskæftiget hele perioden og derfor ikke har modtaget overførselsindkomst.

Tabel 5.3 viser også, at omkring 32 procent af personerne med handicap har været på overførselsindkomst i højst 25 procent af perioden. Dette svarer til, at personerne maksimalt har været omkring to år uden for arbejdsmarkedet. Størstedelen af gruppen har haft relativt få forløb med overførselsindkomst, og det er en relativt stærk gruppe med få afbrydelser af deres beskæftigelsesforhold.

Der er 31,5 procent, der har modtaget overførselsindkomst i over 75 procent af perioden fra 2003 til 2012. Kun omkring 8 procentpoint ud af de 31,5 procent modtog ikke en permanent ydelse i januar 2012. Disse personer har ofte enten haft få (1-2) forløb med overførel-

sesindkomst eller mange (>10) forløb. Det er en forudsætning for at få bevilliget en permanent ydelse som førtidspension, at arbejdsevnen er varigt nedsat, og der er historisk set ikke mange førtidspensionister, der ophører med at modtage ydelsen før pensionsalderen. Det er formentlig baggrunden for, at størstedelen af personerne på permanente ydelser har relativt få ydelsesforløb. Denne gruppe har en svag tilknytning til arbejdsmarkedet, og man må formode, at det i mange tilfælde kan være svært at styrke disse personers tilknytning til arbejdsmarkedet væsentligt.

Endelig er der en midtergruppe, der udgør 26,5 procent af alle personer med handicap. Denne gruppe har ikke været i beskæftigelse i mellem 26 procent og 75 procent af perioden. Størstedelen af disse personer har haft relativt mange forløb med overførelsesindkomster. Det er med andre ord en gruppe med en løsere tilknytning til arbejdsmarkedet. Det vil formentlig være muligt at fastholde eller styrke nogle af disse personers tilknytning til arbejdsmarkedet med støtte fx i form af tilpassede arbejdsforhold, men der er også en risiko for, at disse personer ikke er i stand til at bevare en tilknytning til arbejdsmarkedet og derfor på sigt forlader det permanent.

Vi kan nu konkludere, at omkring 42 procent af personerne med handicap har en relativ stærk tilknytning til arbejdsmarkedet med få korte eller ingen forløb med overførelsesindkomst. Ca. 32 procent har en relativt svag tilknytning til arbejdsmarkedet, og de har været på overførelsesindkomst en relativt stor del af perioden 2003-2012. 75 procent af disse personer modtager en permanent ydelse i 2012. Endelig er der en tredje midtergruppe på ca. 26 procent, som både har modtaget overførelsesindkomst og har perioder med beskæftigelse.

OPSUMMERING

- 65 procent af alle personer med handicap modtog en overførelsesindkomst i 1. uge af 2012, mens 19 procent af alle personer uden handicap modtog en overførelsesindkomst i 1. uge af 2012.
- Omkring 34 procent af alle personer med handicap modtog en overførelsesindkomst i mindst 70 procent af perioden 2003-2012. Det betyder, at 34 procent af alle personer med handicap maksimalt var 2 år og 8 måneder i beskæftigelse i en 9-årig lang periode. Dette gælder kun for omkring 5 procent af alle personer uden handicap.

- Derudover har 14,4 procent af alle personer med handicap haft flere end 10 ydelsesforløb gennem den 9-årige periode, mens dette kun gælder for 7,4 procent af alle personer uden handicap.
- I den afsluttende analyse betragtes personer, der er ansat i fleksjob, som beskæftigede. De regnes derfor ikke som personer, der modtog en overførelsesindkomst. Vi finder, at 42 procent af personer med handicap enten slet ikke har modtaget overførelsesindkomst (10 procentpoint) eller har været på overførelsesindkomst i højst 25 procent af perioden mellem 2003 og 2012 (32 procentpoint). Det svarer til, at personerne maksimalt har været omkring to år uden for arbejdsmarkedet. En anden gruppe på 31,5 procent har modtaget overførelsesindkomst over 75 procent af perioden fra 2003 til 2012. Heraf er der kun omkring 8 procentpoint, som ikke modtog ikke en permanent ydelse i januar 2012. Endelig er der en ”midtergruppe” på ca. 26 procent, som i de ni år både har modtaget overførselsindkomst og har haft perioder uden overførselsindkomst.

TRIVSEL, HANDICAP OG BESKÆFTIGELSE

I kapitel 3 så vi, at personer med handicap generelt har dårligere trivsel end personer uden handicap. I dette kapitel undersøger vi, hvilken sammenhæng der er mellem beskæftigelse og trivsel for personer med og uden handicap. Vi finder, at der er en klar sammenhæng mellem trivsel og beskæftigelse, hvor personer med høj trivsel oftere er i beskæftigelse end personer med dårlig trivsel. Denne sammenhæng gælder både for personer med og uden handicap, men den er mest tydelig for personer med handicap.

TRIVSEL OG BESKÆFTIGELSE

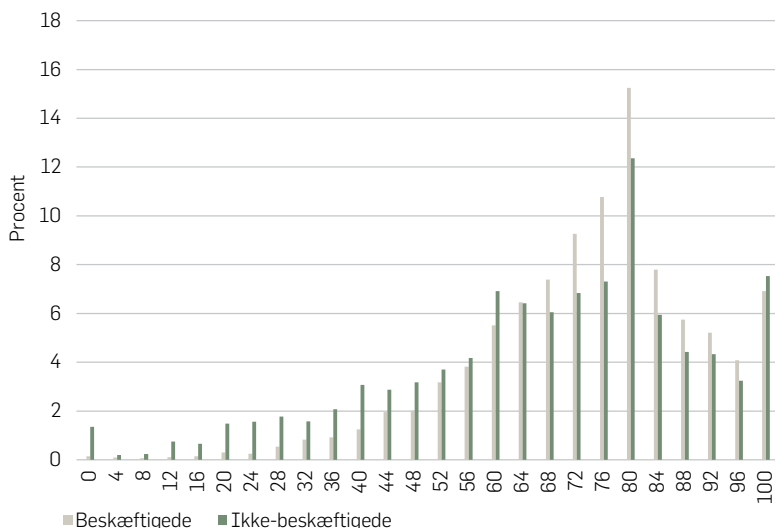
Der er mange undersøgelser, der har vist, at personer i beskæftigelse har en bedre trivsel end lignende personer, der ikke er i beskæftigelse (jf. Burgard, Brand & House, 2007; Murphy & Athanasou, 1999; OECD, 2012). Det er muligt, at personer med dårlig trivsel har lavere sandsynlighed for at være i beskæftigede, netop fordi de har dårlig trivsel. Man kan forestille sig, at arbejdsgivere vil være mere tilbøjelige til at ansætte personer med god trivsel, fordi de måske udstråler mere overskud og positivitet. Det er med vores data ikke muligt at sige, om man får dårlig trivsel, fordi man ikke har et arbejde, eller om man ikke har et arbejde, fordi

man trives dårligt. I dette afsnit vil vi ikke desto mindre undersøge, hvordan trivsel hænger sammen med beskæftigelsen.

Figur 6.1 viser, hvordan beskæftigede og ikke-beskæftigede for-
deler sig på trivselsindekset. I den høje ende af trivselsindekset er der
relativt flere beskæftigede, mens der er relativt flere ikke-beskæftigede i
den lave ende af indekset.

FIGUR 6.1

Befolkningen i alderen 16-64 år fordelt efter score på WHO-5-trivselsindekset,
særsigt for beskæftigede og ikke-beskæftigede. Sæsonkorrigeret beskæftigelse.
2012. Procent.

Anm.: Opvægtet antal beskæftigede: 2.535.681, uvægtet antal beskæftigede: 13.276.
Opvægtet antal ikke-beskæftigede: 1.008.408, uvægtet antal ikke-beskæftigede: 5.396.

For nærmere at undersøge, hvordan beskæftigelsesandelen varierer over
trivselsskalaen, har vi inddelt trivselsskalaen i fire. Første gruppe består af
personer med en trivselsscore under 36, som er den gruppe, der ifølge
Sundhedsstyrelsen har stor risiko for at have eller udvikle depression el-
ler stress (Sundhedsstyrelsen, 2012). Anden gruppe består af personer
med en trivselsscore mellem 36 og 49, som er den gruppe, der ifølge
Sundhedsstyrelsen er i risikozonen for depression og stress (Sundheds-
styrelsen, 2012). Tredje gruppe består af personer med en trivselsscore

mellem 50 og 79. Denne gruppe er ikke i risikozonen, men scorer under eller lige over den gennemsnitlige score på trivselsindekset. Sidste gruppe består af personer, der har over 80 point på indekset, og som således har meget høj trivsel.

Som det ses i tabel 6.1 stiger beskæftigelsesandelen med trivselscoren. Gruppen med en trivselscore under 36 har således kun en beskæftigelsesandel på 39,4, mens beskæftigelsesandelen er 58 for gruppen af personer med en trivselscore mellem 36 og 49 og 73,8 for gruppen med en trivselscore mellem 50 og 79. Der er dog ingen signifikant forskel på beskæftigelsesandelen for gruppen med en trivselscore mellem 50 og 79 og gruppen med en score over 80. Beskæftigelsesandelen stiger med trivslen, men en stigning i trivslen lader til at have størst effekt på beskæftigelsen i den lave ende af trivselskalaen.³⁵

TABEL 6.1

Andel beskæftigede særskilt for fire grupper på WHO-5-trivselsindekset i alderen 16-64 år. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. 2012. Procent.

	Score på trivselsindeks			
	Under 36 ***	36-49 ***	50-79	Over 80
Andel beskæftigede	39,4	58,0	73,8	75,0
Opvægtet antal personer	159.289	268.619	1.594.197	1.521.984
Uvægtet antal personer	686	1.336	8.505	8.148

Anm.: Forskellen mellem gruppen med en trivselscore mellem 50 og 79 og de andre tre grupper er testet med en χ^2 -test.* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Forskellen mellem gruppen med en trivselscore under 36 og gruppen med en trivselscore mellem 36 og 49 er ligeledes testet med en χ^2 -test, og denne forskel er signifikant på 0,1-procent-niveau. Forskellen mellem gruppen med en trivselscore under 36 og gruppen med en score over 80, samt forskellen mellem gruppen med en trivselscore mellem 36 og 49 og gruppen med en score over 80 er ligeledes begge signifikante på 0,1-procent-niveau.

Vi har foretaget en logistisk regression af sandsynligheden for at være i arbejde, hvor vi undersøger, hvordan beskæftigelse hænger sammen med trivsel og handicap, se bilagstabel B6.1. Som forventet er der en positiv sammenhæng mellem trivsel og beskæftigelse, således at personer med god trivsel alt andet lige oftere vil være beskæftigede end personer med

35. Det, at beskæftigelsesandelen er større blandt personer med god trivsel, betyder, at trivslen er signifikant bedre blandt beskæftigede end blandt ikke-beskæftigede personer. Personer i beskæftigelse har således en gennemsnitlig trivselscore på 73,8 procent mod 67,2 procent blandt ikke-beskæftigede. Ligeledes er andelen med henholdsvis risiko og stor risiko for at have eller udvikle depression eller stress signifikant mindre blandt beskæftigede (8,6 procent og 2,5 procent) end blandt ikke-beskæftigede (20,8 procent og 9,6 procent).

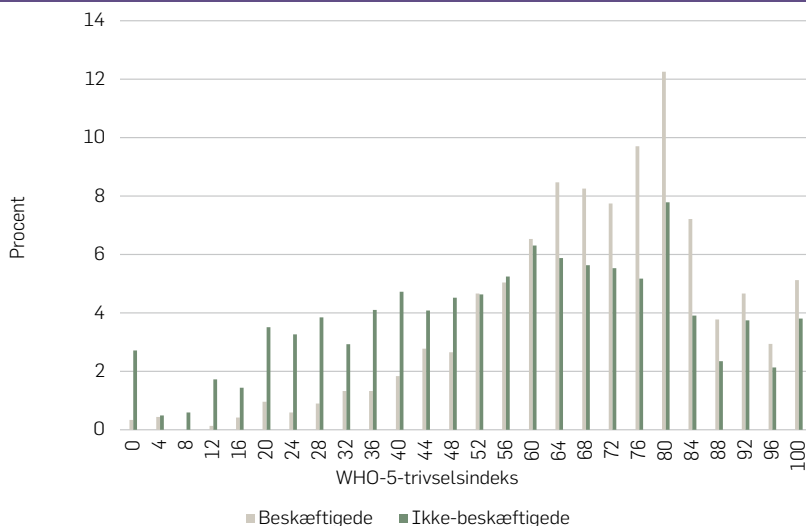
dårlig trivsel. Ligeledes som forventet er der en negativ sammenhæng mellem handicap og beskæftigelse, således at personer med handicap har lavere sandsynlighed for at være beskæftigede end personer uden handicap.

TRIVSEL OG BESKÆFTIGELSE FOR PERSONER MED OG UDEN HANDICAP

I dette afsnit undersøger vi, om sammenhængen mellem beskæftigelse og trivsel er den samme for personer med og uden handicap. Figur 6.2 viser, hvordan beskæftigede og ikke-beskæftigede personer med handicap fordeles sig over trivselsindekset. Det fremgår ganske tydeligt, at der er relativt langt færre beskæftigede blandt personer med dårlig trivsel, end blandt personer med god trivsel.

FIGUR 6.2

Personer med handicap i alderen 16-64 år fordelt efter score på WHO-5-trivselsindekset, særskilt for beskæftigede og ikke-beskæftigede. Sæsonkorrigeret beskæftigelse, 2012. Procent.

Anm.: Opvægtet antal beskæftigede: 274.202, uvægtet antal beskæftigede: 1.393.
Opvægtet antal ikke-beskæftigede: 350.895, uvægtet antal ikke-beskæftigede: 1.441.

Ligesom for befolkningen generelt stiger beskæftigelsesandelen med trivslen, jf. tabel 6.2. Blandt personer med handicap med en trivselscore

under 36 er der kun 16,2 procent, der er i beskæftigelse, mens der blandt personer med handicap med en trivselsscore mellem 36 og 50 er 27,8 procent i beskæftigelse. For personer med en score mellem 50 og 79 eller en score over 80 er godt halvdelen i arbejde. For personer med handicap er der altså en meget tydelig sammenhæng mellem trivsel og sandsynligheden for at være beskæftiget, men som for befolkningen generelt lader sammenhængen til at være stærkest i den lave ende af trivselsskalaen.

TABEL 6.2

Andel beskæftigede særskilt for fire grupper af personer med handicap på WHO-5-trivselsindekset i alderen 16-64 år. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. 2012. Procent.

	Score på trivselsskalaen			
	Under 36 ***	36-49 ***	50-79	Over 80
Andel beskæftigede	16,2	27,8	50,6	54,2
Opvægtet antal personer	85.766	84.636	272.857	181.839
Uvægtet antal personer	318	358	1297	861

Anm.: Forskellen mellem gruppen med en trivselsscore mellem 50 og 79 og de andre tre grupper er testet med en χ^2 -test. * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Forskellen mellem gruppen med en trivselsscore under 36 og gruppen med en trivselsscore mellem 36 og 49 er ligeledes testet med en χ^2 -test, og denne forskel er signifikant på 0,1-procent-niveau. Forskellen mellem gruppen med en trivselsscore under 36 og gruppen med en score over 80, samt forskellen mellem gruppen med en trivselsscore mellem 36 og 49 og gruppen med en score over 80 er ligeledes begge signifikante på 0,1-procent-niveau.

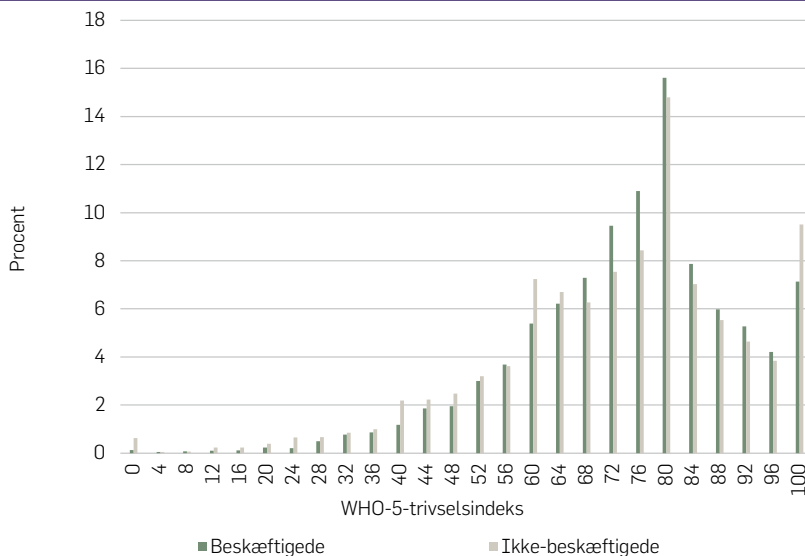
Vi har foretaget en logistisk regression af sandsynligheden for at være beskæftiget for personer med handicap med blandt andet trivsel som forklarende variabel, se bilagstabel B6.2. Som forventet er der en signifikant positiv sammenhæng mellem trivsel og beskæftigelses-sandsynligheden for personer med handicap således, at personer med god trivsel har større sandsynlighed for at være beskæftigede.

Figur 6.3 viser fordelingen på trivselsskalaen for personer uden handicap, som er henholdsvis beskæftigede og ikke beskæftigede. Vi ser, at også for personer uden handicap er beskæftigelsen højere for personer med bedre trivsel. Der er dog slet ikke så stor forskel på, hvordan beskæftigede og ikke-beskæftigede personer uden handicap fordeler sig på indekset, som der var for personer med handicap. Dette understøttes af tabel 6.3, som viser beskæftigelsesandelen for de fire trivselsgrupper for personer uden handicap. Der er ikke signifikant forskel på beskæftigelsesandelen for gruppen med den laveste trivselsscore og gruppen med

den næstlaveste trivselsscore, ligesom der heller ikke er signifikant forskel på beskæftigelsesandelen for de to øverste trivselgrupper. Der er dog signifikant forskel på beskæftigelsesandelen for gruppen af personer med en trivselsscore mellem 36 og 49 og for gruppen af personer med en trivselsscore mellem 50 og 79. For personer uden handicap afhænger beskæftigelsesandelen altså primært af, om man betragter en gruppe med en trivselsscore over eller under 50.

FIGUR 6.3

Personer uden handicap i alderen 16-64 år fordelt efter score på WHO-5-trivselsindekset, særsomt for beskæftigede og ikke-beskæftigede. Sæsonkorrigeret beskæftigelse, 2012. Procent.

Anm.: Opvægtet antal beskæftigede: 2.261.478, uvægtet antal beskæftigede: 11.886.
Opvægtet antal ikke-beskæftigede: 657.514, uvægtet antal ikke-beskæftigede: 3.955.

Det tyder altså på, at en stor del af forskellen i beskæftigelsen for de fire trivselgrupper for befolkningen som helhed (jf. tabel 6.1) primært skyldes forskellen i beskæftigelsesandelen blandt de fire trivselgrupper for personer med handicap.

Ved at sammenholde tabel 6.2 og tabel 6.3 ser vi desuden, at forskellen i beskæftigelsesandelen mellem personer med og uden handicap øges, når man betragter grupper med lavere trivsel. For eksempel er

der 23,6 procentpoints forskel i beskæftigelsesandelen for personer med og uden handicap med en trivselsscore over 80, mens der er hele 50,1 procentpoints forskel i beskæftigelsesandelen for personer med og uden handicap med en trivselsscore under 36.

TABEL 6.3

Andel beskæftigede særskilt for fire grupper af personer uden handicap på WHO-5-trivselsscore i alderen 16-64 år. 2012. Procent.

	Score på trivselsscore			
	Under 36 ***	36-49 ***	50-79	Over 80
Andel beskæftigede	66,3	71,8	79,0	77,8
Opvægtet antal personer	73.523	183.983	1.321.340	1.340.145
Uvægtet antal personer	368	978	7.208	7.287

Anm.: Forskellen mellem gruppen med en trivselsscore mellem 50 og 79 og de andre tre grupper er testet med en χ^2 -test.* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Forskellen mellem gruppen med en trivselsscore under 36 og gruppen med en trivselsscore mellem 36 og 49 er ligeledes testet med en χ^2 -test, og denne forskel er ikke statistisk signifikant. Forskellen mellem gruppen med en trivselsscore under 36 og gruppen med en score over 80 samt forskellen mellem gruppen med en trivselsscore mellem 36 og 49 og gruppen med en score over 80 er begge signifikante på 0,1-procent-niveau.

Vi har foretaget en logistisk regression af sandsynligheden for at være beskæftiget for personer uden handicap med blandt andet trivsel som forklarende variabel, se bilagstabel B6.3. Som forventet er der en signifikant positiv sammenhæng mellem trivsel og beskæftigelsesandsynligheden, således at personer med god trivsel har større sandsynlighed for at have et arbejde. I overensstemmelse med den forskel, man ser ved at sammenholde figur 6.2 og figur 6.3, er sammenhængen mellem trivsel og beskæftigelsesandsynligheden dog ikke så signifikant for personer uden handicap som for personer med handicap.

For at undersøge sammenhængen mellem handicap, trivsel og beskæftigelse nærmere har vi beregnet de forventede beskæftigelsesandsynligheder for forskellige personer, se bilagstabel B6.4. Vi finder for eksempel, at en mand med handicap og gennemsnitlig alder, uddannelse, civilstatus og statsborgerskab, der er i højriskgruppen for at udvikle depression eller stress, har 40,7 procent sandsynlighed for at være i beskæftigelse. Til sammenligning har en mand med handicap og gennemsnitlig alder, uddannelse, civilstatus og statsborgerskab, der har en trivsel over gennemsnittet for den danske befolkning, 56,1 procent sandsynlighed for at være i beskæftigelse.

STØRRELSEN AF HANDICAPPET

Det er muligt, at beskæftigelsesandelen blandt personer med handicap hænger så stærkt sammen med trivslen, fordi både trivselen og beskæftigelsessandsynligheden hænger sammen med sværhedsgraden af handicapet. Det er med andre ord sandsynligt, at personer, der har et meget stort handicap eller helbredsproblem, både vil være for syge til at passe et arbejde og have tendens til at have dårligere trivsel. For at undersøge dette nærmere har vi opdelt gruppen af personer med handicap i personer med større handicap og personer med mindre handicap. Tabel 6.4 viser beskæftigelsesandelen for de fire trivselsgrupper for personer med et større og et mindre handicap. Både for personer med et større handicap og personer med et mindre handicap øges beskæftigelsesandelen, jo højere gruppen ligger på trivselskalaen. Vi ser, at i alle trivselsgrupper har personer med et større handicap en lavere beskæftigelsesandel end personer med et mindre handicap.

TABEL 6.4

Andel beskæftigede særskilt for fire grupper af personer på WHO-5-trivselsindekset i alderen 16-64 år, særskilt for handicapets størrelse. Sæson-korrigeret beskæftigelse. 2012. Procent.

	Score på trivselsindeks			
	Under 36**	36-49***	50-79***	Over 80***
<i>Mindre handicap</i>				
Andel beskæftigede	39,2	56,0	70,7	68,4
Opvægtet antal personer	12.873	21.410	129.242	101.459
Uvægtet antal personer	52	110	676	512
<i>Større handicap</i>				
Andel beskæftigede	12,2	18,3	32,6	36,4
Opvægtet antal personer	72.894	63.225	143.615	80.380
Uvægtet antal personer	266	248	621	349

Anm.: Forskellen mellem beskæftigelsesandelen for personer med mindre og større handicap inden for de enkelte trivselsgrupper er testet med en χ^2 -test. * = signifikant på 5-procent-niveau. ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Desuden finder vi, at både for beskæftigede og ikke-beskæftigede personer, har personer med et mindre handicap bedre trivsel end personer med et større handicap, jf. tabel 6.5. Det lader altså til, at personer med et større handicap både har lavere beskæftigelsessandsynlighed uanset

trivselsniveau og lavere trivsel uanset beskæftigelsesstatus. Sammenholder man tabel 6.4 og tabel 6.5, understøtter det således hypotesen om en sammenhæng mellem sværhedsgraden af handicappet på den ene side og beskæftigelses sandsynligheden og trivslen på den anden.

TABEL 6.5

Gennemsnitlig score på WHO-5-trivselsindekset for personer i alderen 16-64 år med et mindre handicap og personer i alderen 16-64 år med et større handicap, særskilt for beskæftigede og ikke-beskæftigede. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. 2012.

	Beskæftigede***	Ikke-beskæftigede***
Mindre handicap	71,8	67,2
Større handicap	64,8	53,4

Anm.: Forskellen mellem det gennemsnitlige trivselsniveau for personer med mindre og større handicap er for henholdsvis beskæftigede og ikke-beskæftigede testet med en t-test.* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Vi har foretaget en logistisk regression, hvor vi undersøger sammenhængen mellem sandsynligheden for at være beskæftiget og at have et større eller mindre handicap, se bilagstabel B6.5. Analysen viser, at personer med handicap har signifikant mindre sandsynlighed for at være beskæftiget end personer uden handicap, uanset om de har et mindre eller større handicap. Sammenhængen mellem beskæftigelses sandsynligheden og handicap er dog mindre stærk for personer med mindre handicap end for personer med større handicap. Igen finder vi, at der er en signifikant positiv sammenhæng mellem trivsel og beskæftigelses sandsynligheden.

BESKÆFTIGELSE, TRIVSEL OG HANDICAPTYPE

Som vi så i kapitel 4, er der stor forskel på beskæftigelsesandelen for de forskellige handicapter. Personer med et sanse- eller kommunikationshandicap har betydeligt større beskæftigelsesandel end personer med et mobilitetshandicap, en psykisk lidelse eller en sygdom. Modsat har personer med en psykisk lidelse langt mindre beskæftigelsesandel end personer med de tre andre typer handicap. For at undersøge, om trivsel hænger sammen med sandsynligheden for at være i beskæftigelse, når der kontrolleres for handicapter, har vi foretaget en logistisk regression, se bilagstabel B6.6. Vi finder, at selv når der kontrolleres for handicapter, er der en signifikant positiv sammenhæng mellem trivslen og sandsynligheden for at være i beskæftigelse. I overensstemmelse med resultaterne i

kapitel 4 finder vi desuden, at psykiske lidelser er den handicaptypen, der forringer sandsynligheden for at være i arbejde mest, mens sanse- og kommunikationshandicap forringer sandsynligheden mindst. Vi finder dog stadig, at handicap uanset type signifikant formindsker sandsynligheden for at have et arbejde.

OPSUMMERING

- Både for personer med og uden handicap er der en tydelig sammenhæng mellem trivsel og sandsynligheden for at være i beskæftigelse, således at personer med dårlig trivsel har mindre sandsynlighed for at være beskæftigede.
- For personer med handicap er der en mere tydelig sammenhæng mellem trivsel og beskæftigelse end for personer uden handicap. For personer med handicap vil højere trivsel hænge sammen med højere beskæftigelsesandsynlighed, mens beskæftigelsesandsynligheden for personer uden handicap primært hænger sammen med, hvorvidt man har så dårlig trivsel, at man er i risikozonen for at udvikle depression eller stress eller ej.
- En af grundene til, at beskæftigelsesandelen blandt personer med handicap hænger så stærkt sammen med trivslen, er, at både trivslen og beskæftigelsesandsynligheden hænger sammen med sværhedsgraden af handicappet. Det vil sige, personer med et større handicap har både lavere beskæftigelse og lavere trivsel end personer med mindre handicap.
- Selv når der kontrolleres for handicaptypen, er der en signifikant positiv sammenhæng mellem trivslen og sandsynligheden for at være i beskæftigelse.

LÆSE- ELLER SKRIVEVANSKLIGHEDER

Som noget nyt i Arbejdskraftundersøgelsen i 2012 er alle deltagere blevet spurgt, om de har svært ved at læse eller skrive. I dette kapitel undersøger vi, om der er flere med læse- eller skrivevanskeligheder blandt personer med handicap end blandt personer uden handicap. Derudover undersøger vi, hvordan læse- eller skrivevanskeligheder påvirker sandsynligheden for at have et arbejde. Vi finder, at der er flere, der har svært ved at læse eller skrive blandt personer med handicap end blandt resten af befolkningen, samt at vanskeligheder med at læse eller skrive forringer sandsynligheden for at have et arbejde både for personer med og uden handicap.

HANDICAP OG LÆSE- ELLER SKRIVEVANSKELIGHEDER

Tabel 7.1 viser andelen af personer med og uden handicap, der har læse- eller skrivevanskeligheder. Vi ser, at der er betydeligt flere, der har svært ved at læse eller skrive, blandt personer med handicap end blandt personer uden handicap. Blandt personer med handicap er der således 15,3 procent, der har problemer med at læse eller skrive, mens det samme kun er tilfældet for 6,2 procent af personerne uden et handicap. Af personerne med handicap og læse- eller skrivevanskeligheder er det kun 5,5 procent, der har angivet ordblindhed som dominerende handicap. Langt de

fleste personer med et handicap, som har svært ved at læse eller skrive, har altså et andet handicap som det dominerende. Som det ses i tabel 7.2 er det særligt personer med et større handicap, der har svært ved at læse eller skrive. Personer med et mindre handicap har dog oftere læse- eller skrivevanskeligheder end personer uden handicap.

TABEL 7.1

Andel personer i alderen 16-64 år med læse- eller skrivevanskeligheder blandt personer med og uden handicap. 2012. Procent.

	Personer med handicap ***	Personer uden handicap
Andel personer med læse- eller skrivevanskeligheder	15,3	6,2
Opvægtet antal personer	626.016	2.925.738
Uvægtet antal personer	2.838	15.880

Anm.: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

TABEL 7.2

Andel personer i alderen 16-64 år med læse- eller skrivevanskeligheder blandt personer med et mindre eller større handicap. 2012. Procent.

	Mindre handicap ***	Større handicap
Andel personer med læse- eller skrivevanskeligheder	11,5	18,1
Opvægtet antal personer	265.458	360.557
Uvægtet antal personer	1.352	1.486

Anm.: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Som tidligere nævnt er det første gang i 2012, at alle personer i Arbejds-kraftundersøgelsen er blevet spurgt, om de har svært ved at læse eller skrive. I undersøgelsen i 2010 blev personer med handicap dog stillet det samme spørgsmål. Vi kan derfor undersøge, om der blandt personer med handicap er færre eller flere med læse- eller skrivevanskeligheder i 2012, end der var i 2010. Vi finder, at der er signifikant flere personer med handicap, der har svært ved at læse eller skrive i 2012, end der var i 2010, jf. tabel 7.3.³⁶

36. Spørgsmålets ordlyd var det samme i 2010 og 2012, men spørgsmålet optræder i en anden sammenhæng i spørgeskemaet i 2012, end det gjorde i 2010. Dette kan muligvis forklare en del af forskellen mellem andelen med læse- eller skrivevanskeligheder i de to år.

TABEL 7.3

Andel personer i alderen 16-64 år med læse- eller skrivevanskeligheder blandt personer med handicap. 2010 og 2012. Procent.

	2010 **	2012
Andel personer med læse- eller skrivevanskeligheder	12,0	15,3
Opvægtet beregningsgrundlag	565.453	626.016
Uvægtet beregningsgrundlag	2.761	2.838

Anm.: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Ligesom i de tidligere kapitler har vi opdelt gruppen af personer med handicap i fire grupper efter typen af handicapet. De fire handicaptyper er: kommunikationshandicap, mobilitetshandicap, psykiske lidelser og sygdomme. Vi har undersøgt, om der er forskel på andelen af personer, der har svært ved at læse eller skrive, blandt personer med de forskellige typer handicap. Vi finder, at der ikke er signifikant forskel på andelen med læse- eller skrivevanskeligheder blandt de fire handicapgrupper, jf. bilagstabel B7.1.

Vi har desuden undersøgt, om der er visse befolkningsgrupper, hvor der er særligt mange, der har svært ved at læse eller skrive. Vi finder, at der både for personer med og uden handicap er signifikant flere mænd end kvinder med læsevanskeligheder, at andelen af personer med læsevanskeligheder falder med uddannelsesniveaue, samt at der er flere personer uden dansk statsborgerskab end med dansk statsborgerskab, der har problemer med at læse og skrive, jf. bilagstabel B7.2. For personer uden handicap finder vi desuden, at der er signifikant færre med læse- eller skrivevanskeligheder i aldersgruppen 50-64 år end i de yngre aldersgrupper.

BESKÆFTIGELSE

I dette afsnit undersøger vi, om vanskeligheder med at læse eller skrive påvirker sandsynligheden for at have et arbejde.

Tablet 7.4 viser andel beskæftigede blandt personer med og uden handicap og med og uden læse- eller skrivevanskeligheder. Vi ser, at både for personer med og uden handicap er andelen med et arbejde signifikant lavere for personer, der har svært ved at læse eller skrive, end for personer, der ikke har svært ved at læse eller skrive. Blandt personer med han-

dicap er 46,7 procent af dem, der ikke har læse- eller skrivevanskeligheder, beskæftigede, mens kun 28,3 procent af personerne, der har svært ved at læse eller skrive, er beskæftigede. Blandt personer uden handicap er de tilsvarende tal 78,1 og 69,4 procent.

Det lader umiddelbart til, at det har større konsekvenser i forhold til beskæftigelsen for personer med handicap at have læse- eller skrivevanskeligheder, end det har for personer uden handicap. For personer med handicap er beskæftigelsesandelen hele 18,4 procentpoint lavere for personer, der har svært ved at læse eller skrive, end den er for personer uden læse- eller skrivevanskeligheder. For personer uden handicap er der kun 8,7 procentpoints forskel på beskæftigelsesandelen for personer med og uden læse- eller skrivevanskeligheder. I overensstemmelse med resultaterne i kapitel 4 ser vi desuden, at både for personer med og uden læse- eller skrivevanskeligheder er beskæftigelsesandelen højere for personer uden handicap end for personer med handicap.

TABEL 7.4

Andel beskæftigede blandt personer med og uden handicap i alderen 16-64 år, særskilt for om de har læse- eller skrivevanskeligheder. 2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

	Personer med handicap	Personer uden handicap
<i>Læse- eller skrivevanskeligheder</i>		
Andel beskæftigede	28,3***	69,4***
Opvægtet beregningsgrundlag	95.127	181.739
Uvægtet beregningsgrundlag	390	868
<i>Ikke læse- eller skrivevanskeligheder</i>		
Andel beskæftigede	46,7	78,1
Opvægtet beregningsgrundlag	529.971	2.737.253
Uvægtet beregningsgrundlag	2.444	14.973

Anm.: Forskellen mellem beskæftigelsesandelen blandt personer med og uden læse- eller skrivevanskeligheder er testet med en χ^2 -test. * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

For at undersøge, om forskellen i beskæftigelsen for personer med og uden læse- eller skrivevanskeligheder skyldes, at grupperne er forskellige i forhold til andre personlige karakteristika, har vi foretaget en regressionsanalyse. Vi undersøger således, hvordan sandsynligheden for at være beskæftiget afhænger af læse- og skrivefærdigheder, køn, civilstand, alder, statsborgerskab og uddannelse. For personer med handicap finder vi, at selv når der kontrolleres for andre personlige karakteristika, har læse-

eller skrivevanskeligheder en negativ effekt på sandsynligheden for at have et arbejde, se bilagstabel B7.3. Det samme gør sig gældende for personer uden handicap, men effekten af læse- eller skrivevanskeligheder er dog mindre signifikant for personer uden handicap end for personer med, se bilagstabel B7.4. Disse resultater er således i overensstemmelse med tallene i tabel 7.4.

STØRRELSEN AF HANDICAPPET

Vi så i forgående afsnit, at der er flere med læse- eller skrivevanskeligheder blandt personer med større handicap end blandt personer med mindre handicap. Vi vil nu undersøge, hvordan denne forskel hænger sammen med beskæftigelsesandelen for de to grupper.

TABEL 7.5

Andel beskæftigede blandt personer med et større eller mindre handicap i alderen 16-64 år særskilt for, om de har læse- eller skrivevanskeligheder. 2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

	Personer med et mindre handicap	Personer med et større handicap
<i>Læse- eller skrivevanskeligheder</i>		
Andel beskæftigede	55,9 *	15,3 ***
Opvægtet beregningsgrundlag	30.462	64.665
Uvægtet beregningsgrundlag	141	249
<i>Ikke læse- eller skrivevanskeligheder</i>		
Andel beskæftigede	68,5	29,3
Opvægtet beregningsgrundlag	234.522	295.449
Uvægtet beregningsgrundlag	1.209	1235

Anm.: Forskellen mellem beskæftigelsesandelen blandt personer med og uden læse- eller skrivevanskeligheder er testet med en χ^2 -test. * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Tabel 7.5 viser andel beskæftigede blandt personer med og uden læse- eller skrivevanskeligheder opdelt efter handicappets størrelse. Vi ser, at der både for personer med et mindre og et større handicap er signifikant flere, der har et arbejde, blandt dem, der ikke har svært ved at læse eller skrive, end der er blandt dem, der har svært ved det. Forskellen i beskæftigelsen er dog større for personer med et større handicap end for personer med et mindre handicap. Blandt personer med et større handicap er beskæftigelsesandelen næsten dobbelt så stor for dem uden læse- eller skrivevanskeligheder som for dem med. Blandt personerne med et større handicap, som ikke har svært ved at læse eller skrive, er der således 29,3

procent, der er i arbejde, mens kun 15,3 procent af dem med læse- eller skrivevanskeligheder er i arbejde. For personer med mindre handicap er de tilsvarende andele 68,5 procent og 55,9 procent.

For at undersøge, om forskellen i beskæftigelsesandelen for personer med større og mindre handicap skyldes, at der er flere med læse- eller skrivevanskeligheder blandt personer med større handicap, har vi foretaget en regressionsanalyse. I regressionsanalysen undersøger vi, hvordan sandsynligheden for at være beskæftiget for personer med handicap afhænger af læsefærdigheder, handicappets størrelse, køn, civilstand, alder, statsborgerskab og uddannelse. Vi finder, at et større handicap har en signifikant negativ effekt på sandsynligheden for at have et arbejde, selv når der kontrolleres for læse- og skrivefærdigheder, se bilagstabel B7.5. Vi finder ligeledes, at læse- og skrivefærdigheder har en negativ effekt for personer med handicap, selv når der kontrolleres for handicappets størrelse.

OPSUMMERING

- Der er betydeligt flere, der har svært ved at læse eller skrive, blandt personer med handicap end blandt personer uden handicap. Blandt personer med handicap er der 15,3 procent, der har problemer med at læse eller skrive, mens det samme kun er tilfældet for 6,2 procent af personerne uden et handicap.
- Blandt personerne med handicap, er det særligt personer med et større handicap, der har svært ved at læse eller skrive. Personer med et mindre handicap har dog oftere læse- og skrivevanskeligheder end personer uden handicap.
- Der er signifikant flere personer med handicap, der har svært ved at læse eller skrive i 2012, end der var i 2010.
- Både for personer med og uden handicap har læse- og skrivevanskeligheder en signifikant negativ effekt på sandsynligheden for at være beskæftiget. Personer, der har svært ved at læse eller skrive, har altså mindre sandsynlighed for at være beskæftiget.

BESKÆFTIGELSE PÅ SÆRLIGE VILKÅR

I kapitel 4 undersøgte vi beskæftigelsesandelen for personer med og uden handicap. Vi fandt, at der blandt personer med handicap er betydeligt færre beskæftigede end blandt personer uden handicap. I denne analyse beskæftigede vi os imidlertid kun med, hvorvidt en person var beskæftiget, og ikke med, i hvilket omfang eller under hvilke ansættelsesvilkår denne person var beskæftiget. I dette kapitel vil vi se nærmere på, hvilke type ansættelser personer med handicap typisk har. Vi finder, at cirka en femtedel af personerne med handicap er ansat på særlige vilkår, og at disse særlige vilkår oftest har form af et fleksjob. Vi undersøger desuden, i hvilket omfang beskæftigede personer med handicap gør brug af hjælpemidler eller støtteforanstaltninger i deres erhvervsarbejde. Vi finder, at cirka en ottendedel bruger hjælpemidler eller støtteforanstaltninger i deres erhvervsarbejde, og at hjælpen typisk benyttes i forhold til arbejdsfunktionen.

STØTTEORDNINGER

Der findes en bred vifte af støtteordninger for personer, som ikke har mulighed for at være en del af arbejdsmarkedet på ordinære vilkår. Nogle af disse er en del af den specifikke indsats for personer med handicap,

som er beskrevet i kapitel 2, mens andre er en del af den generelle aktive beskæftigelsesindsats.³⁷ Nogle indsatser har til formål at hjælpe personer med at få et arbejde, mens andre også retter sig mod personer, som allerede er i arbejde, men som har brug for hjælp til at blive ved med at være det.

Den væsentligste type af ansættelse på særlige vilkår er fleksjob, der henvender sig til personer, der har en væsentlig og varig begrænsning i arbejdsevnen og ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på ordinær vis. Personer med handicap vil derfor i visse tilfælde kunne benytte ordningen. Tilsvarende gælder for løntilskudsjob for førtidspensionister (tidligere kaldet ”skånejob”), aftalebaseret skånejob uden kommunal inddragelse, arbejdsprøvning/revalidering og beskyttet arbejde.³⁸ I næste afsnit undersøger vi, i hvilket omfang personer med handicap er ansat på særlige vilkår gennem disse ordninger.

Der findes fem handicapkompenserende ordninger: personlig assistance, personlig assistance ved efteruddannelse, tilskud til hjælpemidler, løntilskud til nyuddannede med handicap og fortrinsadgang. I sidste afsnit af dette kapitel undersøger vi brugen af hjælpemidler og støtteforanstaltninger generelt, hvilket ikke specifikt refererer til de handicapkompenserende ordninger, men som unægtelig hænger sammen dermed. Kendskab til og benyttelsen af de specifikke ordninger belyses i kapitel 9.

BESKÆFTIGELSE PÅ SÆRLIGE VILKÅR

I 2012 var 19,1 procent af de beskæftigede personer med handicap ansat på særlige vilkår, se tabel 8.1. I årene 2002 til 2010 steg andelen af beskæftigede personer med handicap ansat på særlige vilkår jævnt fra 8,8 procent i 2002 til 22,3 procent i 2010. Kurven lader dog til at være knækket, idet ændringen mellem 2010 og 2012 ikke er statistisk signifikant.

37. De handicapkompenserende og de øvrige ordninger er beskrevet nærmere i Tørslev m.fl. (2010) og i bilagstabel B8.1 i denne rapport.

38. Beskyttet arbejde kan både anses for en social foranstaltning og for en form for beskæftigelse (Bengtsson, 2009). Vi har afgrænset denne analyse til personer, som har oplyst, at de er i beskæftigelse. Derfor anser vi her beskyttet arbejde som en form for beskæftigelse på særlige vilkår.

TABEL 8.1

Andel og antal personer ansat på særlige vilkår blandt beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år. 2002-2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent og antal.

	2002 ***	2005 ***	2008 *	2010	2012
Andel personer ansat på særlige vilkår	8,8	12,3	18,1	22,3	19,1
Antal personer ansat på særlige vilkår	30.755	45.296	60.881	58.003	49.663
Opvægtet antal personer	351.018	369.142	336.559	260.483	260.028
Uvægtet antal personer	1.005	989	1.704	1.258	1.321

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2002, 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Tabel 8.2 viser, hvordan personer med handicap ansat på særlige vilkår fordeler sig på forskellige ansættelsestyper. Vi ser, at langt de fleste, der er ansat på særlige vilkår, er ansat i et fleksjob, og at denne ansættelsestype udgør hele 82,9 procent af de særlige ansættelser i 2012. I de andre år var fleksjob også den mest benyttede ansættelsesform for personer med handicap ansat på særlige vilkår, men fleksjob udgør en større andel af ansættelserne i 2012 end i 2010. Det er dog vigtigt at huske, at beskæftigelsesandelen generelt er faldet lidt for personer med handicap mellem 2010 og 2012 (jf. resultaterne i kapitel 4), samt at der er en lille (men dog ikke signifikant) nedgang i andelen af personer med handicap ansat på særlige vilkår, jf. tabel 8.1. Vi ser da også i tabel 8.3, at selvom andelen af personer med handicap ansat i et fleksjob er steget mellem 2010 og 2012, er det absolutte antal stort set uændret. Både i 2010 og 2012 var godt 40.000 personer med handicap ansat i et fleksjob.³⁹ At fleksjob udgør en større del af de samlede antal særlige ansættelser i 2012 end i 2010, skyl-

39. Ifølge Danmarks Statistik, Statistikbanken var 52.290 personer ansat i fleksjob i 1. kvartal 2012. Baggrunden for, at vi finder et lavere antal ansat i fleksjob, er tilsyneladende i høj grad, at vores tal er baseret på surveydata. Ved at sammenkoble svarene fra vores survey i 2012 med registerdata fra DREAM-databasen finder vi, at det, der svarer til cirka 11.000 personer af befolkningen mellem 16 og 64 år, har svaret, at de ikke har et handicap eller længerevarende helbredsproblem, selvom de ifølge DREAM-databasen modtager en fleksjobydelse. Ligeledes har godt 2.000 personer svaret, at de ikke er i beskæftigelse, selvom de ifølge DREAM er i et fleksjob. Herudover har nogle personer ikke besvaret alle de spørgsmål, der indgår i beregningen (om handicap, beskæftigelse og ansættelse på særlige vilkår), hvilket yderligere bidrager til, at vi undervurderer antallet af fleksjob. Vi er dog primært interesseret i udviklingen i andelen af personer ansat på særlige vilkår, og man må formode, at undervurderingen er på nogenlunde samme niveau alle år.

des altså ikke, at antallet af fleksjob blandt personer med handicap er steget. Det skyldes derimod, at antallet af andre typer ansættelser er faldet, således at fleksjob udgør en større del af det samlede antal særlige ansættelser.

Ligesom i de foregående kapitler har vi opdelt gruppen af personer med handicap i fire grupper efter typen af handicapet. Tabel 8.4 viser, hvor stor en del af personerne med de fire handicaptyper, der er ansat på særlige vilkår. Der er signifikant flere personer med en psykisk lidelse som dominerende handicap, der er ansat på særlige vilkår, end der er blandt de tre andre grupper. Blandt beskæftigede personer med en psykisk lidelse er hele 38,1 procent ansat på særlige vilkår. De tilsvarende tal for personer med et mobilitetshandicap, et sanse- eller kommunikationshandicap eller en sygdom er henholdsvis 20,2, 16,7 og 12,9 procent.

Det er muligt, at en større del af de beskæftigede personer med en psykisk lidelse er ansat på særlige vilkår, fordi de eksisterende ordninger i højere grad appellerer til personer med en psykisk lidelse end til de andre grupper. Det kan dog også skyldes, at personer med en psykisk lidelse har sværere ved at have et arbejde på ordinære vilkår end personer med andre handicap. Desuden kan det være sværere for personer med en psykisk lidelse at få hjælpemidler, der kan hjælpe dem til klare et ordinært arbejde. I kapitel 4 så vi, at personer med en psykisk lidelse har en betydeligt lavere beskæftigelsesfrekvens end de andre tre grupper. Selvom personer med en psykisk lidelse i højere grad benytter muligheden for at være ansat på særlige vilkår, har de altså alligevel en lavere beskæftigelsesandel end de tre andre grupper. Det tyder altså på, at personer med en psykisk lidelse har sværere end personer med andre typer handicap ved enten at få et arbejde eller at beholde det, når de har et, eller muligvis begge dele.

TABEL 8.2

Beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år, der er ansat på særlige vilkår, fordelt efter ansættelsestype. 2005-2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

	2005	2008	2010	2012 *
Fleksjob	66,3	75,7	72,7	82,9
Løntilskudsjob for førtidspensionister	4,1	4,7	3,6	1,6
Aftalebaseret skånejob uden kommunal inddragelse eller offentligt tilskud	9,0	4,8	11,9	3,8
Arbejdsprøvning/revalidering ¹	7,2	3,8	3,5	0,4
Beskyttet arbejde	4,0	2,1	3,9	3,4
Anden type job på særlige vilkår	9,2	8,9	4,4	7,8
I alt	99,8	100	100	99,9
Opvægtet antal personer	45.296	60.881	58.003	49.663
Uvægtet antal personer	114	276	265	230

Anm.: Kategorien "Anden type job på særlige vilkår" er medtaget for at omfatte de tilfælde, hvor respondenterne er i tvivl om, hvilken type job på særlige vilkår vedkommende er ansat i. Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test. * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

1. Arbejdspraktik har i vidt omfang erstattet arbejdsprøvning, men desværre er spørgsmålet angående beskæftigelse på særlige vilkår ikke tilpasset ændringen. Der bliver således ikke spurgt direkte, om en person med handicap er ansat i arbejdspraktik, og det kan have fået visse personer til at svare nej til, at de er ansat på særlige vilkår, selvom de er ansat i arbejdspraktik.

TABEL 8.3

Opvægtet antal beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år, der er ansat på særlige vilkår, fordelt efter ansættelsestype. 2005-2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse.

	2005	2008	2010	2012 *
Fleksjob	30.042	46.067	42.184	41.179
Løntilskudsjob for førtidspensionister	1.902	2.883	2.115	787
Aftalebaseret skånejob uden kommunal inddragelse eller offentligt tilskud	4.088	2.948	6.927	1.910
Arbejdsprøvning/revalidering	3.275	2.320	2.009	185
Beskyttet arbejde	1.825	1.272	2.235	1.707
Anden type job på særlige vilkår	4.164	5.390	2.533	3.895
Opvægtet antal personer i alt	45.296	60.881	58.003	49.663
Uvægtet antal personer i alt	114	276	265	230

Anm.: Kategorien "Anden type job på særlige vilkår" er medtaget for at omfatte de tilfælde, hvor respondenterne er i tvivl om, hvilken type job på særlige vilkår vedkommende er ansat i. Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test. * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

TABEL 8.4

Andel personer ansat på særlige vilkår blandt beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år, særskilt for dominerende handicap. 2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

	Mobilitet	Sanser og kommunikation	Psyriske lidelser	Sygdomme
Andel personer ansat på særlige vilkår	20,2	16,7	38,1	12,9
Opvægtet antal personer	121.494	9.844	18.565	105.863
Uvægtet antal personer	605	45	91	565

Anm.: Forskelle mellem de fire kategorier er testet to og to mod hinanden med en χ^2 -test. Forskellen mellem kategorien "mobilitet" og henholdsvis "psyriske lidelser" og "sygdomme" er signifikant på 1-procent-niveau. Forskellen mellem "sanser og kommunikation" og "psyriske lidelser" er signifikant på 5-procent-niveau, mens forskellen mellem "psyriske lidelser" og "sygdomme" er signifikant på 0,1-procent-niveau. Alle øvrige parvise forskelle er ikke statistisk signifikante.

TABEL 8.5

Andel af beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år med hjælpemiddel, foranstaltning eller støtte i deres erhvervsarbejde som følge af helbredsproblemet. 2002-2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

	2002 ***	2005 ***	2008	2010	2012
Andel personer med hjælpemidler eller anden større	8,8	9,6	12,3	15,4	12,8
Opvægtet antal personer	350.548	365.673	333.652	250.484	253.367
Uvægtet antal personer	1.004	982	1.691	1.220	1.286

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2002, 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

HJÆLPEMIDLER OG STØTTEFORANSTALTNINGER

I forrige afsnit undersøgte vi ansættelse på særlige vilkår, som relaterer sig til selve ansættelsesforholdet. I dette afsnit undersøger vi, i hvilket omfang beskæftigede personer med handicap gør brug af hjælpemidler eller støtteforanstaltninger i deres erhvervsarbejde. Den rette hjælp kan være afgørende for erhvervsdeltagelsen for personer med et handicap eller længerevarende helbredsproblem. Hjælpen kan være af teknisk karakter, fx en særlig computer lavet til personer med synsnedsættelse, eller have mere karakter af en foranstaltning, fx nedsat arbejdstid eller støtte

fra arbejdsgiver og kollegaer. Hjælpe midler og støtteforanstaltninger kan sikre, at en person med handicap eller længerevarende sygdom kan beholde sit arbejde, eller være en hjælp til at finde et.

De seneste år har andelen af beskæftigede personer med et handicap, der benytter et hjælpemiddel eller en støtteforanstaltning i deres arbejde, været nogenlunde konstant mellem 12 og 15 procent, se tabel 8.5. I 2012 er der således 12,8 procent af personerne med handicap, der benytter sig af hjælpemidler eller støtteforanstaltninger i forbindelse med deres arbejde.

TABEL 8.6

Andel af beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år med hjælpemiddel, foranstaltning eller støtte i deres erhvervsarbejde som følge af helbredsproblemet, særskilt for ansættelsesvilkår. 2002-2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

	2002	2005	2008	2010	2012
<i>Ansæt på særlige vilkår</i>					
Andel personer med hjælpemidler eller anden støtte	23,6	20,0 *	31,8	31,6	28,7
Opvægtet antal personer	30.755	44.725	60.092	55.380	47.729
Uvægtet antal personer	71	113	273	257	221
<i>Ansæt på ordinære vilkår</i>					
Andel personer med hjælpemidler eller anden støtte	7,4 *	8,1	8,0	10,8	9,0
Opvægtet antal personer	319.305	319.928	272.723	194.873	202.104
Uvægtet antal personer	930	866	1.415	960	1049

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2002, 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

I tabel 8.6 undersøger vi, om personer med handicap ansat på særlige vilkår i højere grad end andre beskæftigede personer med handicap benytter hjælpemidler eller støtteforanstaltninger. I 2012 brugte 28,7 procent af personerne med handicap ansat på særlige vilkår hjælpemidler eller støtteforanstaltninger i deres arbejde, mens kun 9 procent af personerne med handicap ansat på ordinære vilkår benyttede sig heraf. Andelen af personer med handicap ansat på særlige vilkår, der benytter hjælpemidler eller støtteforanstaltninger, har ligget nogenlunde konstant omkring 30 procent de senere år. Blandt personer med handicap ansat på ordinære vilkår har andelen ligget omkring 10 procent de sidste år. Det er

ikke overraskende, at personer ansat på særlige vilkår i højere grad end personer med handicap ansat på ordinære vilkår benytter sig af hjælpemidler i deres arbejde. Det vil ofte være de samme personer, der har brug for både hjælpemidler, støtteforanstaltninger og ansættelse på særlige vilkår.

Tabel 8.7 viser det væsentligste hjælpemiddel eller støtteforanstaltning for personer med handicap, som bruger denne type hjælp i deres arbejde. Cirka 60 procent angiver, at det væsentligste hjælpemiddel relaterer sig til arbejdsfunktionen. Der er ikke sket en statistisk signifikant ændring i fordelingen af, hvad det væsentligste hjælpemiddel relaterer sig til fra 2008 til 2012.

TABEL 8.7

Beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år, der har et hjælpemiddel, en foranstaltning eller får støtte. Fordelt efter væsentligste hjælpemiddel, foranstaltning eller støtte i erhvervsarbejdet. 2002-2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

	2002 **	2005 *	2008	2010	2012
Arbejdsfunktion	48,7	62,0	55,7	57,4	60,4
Arbejdsomfanget	4,3	6,2	16,0	19,3	8,4
Transport til og fra arbejde	3,0	0,0	2,1	0,2	0,8
Bevægelsesmuligheder på arbejdspladsen	7,4	1,2	7,7	3,7	7,8
Forståelse fra arbejdsgiver, chef og kollegaer	9,1	9,7	5,3	5,1	5,3
Anden foranstaltning	27,4	20,9	13,2	14,3	17,4
I alt	99,9	100	100	100	100,1
Opvægtet antal personer	30.966	33.728	40.365	38.466	31.853
Uvægtet antal personer	85	85	203	174	155

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2002, 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

I forrige afsnit så vi, at personer med psykiske lidelser i højere grad end personer med de andre handicap er ansat på særlige vilkår. Man kunne derfor forvente, at denne gruppe også i højere grad benytter sig af hjælpemidler og støtteforanstaltninger. Dette er imidlertid ikke tilfældet. Som vi ser i tabel 8.8 er personer med psykiske lidelser en af de grupper, der benytter sig mindst af hjælpemidler og støtteforanstaltninger i forbindelse med deres arbejde. Kun 6,8 procent af personerne med en psykisk lidelse benytter sig af hjælpemidler eller støtteforanstaltninger. De tilsvarende tal for personer med mobilitetshandicap, sanse- eller kommunika-

tionshandicap og personer med sygdomme er henholdsvis 17,1, 25,8 og 7,1 procent. Personer med sanse- eller kommunikationshandicap er altså den gruppe, hvor flest bruger hjælpemidler eller støtteforanstaltninger i forbindelse med deres arbejde. Disse tal kan afspejle, at der findes flere mulige hjælpemidler for personer med et sanse- eller kommunikationshandicap eller mobilitetshandicap end for personer med en psykisk lidelse.

TABEL 8.8

Andel af beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år med hjælpemiddel, foranstaltning eller støtte i deres erhvervsarbejde som følge af helbredsproblemet. Opdelt efter dominerende handicap. 2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

	Mobilitet	Sanser og kommunikation	Psykelige lidelser	Sygdomme
Hjælpemidler eller anden støtte	17,1	25,8	6,8	7,1
Opvægtet antal personer	117.396	9844	18.895	103.238
Uvægtet antal personer	589	45	92	547

Anm.: Forskelle mellem de fire kategorier er testet to og to mod hinanden med en χ^2 -test. Forskellen mellem "mobilitet" og "psykelige lidelser" samt forskellen mellem "sygdomme" og "sanser og kommunikation" er signifikant på 1-procent-niveau. Forskellen mellem "mobilitet" og "sygdomme" er signifikant på 0,1-procent-niveau og forskellen mellem "sanser og kommunikation" og "psykelige lidelser" er signifikant på 5-procent-niveau. Alle øvrige parvise forskelle er ikke statistisk signifikante.

OPSUMMERING

- I 2012 var 19,1 procent af de beskæftigede personer med handicap ansat på særlige vilkår.
- I årene 2002 til 2010 steg andelen af beskæftigede personer med handicap ansat på særlige vilkår jævnt fra 8,8 procent i 2002 til 22,3 procent i 2010. Kurven lader dog til at være knækket, idet der ikke er statistisk signifikant forskel på andelen ansat på særlige vilkår i 2010 og 2012.
- I 2012 er 82,9 procent af personerne ansat på særlige vilkår ansat i et fleksjob.
- Blandt beskæftigede personer med en psykisk lidelse er hele 38,1 procent ansat på særlige vilkår. Dette er en betydeligt større andel

end blandt de andre handicapgrupper, hvor 20,2 procent eller derunder er ansat på særlige vilkår.

- I 2012 benytter 12,8 procent af personerne med handicap sig af hjælpemidler eller støtteforanstaltninger i forbindelse med deres arbejde. Denne andel adskiller sig ikke signifikant fra andelen i 2010. Cirka 60 procent af dem, der bruger hjælpemidler, angiver, at det væsentligste hjælpemiddel relaterer sig til arbejdsfunktionen.
- I 2012 brugte 28,7 procent af personerne med handicap ansat på særlige vilkår hjælpemidler eller støtteforanstaltninger i deres arbejde, mens kun 9 procent af personerne med handicap ansat på ordinære vilkår benyttede sig heraf.
- Personer med sanse- eller kommunikationshandicap eller et mobilitetshandicap benytter hjælpemidler eller støtteforanstaltninger i deres arbejde i højere grad end personer med en psykisk lidelse eller en sygdom (henholdsvis 25,8 procent, 17,1 procent, 6,8 procent og 7,1 procent).

VIDEN, ARBEJDSGIVERS INDSATS OG HOLDNINGER

VK-regeringen (2001-2011) lancerede i 2009 en beskæftigelsesstrategi for personer med handicap med fokus på, hvordan et liv med handicap kan forenes med et liv med arbejde. Målet var at gøre det lettere at kombinere handicap og job og at tilvejebringe og sprede mere viden om, hvordan det er muligt. Strategien afløste en strategi fra 2004, hvor der også var fokus på at fastholde eller inkludere personer med handicap på arbejdsmarkedet. I dette kapitel undersøger vi, hvor stor viden personer med handicap har om forskellige støtteordninger for beskæftigede personer med handicap. Vi undersøger også, i hvilket omfang beskæftigede personer med handicap er blevet tilbudt hjælpemidler og støtteforanstaltninger af deres arbejdsgiver. De sidste to afsnit i dette kapitel omhandler rummelighed på arbejdsmarkedet i forhold til personer med handicap. Det ene afsnit undersøger danskernes holdning til at arbejde sammen med en person med handicap, mens det andet undersøger, i hvilket omfang beskæftigede personer med handicap oplever, at arbejdsgiver og kollegaer tager hensyn til deres handicap.

VIDEN OM STØTTEORDNINGER

I dette afsnit undersøger vi kendskabet til de vigtigste støtteordninger for beskæftigede personer med handicap. Vi undersøger, hvor stor en del af målgruppen, der kender til henholdsvis fleksjobordningen, muligheden for personlig assistance og muligheden for økonomiske støtte til arbejdsredskaber eller andre hjælpemidler.⁴⁰

Målgruppen for fleksjobordningen er personer med en væsentlig og varig begrænsning i arbejdsevnen, som ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår.⁴¹ I vores undersøgelse betragter vi imidlertid samtlige personer med et handicap eller et længevarende helbredsproblem som en del af målgruppen. Vi ser dog bort fra personer, der allerede benytter eller har benyttet ordningen. I tabel 9.1 ser vi, at 73,2 procent af målgruppen for fleksjob kender til ordningen. Kendskabet til fleksjobordningen er signifikant lavere i 2012 end i 2010, hvor 77,4 procent kendte til ordningen. Det er dog muligt, at en mindre del af målgruppen kender til fleksjobordningen i 2012 end i 2010, fordi en del af dem, der kendte ordningen i 2010, benytter den i 2012 og således ifølge vores definition ikke længere er en del af målgruppen. For at belyse dette nærmere har vi undersøgt udviklingen i både kendskab og benyttelse af ordningen, se bilagstabel B9.1. Vi finder, at der både er en mindre del af målgruppen, der benytter fleksjobordningen, og en mindre del, der kender den, i 2012 end i 2010. Der er således et signifikant fald i kendskabet til fleksjobordningen mellem de to år. Der var også et fald i kendskabet til fleksjobordningen mellem 2008 og 2010, som dog ikke var statistisk signifikant. Andelen af personer i målgruppen, der kender fleksjobordningen, er således også signifikant lavere i 2012 end i 2005, hvilket betyder, at kendskabet til ordningen stik imod intentionen er faldet i løbet af strategiperioden.

40. Larsen & Høgelund (2009) finder, at disse tre ordninger er de mest benyttede beskæftigelsesrettede støtteordninger for personer med handicap. Ordningerne med fortrinsadgang, isbryderordningen og ordningen om personlig assistance ved efteruddannelse bliver kun benyttet i begrænset omfang, og derfor har vi ikke undersøgt kendskabet til disse ordninger.

41. Se bilagstabel B8.1 for en nærmere beskrivelse af ordningen.

TABEL 9.1

Personer i fleksjobordningens målgruppe i alderen 16-64 år fordelt efter kendskab til ordningen. 2005-2012. Procent.

	2005	2008	2010	2012**
Kender, men har ikke benyttet	76,8	79,2	77,4	73,2
Kender ikke	23,2	20,8	22,6	26,8
I alt	100	100	100	100
Opvægtet antal personer	630.543	597.279	491.722	540.845
Uvægtet antal personer	1.623	2.822	2.395	2.457

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Forskellen mellem 2005 og 2012 er signifikant på 5-procent-niveau.

Ordningen med personlig assistance i erhverv giver mulighed for, at personer, der har en varig og betydelig fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, kan få tilskud til en personlig assistent.⁴² Indtil 2007 omfattede ordningen kun personer med et fysisk handicap, men fra 2007 blev ordningen udvidet til også at omfatte personer med psykiske lidelser.⁴³ For at kunne vurdere udviklingen i kendskabet til ordningen med personlig assistance, har vi i første omgang defineret målgruppen for ordningen som personer med et *fysisk* handicap, der har behov for støtte eller yderligere støtte for at kunne udføre erhvervsarbejde. I 2012 er der 27,1 procent af denne målgruppe, der kender ordningen om personlig assistance, se tabel 9.2. Kendskabet til ordningen var statistisk set på samme niveau i 2012, 2008 og 2005, som det var i 2010.

Tabel 9.3 viser kendskabet til ordningen med personlig assistance blandt målgruppen efter lovændringen, det vil sige blandt personer med et *fysisk eller psykisk* handicap, der har behov for støtte eller yderligere støtte for at kunne udføre erhvervsarbejde. Vi ser, at 23,7 procent af denne målgruppe kendte ordningen i 2012. Denne andel adskiller sig ikke fra den andel af målgruppen, der kendte ordningen i 2010. Andelen, der kendte ordningen i 2005, er ligeledes ikke signifikant mindre, end den andel, der kendte ordningen i 2012. Vi kan altså konkludere, at der ikke er sket en udvikling i antallet af personer i målgruppen, der kender ord-

42. Se bilagstabel B8.1 for en nærmere beskrivelse af ordningen.

43. For ordlyden af den nuværende og tidligere §4 om personlig assistance i Lov om kompensation til handicappede i erhverv m.v., se bilagstabel B9.2.

ningen om personlig assistance i løbet af strategiperioden, og at cirka en fjerdedel af målgruppen kender ordningen.

TABEL 9.2

Personer i målgruppen for ordningen om personlig assistance i alderen 16-64 år fordelt efter kendskab til ordningen. Målgruppe før lovændring, 2005-2012. Procent.

	2005	2008	2010	2012
Kender, men har ikke benyttet	20,0	22,9	26,9	27,1
Kender ikke	80,0	77,1	73,1	72,9
I alt	100	100	100	100
Opvægtet antal personer	54.761	59.564	57.226	49.626
Uvægtet antal personer	125	262	268	197

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.
Forskellen mellem 2005 og 2012 er ikke signifikant.

TABEL 9.3

Personer i målgruppen for ordningen om personlig assistance i alderen 16-64 år fordelt efter kendskab til ordningen. Målgruppe efter lovændring, 2005-2012. Procent.

	2005 *	2008	2010	2012
Kender, men har ikke benyttet	17,1	21,7	25,8	23,7
Kender ikke	82,9	78,3	74,2	76,3
I alt	100	100	100	100
Opvægtet antal personer	97.529	113.574	109.997	91.375
Uvægtet antal personer	221	478	481	369

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Udviklingen i andelen af personer, der kender ordningen om personlig assistance, kan være påvirket af udviklingen i antallet af personer, der benytter ordningen. Dette skyldes, at personer, der benytter ordningen, ikke indgår i vores definition af målgruppen. Desuden er målgruppen defineret til kun at omfatte personer, der har brug for hjælp eller yderligere hjælp for at kunne udføre erhvervsarbejde. Personer, som har tilstrækkelig hjælp i form af personlig assistance eller anden støtte, indgår således ikke i vores definition af målgruppen. Tabel B9.3 viser udviklin-

gen i kendskabet til og benyttelsen af ordningen med personlig assistance for samtlige personer med handicap. Igen finder vi, at der ikke er statistisk signifikant forskel på kendskabet til ordningen i 2010 og 2012. Der er kun 0,9 procent af personerne med handicap, der benytter ordningen med personlig assistance i 2012, og derudover er der 20,4 procent, der kender ordningen. De tilsvarende tal for 2010 er 1,1 og 23,2 procent.

Personer med handicap kan søge om hjælp i forbindelse med erhverv eller uddannelse efter ordningen om økonomisk støtte til hjælpemidler, arbejdspladsindretning og arbejdsredskaber. Hjælpen kan ydes både i forhold til en eksisterende ansættelse eller som hjælp til at komme ind på arbejdsmarkedet. Vi definerer derfor i denne sammenhæng målgruppen for ordningen om økonomisk støtte som personer med handicap, der har brug for hjælp eller yderligere hjælp for at kunne udføre erhvervsarbejde.

TABEL 9.4

Personer i målgruppen for ordningen om økonomisk støtte til arbejdsredskaber eller indretning af arbejdspladsen i alderen 16-64 år fordelt efter søgning. 2005-2012. Procent.

	2005	2008	2010	2012
Har søgt og fået støtte	13,2	13,8	13,4	18,4
Har søgt, men ikke fået støtte	6,2	5,4	5,8	6,5
Har ikke søgt om støtte	80,6	80,8	80,7	75,1
I alt	100	100	99,9	100
Opvægtet antal personer	97.764	114.911	111.760	93.794
Uvægtet antal personer	222	484	490	381

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

Tabel 9.4 viser, hvor stor en del af målgruppen der har søgt økonomisk støtte til arbejdsredskaber eller indretning af arbejdspladsen. I 2012 har 18,4 procent af målgruppen søgt og fået støtte, mens 6,5 procent har søgt, men ikke fået støtte. Disse andele afviger ikke statistisk signifikant fra de tilsvarende andele i 2010, ligesom andelene i 2010 ikke afviger fra andelene i 2008 (og 2005). Der er altså ikke sket en udvikling i andelen af personer, der har søgt støtte til arbejdsredskaber eller indretning af arbejdspladsen.

I 2012 havde tre ud af fire i målgruppen for økonomisk støtte til arbejdsredskaber ikke søgt om støtte. Tabel 9.5 viser årsagerne til, at disse personer ikke har søgt støtte. Blandt dem, der ikke har søgt om økonomisk støtte i 2012, er der 23,6 procent, der ikke søgte, fordi de ikke kender ordningen, mens 29,3 procent ikke har søgt om støtte, fordi de ikke har behov for støtten. De resterende 47,1 procent har haft en anden grund til ikke at søge om støtte. Begrundelserne for ikke at søge om økonomisk støtte til arbejdsredskaber er signifikant anderledes i 2012 end i 2010. Der er betydeligt flere i 2010 end i 2012, der ikke søgte om støtte, fordi de ikke havde behov for støtte, mens der var betydeligt færre, der havde en anden grund til ikke at søge støtte. Til gengæld er andelen, der ikke har søgt om støtte, fordi de ikke kender ordningen, nogenlunde konstant alle år.

TABEL 9.5

Personer i målgruppen for ordningen om økonomisk støtte til arbejdsredskaber, der ikke har søgt, i alderen 16-64 år fordelt efter årsag til ikke at søge. 2005-2012. Procent.

	2005	2008	2010	2012***
Kender ikke ordningen	22,2	23,2	20,2	23,6
Har ikke behov for støtten	55,7	47,8	46,5	29,3
Anden grund	22,1	29,0	33,3	47,1
I alt	100	100	100	100
Opvægtet antal personer	71.732	84.337	84.020	64.880
Uvægtet antal personer	166	362	367	263

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Opsummerende kan vi sige, at kendskabet til mulighederne for støtte til beskæftigelse for personer med handicap ikke er steget de seneste år. Tværtimod er andelen, der kender fleksjobordningen, faldet. Målet i handicapstrategien om at udbrede viden om, hvordan det er muligt at kombinere handicap og job, er således ikke opnået på de tre områder: fleksjob, personlig assistance og økonomisk støtte til hjælpemidler.

ARBEJDSGIVERS INDSATS

I forlængelse af foregående afsnit kunne en analyse af udviklingen af arbejdsgivernes kendskab til ordningerne for beskæftigede personer med handicap være interessant. Vi har imidlertid ikke mulighed for at undersøge dette, idet vi kun har informationer om privatpersoner. I stedet undersøger vi i dette afsnit, i hvilket omfang beskæftigede personer med handicap er blevet tilbudt hjælp og støtte af deres arbejdsgiver.

I Arbejdskraftundersøgelsen er alle beskæftigede personer med handicap blevet spurgt, om de er blevet tilbudt følgende af deres arbejdsgiver:

- Tilpassende arbejdsforhold, fx en speciel stol eller andet arbejdsredskab
- Nedsat arbejdstid
- Særlige arbejdsopgaver, hvor der tages hensyn til handicap
- Fleksible arbejdsvilkår med fx flere pauser
- En personlig hjælper
- Andet.

Tabel 9.6 viser, hvordan svarene fordeler sig for spørgsmålet om, hvorvidt arbejdsgiveren har tilbudt tilpasning af arbejdsforholdene. I 2012 var 20,8 procent blevet tilbudt tilpasning af arbejdsforholdene, mens 4,7 procent ikke havde fået det tilbudt, selvom de havde behov for det. Vi ser, at svarene statistisk set fordeler sig på samme måde i 2012 som i 2010. Der er heller ikke sket en ændring i svarenes fordeling mellem 2008 og 2010.

Udviklingen i svarfordelingen vedrørende de andre typer tilbud afviger ikke væsentligt fra udviklingen i tabel 9.6, jf. bilagstabellerne B9.4 til B9.7. Vi vil derfor i stedet kun koncentrere os om andelen af beskæftigede personer med handicap, som har fået tilbudt én eller flere af de seks ovennævnte støtteforanstaltninger. Vi ser i tabel 9.7, at 36,2 procent af de beskæftigede personer med handicap i 2012 har fået tilbudt og iværksat en eller flere støtteforanstaltninger af deres arbejdsgiver. Andelen af personer med handicap, der har fået tilbudt og iværksat støtte, har ligget på samme niveau siden 2008. Dette stemmer godt overens med resultaterne i kapitel 7, hvor vi fandt, at andelen af beskæftigede personer

med handicap, der benytter hjælpemidler, foranstaltning eller støtte i deres erhvervsarbejde, ikke har ændret sig siden 2008.

TABEL 9.6

Beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år fordelt efter arbejdsgivertilbud om tilpasning af arbejdsforholdene. 2005-2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

Har din nuværende arbejdsgiver på noget tidspunkt i forbindelse med ansættelsen tilbudt dig at få tilpasset arbejdsforholdene – og blev tilbuddet iværksat?	2005 ***	2008	2010	2012
Ja, tilbudt og iværksat	14,8	18,3	20,0	17,5
Ja, tilbudt, men ikke iværksat pga. manglende behov	1,2	1,5	1,6	2,1
Ja, tilbudt, men ikke iværksat pga. andre forhold	0,7	1,0	0,8	1,2
Nej, men havde behov	10,1	6,1	4,0	4,7
Nej, men havde ikke behov	73,2	73,1	73,6	74,5
I alt	100	100	100	100
Opvægtet antal personer	363.386	338.172	261.206	269.062
Uvægtet antal personer	976	1.710	1.264	1.366

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

TABEL 9.7

Andel af beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år, som er blevet tilbudt én eller flere støtteforanstaltninger af arbejdsgiveren, hvor denne/disse er blevet iværksat. 2005-2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

	2005 ***	2008	2010	2012
Indsats tilbudt og iværksat	30,5	41,4	40,0	36,2
Opvægtet antal personer	372.030	338.172	261.206	274.204
Uvægtet antal personer	997	1710	1264	1393

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

I tabel 9.8 har vi opdelt personer med handicap efter handicaptypen og undersøgt, hvor stor del af hver gruppe der har fået tilbudt og iværksat

en støtteforanstaltning. Blandt personer med en psykisk lidelse har over halvdelen fået tilbudt og iværksat en støtteforanstaltning. Dette er en betydeligt større andel end i de andre handicapgrupper. Blandt personer med et sanse- eller kommunikationshandicap eller en sygdom har kun cirka en fjerdedel fået tilbudt og iværksat en støtteforanstaltning.

TABEL 9.8

Andel af beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år, som er blevet tilbudt én eller flere støtteforanstaltninger af arbejdsgiveren, hvor denne/disse er blevet iværksat, særskilt for handicaptypen. 2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

	Mobilitet	Sanser og kommunikation	Psykiske lidelser	Sygdomme
Indsats tilbudt og iværksat	44,1	25,5	52,2	23,4
Opvægtet antal personer	126.033	9938	21.003	112.786
Uvægtet antal personer	628	46	102	601

Anm.: Forskelle mellem de fire kategorier er testet to og to mod hinanden med en χ^2 -test. Forskellen mellem "mobilitet" og "sygdomme" og mellem "psykiske lidelser" og "sygdomme" er begge signifikante på 0,1-procent-niveau. Forskellen mellem "mobilitet" og "sanser og kommunikation" er signifikant på 5-procent-niveau. Forskellen mellem "psykiske lidelser" og "sanser og kommunikation" er signifikant på 1-procent-niveau. Alle øvrige parvise forskelle er ikke signifikante.

Langt størstedelen af de personer, der ikke har fået tilbudt en støtteforanstaltning, havde ikke behov for støtten, jf. tabel 9.6 og bilagstabellerne B9.4 til B9.7. Men der er personer, der ikke har fået tilbudt støtte, selvom de havde brug for den. Denne gruppe ser vi nærmere på i tabel 9.9, hvor vi igen betragter de seks typer støtteforanstaltninger samlet. I 2012 havde 9,7 procent af de beskæftigede personer med handicap et udækket behov for en eller flere af de ovenfor nævnte støtteforanstaltninger. Denne andel er ikke signifikant anderledes end andelen med et udækket behov i 2010.

TABEL 9.9

Andel af beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år, som har et udækket behov for én eller flere støtteforanstaltninger fra arbejdsgiveren. 2005-2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

	2005 ***	2008 **	2010	2012
Har udækket behov	16,4	15,3	10,6	9,7
Opvægtet antal personer	372.030	338.172	261.206	274.204
Uvægtet antal personer	997	1.710	1.264	1.393

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

I tabel 9.10 ser vi andelen af beskæftigede personer inden for de fire handicapyper, der har et udækket behov for støtte. Der er nogenlunde lige mange i alle grupper, der har et udækket behov. Tallene i tabel 9.10 er for 2012, og de ser noget anderledes ud end de tilsvarende tal for 2010. Thomsen & Høgelund (2011a) fandt, at hele 20,6 procent af de beskæftigede personer med en psykisk lidelse havde et udækket behov for støtte i 2010, og at denne andel var signifikant højere end for de andre tre handicapgrupper. Der er altså sket et signifikant fald mellem 2010 og 2012 i andelen af beskæftigede personer med en psykisk lidelse, der har et udækket behov for støtte. Vi har undersøgt, hvad det store fald skyldes, og det er et fald i behovet for særlige arbejdsopgaver og for nedsat arbejdstid, der tilsammen er skyld i det store fald. Faldet mellem 2010 og 2012 i behovet for særlige arbejdsopgaver og nedsat arbejdstid blandt personer med psykisk lidelse kan tænkes at hænge sammen med det (ikke-signifikante) fald i beskæftigelsen for personer med en psykisk lidelse mellem 2010 og 2012. Det er sandsynligt, at det er de personer, der har mest behov for støtte fra arbejdsgiveren i 2010, der ikke længere er beskæftigede i 2012.

TABEL 9.10

Andel af beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år, som har et udækket behov for én eller flere støtteforanstaltninger fra arbejdsgiveren, særskilt for handicaptype. 2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

	Mobilitet	Sanser og kommunikation	Psykiske lidelser	Sygdomme
Har udækket behov	12,5	8,0	6,4	7,1
Opvægtet antal personer	126.033	9.938	21.003	112.786
Uvægtet antal personer	628	46	102	601

Anm.: Forskelle mellem de fire kategorier er testet to og to mod hinanden med en χ^2 -test. Forskellen mellem "mobilitet" og "sygdomme" er signifikant på 1-procent-niveau, mens alle andre parvise forskelle ikke er statistisk signifikante.

HOLDNINGEN TIL PERSONER MED HANDICAP

I dette afsnit ser vi først på holdningen til at arbejde sammen med personer med handicap generelt, og derefter undersøger vi holdningen til at arbejde sammen med personer med tre bestemte typer handicap. Det drejer sig om blindhed, mobilitetshandicap og psykiske lidelser. Sidst i afsnittet ser vi nærmere på holdningerne til at arbejde sammen med en person med en psykisk lidelse.

Alle beskæftigede personer er blevet spurgt, om de er villige til at arbejde sammen med en person med et handicap, hvis det kræver, at de bruger lidt tid på at hjælpe vedkommende. I 2012 svarede 85,8 procent enten "ja, gør det allerede", "ja, helt sikkert" eller "ja, måske", jf. tabel 9.11. Det er samme andel som i 2010, hvor 85,9 procent svarede "ja", jf. tabel 9.11. Når vi alligevel finder, at der er signifikant forskel på fordelingen af svarende i 2012 og 2010, skyldes det primært, at flere svarede "nej, det kan ikke lade sig gøre" eller "det kommer an på handicappet" i 2010 end i 2012, mens flere svarede "ved ikke" i 2012 end i 2010.

TABEL 9.11

Beskæftigede personer i alderen 16-64 år fordelt efter holdningen til arbejde sammen med en person med handicap. 2005-2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

Vil du arbejde sammen med en person med et handicap, hvis det kræver, at du bruger lidt tid på at hjælpe, fx en halv time om dagen?	2005 ***	2008 ***	2010	2012 ***
Ja, gør det allerede	3,6	3,0	3,1	3,2
Ja, helt sikkert	70,5	77,4	72,8	73,9
Ja, måske	7,7	8,3	10,0	8,7
Nej, det tror jeg ikke	3,6	1,9	2,4	2,5
Nej, helt sikkert ikke	6,0	2,0	1,6	1,7
Nej, kan ikke lade sig gøre	3,1	2,8	3,8	2,7
Det kommer an på handicappet	3,8	3,4	4,3	3,8
Ved ikke/har ikke tænkt over det	1,7	1,1	2,1	3,6
I alt	100	99,9	100,1	100,1
Opvægtet antal personer	2.619.727	2.688.550	2.560.399	2.532.485
Uvægtet antal personer	6.874	13.650	12.021	13.263

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

Alle beskæftigede er desuden blevet spurgt, om de vurderer, at ansættelse af en person med handicap vil øge arbejdsbelastningen. Hertil svarer 27,2 procent i 2012, at de er enige eller delvis enige, jf. tabel 9.12. I 2010 var det kun 24 procent af de beskæftigede, der var enige eller delvis enige i, at ansættelsen af en person med handicap ville øge arbejdsbelastningen, jf. tabel 9.12. Der er altså en signifikant stigning i andelen af de beskæftigede personer, som mener, at det vil være en arbejdsmæssig belastning at skulle arbejde sammen med en person med handicap.

TABEL 9.12

Beskæftigede personer i alderen 16-64 år fordelt efter vurdering af belastningen ved at arbejde sammen med en person med handicap, 2005-2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

Ansættelse af en person med handicap betyder, at du og dine kollegaer belastes mere end ellers.	2005 ***	2008 ***	2010	2012 ***
Helt enig	19,1	12,6	9,2	9,7
Overvejende enig	16,1	16,4	14,8	17,5
Overvejende uenig	9,7	11,5	11,9	14,3
Helt uenig	24,8	25,8	26,2	26,9
Det afhænger af handicappet	26,0	30,8	33,9	24,8
Ved ikke/har ikke tænkt over det	4,3	2,8	4,0	6,8
I alt	100	99,9	100	100
Opvægtet antal personer	2.615.435	2.688.550	2.560.399	2.532.485
Uvægtet antal personer	6.865	13.650	12.021	13.263

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

Vi har undersøgt, om beskæftigede personers betænelighed ved at arbejde sammen med en person med handicap afhænger af typen af handicappet. Vi ser i tabel 9.13, at dette i høj grad er tilfældet. Mens kun 10,1 procent af de beskæftigede i høj eller nogen grad er betænkelige ved at arbejde sammen med en person, der sidder i kørestol, er hele 55,4 procent betænkelige ved at arbejde sammen med en person, der har meget store humørsvingninger (for eksempel er maniidepressiv).⁴⁴ 16,9 procent af de beskæftigede er betænkelige ved at arbejde sammen med en blind person. Tallene i tabel 9.13 er for 2012.⁴⁵ Resultatet i tabel 9.13 er på linje med Thomsen & Høgelund (2011a), der undersøger betæneligheden blandt beskæftigede personer ved at arbejde sammen med personer med de tre typer handicap i 2010.

44. Man bruger i dag ofte betegnelsen ”bipolar affektiv sindslidelse”, om det man tidligere kaldte ”maniidepressiv sindslidelse”. I spørgeskemaet har vi dog anvendt udtrykket ”maniidepressiv”, idet dette udtryk formentlig er bedre kendt.

45. Andelen af personer, som næsten ikke eller slet ikke er betænkelige ved at skulle arbejde sammen med en blind, er steget signifikant fra 75,2 procent i 2005 til 77,6 procent i 2012. Andelen med en positiv holdning til at arbejde sammen med en person i kørestol er steget signifikant fra 84,0 til 85,2 procent.

TABEL 9.13

Beskæftigede personer i alderen 16-64 år fordelt efter betæneligheder ved at arbejde sammen med en person med enten synshandicap, mobilitetshandicap eller psykisk handicap. 2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

Vil du være betænkelig ved at arbejde sammen med en kollega, der...	... er blind?	... sidder i kørestol?	... har meget store humørsvingninger?
Ja, i høj grad	5,2	3,4	16,7
Ja, i nogen grad	11,7	6,7	38,7
Nej, næsten ikke	11,1	9,1	14,7
Nej, slet ikke	66,5	76,1	23,2
Ved ikke	5,4	4,7	6,7
I alt	99,9	100	100
Opvægtet antal personer	2.532.485	2.532.485	2.532.485
Uvægtet antal personer	13.263	13.263	13.263

Anm.: Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

HOLDNINGEN TIL PERSONER MED PSYKISKE LIDELSER

Mellem 2008 og 2010 var der et markant fald i andelen af beskæftigede personer, der i høj eller nogen grad var betænkelige ved at arbejde sammen med en person, der har meget store humørsvingninger. I 2008 var der 63,9 procent, der var betænkelige ved at arbejde sammen med en kollega med store humørsvingninger, mens tallet i 2010 var 56 procent, jf. tabel 9.14. I 2012 er tallet faldet lidt igen til 55,4 procent, jf. tabel 9.14. Andelen af beskæftigede personer, der er betænkelige ved at arbejde sammen med en person med meget store humørsvingninger, er signifikant lavere i 2012 end i både 2008 og 2005.

TABEL 9.14

Beskæftigede personer i alderen 16-64 år fordelt efter betæneligheder ved at arbejde sammen med en person med et psykisk handicap. 2005-2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

Vil du være betænkelig ved at arbejde sammen med en kollega, der har meget store humørsvingninger (fx er mani-depressiv)?	2005 ***	2008 ***	2010	2012 ***
Ja, i høj grad	25,7	22,1	18,4	16,7
Ja, i nogen grad	40,0	41,8	37,6	38,7
Nej, næsten ikke	10,2	12,2	14,4	14,7
Nej, slet ikke	19,7	20,6	24,3	23,2
Ved ikke	4,4	3,3	5,3	6,7
I alt	100	100	100	100
Opvægtet antal personer	2.616.373	2.688.550	2.560.399	2.532.485
Uvægtet antal personer	6865	13.650	12.021	13.263

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Forskellen mellem 2005 og 2012 samt forskellen mellem 2008 og 2012 er begge signifikante på 0,1-procent-niveau.

I tabel 9.15 undersøger vi, hvilke forestillinger om personer med en psykisk lidelse der kan ligge bag beskæftigedes betæneligheder ved at arbejde sammen med disse personer.⁴⁶ Vi ser, at 30 procent af de beskæftigede i høj eller nogen grad er enige i, at ansættelsen af personer med en psykisk lidelse vil betyde dårligere kvalitet i arbejdet. 29,5 procent af de beskæftigede mener, at ansættelsen af en person med en psykisk lidelse vil være en belastning for det kollegiale fællesskab, mens 20,3 procent ligefrem vil være utrygge ved at skulle arbejde sammen med en person med en psykisk lidelse.

46. For at undersøge holdningen til at arbejde sammen med en person med en psykisk lidelse, har vi spurgt interviewpersonerne om deres holdning til at arbejde sammen med en kollega med meget store humørsvingninger (fx er mani-depressiv). Personer med bipolare lidelser er naturligvis kun en del af gruppen af personer med psykiske lidelser, og det er muligt at holdningen til denne gruppe er anderledes end holdningen til personer med psykiske lidelser generelt. Fordelen ved at spørge til holdningen til personer med en bestemt type psykisk lidelse er, at spørgsmålet på den måde bliver mere konkret. Det er formentlig forholdsvis klart, hvad der menes med "en kollega med meget store humørsvingninger", mens formuleringen "en kollega med et psykisk handicap" kan have forskellig betydning for forskellige interviewpersoner. Olsen (2006) argumenterer for, at det i spørgeskemaundersøgelser som denne er en fordel, at holdningsspørgsmål omhandler noget konkret, der giver nøjagtige forestillingsbilleder, frem for noget abstrakt med stor betydningsvidde (jf. Olsen, 2006).

TABEL 9.15

Beskæftigede personer i alderen 16-64 år fordelt efter holdning til personer med en psykisk lidelse, 2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

I hvilken grad er du enig i følgende udsagn? Ansættelse af personer med en psykisk lidelse...	... betyder dårligere kvalitet i arbejdet	... gør mig utryg	... er en belastning for det kollegiale fællesskab
Ja, i høj grad	6,7	4,8	6,1
Ja, i nogen grad	23,3	15,5	23,4
Nej, næsten ikke	23,3	19,6	22,8
Nej, slet ikke	34,3	50,6	35,3
Ved ikke	12,4	9,4	12,3
I alt	100	99,9	99,9
Opvægtet antal personer	2.535.681	2.535.681	2.535.681
Uvægtet antal personer	13.279	13.279	13.279

Anm.: Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

HENSYN FRA ARBEJDSGIVER OG KOLLEGAER

I dette afsnit undersøger vi, om beskæftigede personer med handicap mener, at deres arbejdsgiver og kollegaer tager tilstrækkeligt hensyn til deres handicap.

I 2012 mener 57,6 af de beskæftigede personer med handicap, at arbejdsgiveren i høj eller nogen grad tager tilstrækkeligt hensyn til deres handicap, jf. tabel 9.16. Dette er et signifikant fald i forhold til 2010, hvor hele 65,8 procent mente, at arbejdsgiveren tog tilstrækkeligt hensyn. I årene 2005 til 2010 steg andelen af beskæftigede personer med handicap, der mente, at arbejdsgiveren tog tilstrækkeligt hensyn, men med udviklingen mellem 2010 og 2012 er den stigende kurve altså knækket. Det hører dog med til historien, at andelen af beskæftigede personer med handicap, der angiver, at de slet ikke har brug for særligt hensyn, er betydeligt højere i 2012 (36 procent) end i 2010 (27,4 procent).

TABEL 9.16

Beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år fordelt efter vurdering af, om arbejdsgiverne tager hensyn til ansatte med handicap, 2005-2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

Udviser arbejdsgiveren tilstrækkeligt hensyn til dit handicap?	2005 ***	2008 **	2010	2012 **
Ja, i høj grad	39,8	46,9	55,2	48,2
Ja, i nogen grad	16,3	12,8	10,6	9,4
Nej, i ringe grad	2,4	5,0	3,6	2,5
Nej, slet ikke	4,5	3,7	3,1	3,9
Ikke behov for hensyn	37,0	31,7	27,4	36,0
I alt	100	100,1	99,9	100
Opvægtet antal personer	354.330	322.072	245.444	246.263
Uvægtet antal personer	952	1.630	1.192	1.249

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Tabel 9.17 viser, hvor stor en del af de beskæftigede personer med fire forskellige handicaptyper der vurderer, at arbejdsgiveren tager tilstrækkeligt hensyn til deres handicap. Blandt personer med en psykisk lidelse vurderer 73 procent, at arbejdsgiveren tager tilstrækkeligt hensyn til deres handicap, hvilket er signifikant flere end blandt personer med et mobilitetshandicap eller en sygdom. Personer med en sygdom er den gruppe, hvor den mindste andel mener, at arbejdsgiveren tager tilstrækkeligt hensyn. 45,7 procent af denne gruppe mener, at arbejdsgiveren tager tilstrækkeligt hensyn, hvilket er signifikant færre end blandt personer med mobilitetshandicap eller en psykisk lidelse.

TABEL 9.17

Beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år fordelt efter vurdering af, om arbejdsgiveren tager hensyn til ansatte med handicap, særskilt for handicap-type. 2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

Udviser arbejdsgiveren tilstrækkeligt hensyn til dit handicap?	Mobilitet	Sanser og kommunikation	Psykiske lidelser	Sygdomme
Ja, i høj grad	53,7	38,4	59,3	39,6
Ja, i nogen grad	10,9	14,9	13,7	6,1
Nej, i ringe grad	3,5	8,6	1,0	1,2
Nej, slet ikke	3,8	2,3	8,1	3,5
Ikke behov for hensyn	28,1	35,8	17,8	49,5
I alt	100	100	99,9	99,9
Opvægtet antal personer	114.022	9485	17.862	101.012
Uvægtet antal personer	571	43	87	535

Anm.: Forskelle mellem de fire kategorier er testet to og to mod hinanden med en χ^2 -test. Forskellen mellem "sygdomme" og henholdsvis "psykiske lidelser" og "mobilitet" er signifikant på 0,1-procent-niveau. Forskellen mellem "mobilitet" og "psykiske lidelser" er signifikant på 5-procent-niveau. Alle øvrige parvise forskelle er ikke signifikante. Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

Udviklingen i, hvor stor en del af de beskæftigede personer med handicap, der mener, at kollegaerne tager tilstrækkeligt hensyn, viser samme tendens som udviklingen i arbejdsgivernes hensyn. Mellem 2005 og 2010 var der således en stigende andel, der mente, at kollegaerne tog tilstrækkeligt hensyn, mens andelen faldt mellem 2010 og 2012. I 2012 mente 57,3 procent af personerne med handicap, at deres kollegaer tog tilstrækkeligt hensyn til deres handicap, mens det tilsvarende tal i 2010 var 63,2. Der er dog flere personer med handicap i 2012 end i 2010, der angiver, at de ikke har behov for, at deres kollegaer tager særligt hensyn til dem.

TABEL 9.18

Beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år fordelt efter vurdering af, om kollegaerne tager hensyn til ansatte med handicap, 2005-2012. Sæsonkorri-geret beskæftigelse. Procent.

Udviser kollegaer- ne tilstrækkeligt hensyn til dit handicap?	2005 ***	2008 *	2010	2012 *
Ja, i høj grad	42,0	47,5	53,0	47,2
Ja, i nogen grad	13,3	14,0	10,2	10,1
Nej, i ringe grad	2,0	2,8	2,3	1,7
Nej, slet ikke	4,4	2,3	3,0	2,6
Ikke behov for hensyn	38,3	33,4	31,5	38,5
I alt	100	100	100	100,1
Opvægtet antal personer	352.533	320.508	243.705	243.037
Uvægtet antal personer	947	1626	1186	1236

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

Tabel 9.19 viser, hvor stor en del af de beskæftigede personer med handicap, særskilt for fire forskellige handicaptyper, der vurderer, at kollegaerne tager tilstrækkeligt hensyn til deres handicap. Personer med en sygdom er den gruppe, hvor færrest mener, at kollegaerne tager tilstrækkeligt hensyn. Der er 45,2 procent, der mener at kollegaerne tager tilstrækkeligt hensyn, hvilket er en signifikant mindre del end blandt personer med et mobilitetshandicap eller en psykisk lidelse. Det skal dog nævnes, at langt størstedelen af personerne med en sygdom, der ikke angiver, at kollegaerne tager tilstrækkeligt hensyn, slet ikke har brug for særligt hensyn. Der er en nogenlunde lige stor del blandt personer med et mobilitetshandicap og med en psykisk lidelse, der vurderer, at kollegaerne tager tilstrækkeligt hensyn (henholdsvis 65,8 og 68,1 procent).

TABEL 9.19

Beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år fordelt efter vurdering af, om kollegaer tager hensyn til ansatte med handicap. Opdelt efter handicaptype. 2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

Udviser kollegaerne tilstrækkeligt hensyn til dit handicap?	Mobilitet	Sanser og kommunikation	Psyriske lidelser	Sygdomme
Ja, i høj grad	55,4	35,0	50,3	37,6
Ja, i nogen grad	10,1	18,3	17,8	7,6
Nej, i ringe grad	1,6	4,7	5,5	0,9
Nej, slet ikke	2,8	3,6	4,8	2,0
Ikke behov for hensyn	30,1	38,4	21,5	52,0
I alt	100	100	99,9	100,1
Opvægtet antal personer	111.183	9.844	17.462	100.666
Uvægtet antal personer	560	45	84	534

Anm.: Forskelle mellem de fire kategorier er testet to og to mod hinanden med en χ^2 -test. Forskellen mellem "sygdomme" og henholdsvis "psyriske lidelser" og "mobilitet" er signifikant på 0,1-procent-niveau. Alle øvrige parvise forskelle er ikke signifikante.

Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

OPSUMMERING

- I 2012 kender 73,2 procent af målgruppen for fleksjob til ordningen. Kendskabet til fleksjobordningen er signifikant lavere i 2012 end i 2010, hvor 77,4 procent kendte til ordningen. Samlet set er der et fald i kendskabet til fleksjobordningen over strategiperioden 2005-2012.
- I 2012 er der 23,7 procent af målgruppen, der kender ordningen om personlig assistance. Kendskabet til ordningen var statistisk set på samme niveau i 2012, som det var i 2010. I løbet af hele strategiperioden 2005-2012 er der heller ikke sket en ændring.
- I 2012 havde 18,4 procent af målgruppen for økonomisk støtte til arbejdsredskaber eller indretning af arbejdspladsen søgt og fået støtte, mens 6,5 procent har søgt, men ikke fået støtte. Disse andele afviger ikke statistisk signifikant fra de tilsvarende andele i 2010, ligesom andelene i 2010 ikke afviger fra andelene i 2008.
- Blandt dem, der ikke har søgt om økonomisk støtte i 2012, er der 23,6 procent, der ikke søgte, fordi de ikke kender ordningen, mens 29,3 procent ikke har søgt om støtte, fordi de ikke har behov for støtten.

- 36,2 procent af de beskæftigede personer med handicap i 2012 har fået tilbudt og iværksat en eller flere støtteforanstaltninger af deres arbejdsgiver. Andelen af personer med handicap, der har fået tilbudt og iværksat støtte, har ligget på samme niveau siden 2008.
- Blandt personer med en psykisk lidelse har 52,2 procent fået tilbudt og iværksat en støtteforanstaltning. Blandt personer med et mobilitetshandicap, et sanse- eller kommunikationshandicap og en sygdom er de tilsvarende andele henholdsvis 44,1 procent, 25,5 procent og 23,4 procent.
- I 2012 havde 9,7 procent af de beskæftigede personer med handicap et udækket behov for en eller flere støtteforanstaltninger. Denne andel er ikke signifikant anderledes end andelen med et udækket behov i 2010.
- I 2012 svarede 85,8 procent af de beskæftigede, at de er villige til at arbejde sammen med en person med et handicap, hvis det kræver, at de bruger lidt tid på at hjælpe vedkommende.
- I 2012 mener 27,2 procent, at ansættelse af en person med handicap vil øge arbejdsbelastningen. Dette er en signifikant stigning i forhold til 2010.
- I 2012 er hele 55,4 procent af de beskæftigede betænkelige ved at arbejde sammen med en person, der har meget store humørsvingninger (fx er mani-depressiv (dvs. har en bipolar affektiv sindslidelse)), mens kun henholdsvis 10,1 procent og 16,9 procent er betænkelige ved at arbejde sammen med en person, der sidder i kørestol eller er blind.
- 30 procent af de beskæftigede i 2012 er enige i, at ansættelsen af personer med en psykisk lidelse vil betyde dårlige kvalitet i arbejdet. 29,5 procent mener, at ansættelsen af en person med en psykisk lidelse vil være en belastning for det kollegiale fællesskab, mens 20,3 procent ligefrem vil være utrygge ved at skulle arbejde sammen med en person med en psykisk lidelse.
- Mellem 2005 og 2010 var der en stigende andel af beskæftigede personer med handicap, der mente, at arbejdsgiver og kollegaer tog tilstrækkeligt hensyn til deres handicap, men andelen faldt mellem 2010 og 2012. I 2012 mente henholdsvis 57,6 procent og 57,3 procent af personerne med handicap, at deres arbejdsgiver og kollegaer tog tilstrækkeligt hensyn til deres handicap.

TILBAGETRÆKNINGSALDER OG JOBSØGNING

I dette kapitel undersøger vi forventet tilbagetrækningsalder og jobsøgning for personer med og uden handicap. Vi finder, at personer med handicap i gennemsnit forventer at trække sig tidligere tilbage fra arbejdsmarkedet end personer uden handicap. Vi finder desuden, at der de senere år har været en stigende usikkerhed om den forventede tilbagetrækningsalder. Endelig finder vi, at personer med handicap har søgt signifikant flere stillinger for at få et job end personer uden handicap.

TILBAGETRÆKNINGSALDER

I dette afsnit undersøger vi, hvilken betydning et handicap eller længerevarende helbredsproblem har for den forventede tilbagetrækningsalder hos beskæftigede personer.⁴⁷

Tabel 10.1 viser, hvilken effekt personer med handicap, der er i beskæftigelse eller forventer at komme det, vurderer, at deres handicap har for, hvornår de forventer at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet. I 2012 mener 25,5 procent, at deres handicap betyder, at de vil trække sig tidligere tilbage, end de ellers ville have gjort, mens 1,8 procent mener, at

47. I dette afsnit har vi udvidet definitionen af ”beskæftigede personer” til at omfatte personer, som er i beskæftigelse samt personer, som forventer at komme det senere.

handicappet betyder, at de vil trække sig senere tilbage. 51,9 procent mener ikke, at deres handicap har betydning for deres forventede tilbagetrækningsalder. Endelig er der 20,7 procent, der ikke ved, hvilken betydning deres handicap har for, hvornår de vil trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet.

Der er sket en signifikant ændring mellem 2010 og 2012 i vurdering af betydningen af handicappet for tilbagetrækningsalderen. Der er færre, der angiver, at handicappet ikke har betydning for den forventede tilbagetrækningsalder i 2012 end i 2010, mens der er flere, der ikke ved, hvad deres handicap betyder for tilbagetrækningsalderen i 2012 end i 2010.

TABEL 10.1

Personer med et handicap i alderen 16-64 år, som er i beskæftigelse eller forventer at komme det, fordelt efter betydningen af helbredsproblemet for tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. 2005-2012. Procent.

	2005 ***	2008	2010	2012 **
Tidligere tilbagetrækning	23,2	25,5	25,4	25,5
Senere tilbagetrækning	0,7	1,8	1,4	1,8
Ingen betydning	70,9	55,0	58,1	51,9
Ved ikke	5,2	17,7	15,1	20,7
I alt	100	100	100	99,9
Opvægtet antal personer	371.158	427.786	375.572	397.772
Uvægtet antal personer	1027	2122	1735	1965

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

Handicappets type har ganske stor betydning for, hvilken effekt handicappet har på den forventede tilbagetrækningsalder. Som det ses i tabel 10.2, vurderer 34,3 procent af personerne med et mobilitetshandicap, at deres handicap betyder, at de vil trække sig tidligere tilbage fra arbejdsmarkedet. Dette er en signifikant større del end blandt personer med et sanse- eller kommunikationshandicap, en psykisk lidelse eller en sygdom. Blandt personer med et sanse- eller kommunikationshandicap eller en sygdom angiver henholdsvis 16,8 og 18,7 procent, at handicappet medfører tidligere tilbagetrækning. Blandt personer med en psykisk lidelse vurderer 15,0 procent, at deres handicap medfører, at de vil trække sig

tidligere tilbage fra arbejdsmarkedet. Der er dog en betydeligt større del af personerne med en psykisk lidelse end i de andre grupper, der angiver, at de ikke ved, hvad deres handicap betyder for deres tilbagetrækningsalder.

TABEL 10.2

Personer med et handicap i alderen 16-64 år, som er i beskæftigelse eller forventer at komme det, fordelt efter betydningen af helbredsproblemet for tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, særskilt for handicaptypen. 2012. Procent.

	Mobilitet	Sanser og kommunikation	Psykiske lidelser	Sygdomme
Tidligere tilbagetrækning	34,3	16,8	15,0	18,7
Senere tilbagetrækning	2,1	6,3	1,5	1,1
Ingen betydning	43,3	59,3	46,6	64,7
Ved ikke	20,3	17,7	36,9	15,4
I alt	100	100,1	100	99,9
Opvægtet antal personer	179.559	12.430	52.904	146.612
Uvægtet antal personer	847	60	241	786

Anm.: Forskelle mellem de fire kategorier er testet to og to mod hinanden med en χ^2 -test. Forskellen mellem "mobilitet" og "psykiske lidelser", forskellen mellem "mobilitet" og "sygdomme" samt forskellen mellem "psykiske lidelser" og "sygdomme" er alle signifikante på 0,1-procent-niveau. Forskellen mellem "sanser og kommunikation" og "psykiske lidelser" samt forskellen mellem "mobilitet" og "sanser og kommunikation" er signifikante på 5-procent-niveau. Forskellen mellem "sanser og kommunikation" og "sygdomme" er ikke signifikant. Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

Ud over at spørge personer med handicap om, hvordan de vurderer, at handicappet påvirker deres forventede tilbagetrækningsalder, har vi spurgt alle beskæftigede personer, hvor gamle de forventer at være, når de forlader arbejdsmarkedet. Tabel 10.3 viser den forventede tilbagetrækningsalder for personer med handicap. I 2012 forventer 8,2 procent af personerne med handicap at forlade arbejdsmarkedet, inden de fylder 60 år, mens 40,7 procent forventer at arbejde til de er over 60 år. Hele 51,1 procent ved ikke, hvor gamle de regner med at være, når de trækker sig tilbage. Andelen, der er usikre på, hvornår de forlader arbejdsmarkedet, har været stærkt stigende de senere år. I 2008 var 13,3 procent i tvivl, i 2010 var 35,6 procent og i 2012 var det som nævnt 51,1 procent, der var usikre på, hvornår de vil forlade arbejdsmarkedet. Usikkerheden er i alle år på samme niveau blandt personer med og uden handicap, og der har således også været en tilsvarende stigning i usikkerheden blandt personer uden handicap. En mulig årsag til den stigende usikkerhed om til-

bagetrækningsalderen kan være nedsvinget i de økonomiske konjunkturer, som har medført større arbejdsløshed og dermed mindre jobsikkerhed. Lavkonjunkturen startede efter spørgeskemaundersøgelsen i 2008 og kan derfor muligvis forklare den stigende usikkerhed mellem 2008 og 2010. Den fortsatte stigning mellem 2010 og 2012 kan skyldes, at lavkonjunkturen er mere langvarende, end mange først havde forventet. Desuden er det ganske sandsynligt, at efterlønsreformen fra 2011 og debatten, inden den blev vedtaget, har medført større usikkerhed om den forventede tilbagetrækningsalder.

TABEL 10.3

Personer med handicap i alderen 16-64 år, som er i beskæftigelse eller forventer at komme det, fordelt efter forventet tilbagetrækningsalder. 2005-2012. Procent.

	2005 ***	2008 ***	2010	2012 ***
60 år eller derunder	30,9	29,0	19,1	8,2
Over 60 år	49,1	57,7	45,4	40,7
Ved ikke	20,0	13,3	35,6	51,1
I alt	100	100	100,1	100
Gennemsnitlig tilbagetrækningsalder	62,7	62,7	63,0	64,2 ***
Opvægtet antal personer	460.477	439.730	376.433	402.638
Uvægtet antal personer	1.254	2.179	1.740	1.986

Anm.: Forskellen mellem gennemsnittene i 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en t-test. Forskellen mellem fordelingerne i 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Tabel 10.3 viser også den gennemsnitlige forventede tilbagetrækningsalder. Dette gennemsnit er naturligvis kun beregnet for personer, der ikke er i tvivl om deres tilbagetrækningsalder. Vi ser, at den gennemsnitlige forventede tilbagetrækningsalder blandt beskæftigede personer med handicap ikke ændrer sig signifikant fra 2005 til 2010. Der sker derimod en signifikant stigning i den gennemsnitlige forventede tilbagetrækningsalder mellem 2010 og 2012. Denne stigning kan skyldes efterlønsreformen fra 2011, der hæver pensionsalderen for flere aldersgrupper.

Den gennemsnitlige forventede tilbagetrækningsalder for beskæftigede personer med handicap var 64,2 år i 2012. Dette virker umiddelbart højt, men det skyldes sandsynligvis, at mange af dem, der i princippet gerne vil trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet før pensionsalderen, er i tvivl om, hvorvidt det er muligt. Derfor har de svaret, at de ikke ved, hvornår de regner med at trække sig tilbage, og de indgår derfor ikke i beregningen af den gennemsnitlige forventede tilbagetrækningsalder,

hvilket vil trække gennemsnittet op. Når man ser bort fra stigningen i andelen, der er i tvivl om deres forventede tilbagetrækningsalder, har forventningerne omkring tilbagetrækningsalderen altså været nogenlunde konstante mellem 2005 og 2010, mens flere forventer at blive længere på arbejdsmarkedet i 2012. Dette understøttes også af bilagstabel B10.1, der viser andelen af beskæftigede personer med handicap, der forventer at trække sig tilbage, når de er over/under 60 år, når man ser bort fra gruppen af personer, der er i tvivl om deres tilbagetrækningsalder.

Tabel 10.4 viser den forventede tilbagetrækningsalder for personer med og uden handicap. Vi ser, at en større del af personerne uden handicap end personerne med handicap forventer at arbejde, til de er over 60 år. 45,1 procent af personerne uden handicap har en forventet tilbagetrækningsalder over 60 år, mens det tilsvarende tal for personer med handicap er 40,7 procent. Andelen, der er usikker på deres forventede tilbagetrækningsalder, er nogenlunde lige stor blandt personer med og uden handicap. Vi ser således også, at den gennemsnitlige forventede tilbagetrækningsalder er højere for personer uden handicap (65,4 år) end for personer med handicap (64,2 år).

TABEL 10.4

Personer i alderen 16-64 år, som er i beskæftigelse eller forventer at komme det, fordelt efter forventet tilbagetrækningsalder, særskilt for handicapstatus. 2012. Procent.

	Personer med handicap	Personer uden handicap***
60 år eller derunder	8,2	5,1
Over 60 år	40,7	45,1
Ved ikke	51,1	49,8
I alt	100	100
Gennemsnitlig tilbagetrækningsalder	64,2	65,4***
Opvægtet antal personer	402.638	2.768.601
Uvægtet antal personer	1986	15.136

Anm.: Forskellen i fordelingen mellem personer med og uden handicap er testet med en χ^2 -test. Forskellen i gennemsnittet mellem personer med og uden handicap er testet med en t-test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

JOBSØGNING

Vi så i kapitel 4, at beskæftigelsen er betydeligt lavere blandt personer med handicap end blandt personer uden handicap. Hvis personer med

handicap har sværere ved at få arbejde end personer uden handicap, kan det være en del af forklaringen på gruppens lavere beskæftigelse. I dette afsnit undersøger vi dette, dels ved at se på jobsøgningen blandt beskæftigede, og dels ved at se på jobsøgningen blandt ikke-beskæftigede.

Først undersøger vi, hvor mange arbejdspladser personer med og uden handicap har været ansat på inden for de seneste 10 år. I tabel 10.5 ser vi, at 17,1 procent af personerne med handicap i 2012 ikke har været beskæftiget på noget tidspunkt inden for de seneste 10 år. Det tilsvarende tal for personer uden handicap er 3,7 procent. Da vi ved fra kapitel 4, at beskæftigelsen for personer med handicap er betydeligt lavere end for personer uden handicap, er det ikke overraskende, at betydeligt flere personer med handicap ikke har været beskæftiget de seneste 10 år. Vi ser desuden i tabel 10.5, at personer uden handicap i gennemsnit har været ansat på signifikant flere arbejdspladser inden for de seneste 10 år end personer med handicap. Dette kan blandt andet skyldes, at personer med handicap har lettere ved at beholde deres arbejde end personer uden handicap. Eksempelvis kan en del personer med handicap have været i et job, der er specielt lavet til dem, som for eksempel et fleksjob. Men det kan også skyldes, at personer uden handicap har lettere ved at finde et arbejde og derfor oftere skifter job end personer med handicap. Det vil vi nu se nærmere på.

JOBSØGNING BLANDT BESKÆFTIGEDE PERSONER

Vi har spurgt personer, der har været ansat på en eller flere arbejdspladser inden for de seneste 10 år, hvor mange andre job, de har søgt i denne periode for at få dette/disse job. På denne måde kan vi beregne antal ansøgninger pr. job, hvilket kan give et billede af, om personer med handicap skal søge flere stillinger for at få et arbejde end personer uden handicap.⁴⁸

Tabel 10.6 viser antal søgte stillinger pr. job for personer med og uden handicap. Blandt personer med handicap har 59,3 procent ikke søgt andre job end den eller de stillinger, de har haft i perioden. Blandt personer uden handicap er det blot 50,6 procent, der ikke har søgt andre stillinger.

48. Det skal bemærkes, at vi ikke ved, hvornår et eventuelt handicap eller længerevarende helbredsproblem er opstået. Det er muligt, at personer med et handicap i 2012 ikke har haft dette i hele den tiårige periode, vi betragter. Ligeledes er det muligt, at personer uden et handicap i 2012 har haft et handicap tidligere i perioden. Dette medfører, at vores beregnede antal jobsøgninger pr. job for personer med og uden handicap sandsynligvis ligger nærmere hinanden, end de reelt gør.

TABEL 10.5

Personer i alderen 16 - 64 år fordelt efter, hvor mange arbejdspladser de har været ansat på inden for de seneste 10 år, særskilt for handicapstatus. 2012. Procent.

	Personer med handicap	Personer uden handicap***
Ikke beskæftiget	17,1	3,7
1 arbejdsplads	32,3	30,9
2 arbejdspladser	18,4	21,5
3 arbejdspladser	12,2	16,3
4 arbejdspladser	7,1	10,0
5 eller flere arbejdspladser	12,8	17,7
I alt	99,9	100,1
Gennemsnitligt antal arbejdspladser blandt alle personer	2,3	2,9***
Gennemsnitligt antal arbejdspladser blandt beskæftigede	2,8	3,0***
Opvægtet antal personer	595.175	2.802.737
Uvægtet antal personer	2.704	15.176

Anm.: Forskellen i fordelingen mellem personer med og uden handicap er testet med en χ^2 -test. Forskellen i gennemsnittet mellem personer med og uden handicap er testet med en t-test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau

Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

TABEL 10.6

Personer i alderen 16-64 år, som har været beskæftiget inden for de seneste 10 år, fordelt efter antal andre søgte stillinger pr. job (arbejdsplads), særskilt for handicapstatus. 2012. Procent.

	Personer med handicap	Personer uden handicap***
Ikke søgt andre job	59,2	50,6
1 anden ansøgning pr. job	19,2	22,7
1-10 andre ansøgninger pr. job	15,5	20,7
Over 10 andre ansøgninger pr. job	6,2	6,0
I alt	100,1	100
Gennemsnitligt antal andre jobansøgninger	5,4	3,1*
Opvægtet antal personer	408.698	2.297.604
Uvægtet antal personer	1.942	12.389

Anm.: Forskellen i fordelingen mellem personer med og uden handicap er testet med en χ^2 -test. Forskellen i gennemsnittet mellem personer med og uden handicap er testet med en t-test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

Vi ser desuden i tabel 10.6, at personer med handicap i gennemsnit har søgt signifikant flere stillinger pr. job end personer uden handicap. Det skal desuden bemærkes, at vi kun har spurgt, hvor mange job en person skulle søge for at få et job. Hvis en person, der allerede er i arbejde, uden

held har søgt et nyt job, har vi således ikke registret det. Det betyder, at en del af den gruppe, der ifølge tabel 10.6 ikke har søgt andre job end det/dem, de har haft i perioden, muligvis har søgt andre job, men blot ikke har fået dem. Det er altså muligt, at andelen af personer med handicap, der ikke har søgt andre job, er større end den tilsvarende andel for personer uden handicap, fordi personer med handicap har sværere ved at finde et andet job. Vi kan altså konkludere, at det tyder på, at personer med handicap har sværere ved at finde et job end personer uden handicap.

UDVIKLINGEN MELLEM 2010 OG 2012

Thomsen & Høgelund (2011a) har fortaget præcis samme analyse, som vi gør i tabel 10.6, hvor de undersøger det gennemsnitlige antal jobsøgninger for personer med og uden handicap i 2010. De finder, at der *ikke* er signifikant forskel på, hvor mange job personer med og uden handicap må søge for at få et job. Der er mange mulige forklaringer på, hvorfor deres resultat afviger fra resultatet i denne rapport. Først og fremmest er det vigtigt at huske, at vi undersøger det gennemsnitlige antal søgte stillinger pr. job over de sidste 10 år. Det vil sige, at Thomsen & Høgelund undersøger jobsøgningen for personer med og uden handicap i perioden 2000-2010, mens vi undersøger perioden 2002-2012. Arbejdsløsheden har været højere i perioden efter 2008 end i perioden før både for personer med og uden handicap, jf. kapitel 4.

Vi så desuden i kapitel 4, at beskæftigelsen for personer med større handicap havde en ”forsinket” reaktion på krisen, således at beskæftigelsen for personer med større handicap faldt mellem 2010 og 2012, mens beskæftigelsen for personer uden handicap eller med mindre handicap faldt allerede efter 2008. Der er således flere personer med et større handicap uden arbejde i 2012 end i 2010. Da personer med større handicap har sværere ved at finde job end personer med mindre handicap,⁴⁹ kan dette være en del af forklaringen på, at personer med og uden handicap havde lige let ved at finde arbejde i perioden 2000-2010, mens personer med handicap har svære ved at finde job i perioden 2002-2012.

En anden mulig forklaring på de forskellige resultater i Thomsen & Høgelund og denne rapport, er, at andelen af personer med handicap er højere i 2012 end i 2010. Her er det vigtigt at huske, at det er den en-

49. I perioden 2002-2012 var det gennemsnitlige antal jobsøgninger pr. job 6,7 for personer med et større handicap, mens det var 4,2 for personer med et mindre handicap.

kelte selv, der angiver, hvorvidt vedkommende mener, han/hun har et handicap. Hvis nogle personer, der i 2012 mener, at de har et handicap ikke mente, de havde et handicap i 2010, men arbejdsgivernes syn på dem er uændret mellem 2010 og 2012, vil det trække det gennemsnitlige antal jobsøgninger pr. job op for personer uden handicap i 2010. Dette skyldes, at der vil være personer, der søger relativt mange job, som i 2012 tilhører gruppen af personer med handicap, men som i 2010 tilhørte gruppen af personer uden handicap.

Der er således flere mulige forklaringer på, hvorfor personer med og uden handicap havde lige let ved at finde arbejde i perioden 2000-2010, mens personer med handicap tilsyneladende havde sværere ved at finde job i perioden 2002-2012.

JOBSØGNING BLANDT PERSONER UDEN BESKÆFTIGELSE

I tabel 10.5 så vi, at henholdsvis 17,1 og 3,7 procent af personerne med og uden handicap ikke har været beskæftiget på noget tidspunkt inden for de seneste 10 år. Vi vil nu undersøge jobsøgningen for gruppen af personer, der ikke har været beskæftiget inden for de seneste 10 år.

Tabel 10.7 viser, at blandt dem, der ikke har været beskæftiget de seneste 10 år, har 97,2 procent af personerne med handicap slet ikke søgt job. Blandt personer uden handicap, der ikke har været beskæftiget de seneste 10 år, er tallet 83,6 procent. Det er ikke overraskende, at en signifikant større del af gruppen af personer med handicap ikke har søgt job i perioden, da personer, der ikke har tilstrækkelig stor arbejdsevne til at indgå på arbejdsmarkedet, sandsynligvis udgør en forholdsvis stor del af personerne med handicap. For eksempel vil førtidspensionister sandsynligvis typisk være en del af gruppen af personer med handicap. Vi ser da også, at det gennemsnitlige antal mislykkede jobansøgninger er signifikant højere for personer uden handicap end for personer med handicap. Vi kan således konkludere, at jobsøgningsaktiviteten blandt personer, der ikke har haft et arbejde de seneste 10 år, er højere blandt personer uden handicap end blandt personer med handicap.

TABEL 10.7

Personer i alderen 16-64 år uden beskæftigelse inden for de seneste 10 år, fordelt efter antal søgte stillinger, særskilt for handicapstatus. 2012. Procent.

	Personer med handicap	Personer uden handicap ***
Ikke søgt job	97,2	83,6
1 eller flere mislykkede ansøgninger	2,8	16,4
I alt	100	100
Gennemsnitligt antal mislykkede jobansøgninger	0,4	3,9*
Opvægtet antal personer	93.411	93.001
Uvægtet antal personer	370	699

Anm.: Forskellen i fordelingen mellem personer med og uden handicap er testet med en χ^2 -test. Forskellen i gennemsnittet mellem personer med og uden handicap er testet med en t-test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

OPSUMMERING

- I 2012 mener 25,5 procent af personerne med handicap, at deres handicap betyder, at de vil trække sig tidligere tilbage, end de ellers ville have gjort, mens 1,8 procent mener, at handicapet betyder, at de vil trække sig senere tilbage. 51,9 procent mener ikke, at deres handicap har betydning for deres forventede tilbagetrækningsalder.
- I 2012 mener 34,3 procent af personerne med et mobilitetshandicap, at deres handicap betyder, at de vil trække sig tidligere tilbage fra arbejdsmarkedet. Dette er en signifikant større del end blandt personer med et sanse- eller kommunikationshandicap (16,8 procent), en psykisk lidelse (15,0 procent) eller en sygdom (18,7 procent).
- I 2012 forventer 8,2 procent af personerne med handicap at forlade arbejdsmarkedet, inden de fylder 60 år, mens 40,7 procent forventer at arbejde, til de er over 60 år. Hele 51,1 procent ved ikke, hvor gamle de regner med at være, når de trækker sig tilbage.
- Andelen, der er usikre på, hvornår de regner med at forlade arbejdsmarkedet, har været stærkt stigende de senere år. Blandt personer med handicap er andelen, der ikke ved, hvornår de forventer at forlade arbejdsmarkedet, steget fra 13,3 procent i 2008, til 35,6 procent i 2010 og til 51,1 procent i 2012. Andelen af personer, der er usikre på deres forventede tilbagetrækningsalder, er nogenlunde lige stor blandt personer med og uden handicap.

- Den gennemsnitlige forventede tilbagetrækningsalder for beskæftigede personer med handicap var 64,2 år i 2012. Dette er signifikant højere end i 2010, hvor den gennemsnitlige forventede tilbagetrækningsalder var 63,0 år.
- Den gennemsnitlige forventede tilbagetrækningsalder for beskæftigede personer uden handicap var 65,4 år i 2012.
- 17,1 procent af personerne med handicap i 2012 har ikke været beskæftiget på noget tidspunkt inden for de seneste 10 år. Det tilsvarende tal for personer uden handicap er 3,7 procent.
- Personer uden handicap har i gennemsnit været ansat på signifikant flere arbejdspladser inden for de seneste 10 år end personer med handicap.
- Personer med handicap i 2012 har i gennemsnit søgt signifikant flere stillinger pr. job de seneste 10 år end personer uden handicap.
- Blandt personer med handicap, der ikke har været beskæftiget de seneste 10 år, har 97,2 procent slet ikke søgt job. Blandt personer uden handicap, der ikke har været beskæftiget de seneste 10 år, er andelen 83,6 procent. Det gennemsnitlige antal mislykkede jobsøgninger de seneste 10 år er signifikant højere for personer uden handicap end for personer med handicap.

BILAG

BILAG TIL KAPITEL 3

BILAGSTABEL B3.1

Befolkningen fordelt efter køn, civilstand, statsborgerskab, alder og uddannelse særskilt for handicapstatus. 2012. Procent.

	Personer med handicap	Personer uden handicap
<i>Køn</i>		
Mand	44,0	51,8
Kvinde	56,0	48,2
<i>Civilstand</i>		
Single	50,2	51,5
Ej single	49,8	48,5
<i>Statsborgerskab</i>		
Dansk	94,3	91,5
Ej dansk	5,7	8,5
<i>Alder</i>		
16-29 år	15,1	29,2
30-39 år	15,4	21,0
40-49 år	24,0	22,9
50-64 år	45,5	26,9
<i>Uddannelse</i>		

Ingen kompetencegivende uddannelse	45,6	39,0
Erhvervsuddannelse	35,5	31,9
Kort videregående uddannelse	3,7	4,1
Mellemlang videregående uddannelse	11,7	16,0
Lang videregående uddannelse	3,4	9,0
Opvægtet antal personer	626.016	2.925.738
Uvægtet antal personer	2.838	15.880

BILAGSTABEL B3.2

Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at have et handicap. Uden regional ledighed som forklarende variabel.

	Estimat
Mand	-0,2898 ***
Single	0,4197 ***
Dansk statsborger	0,0577
<i>Alder (reference= 30-39 år)</i>	
16-29 år	-0,7874 ***
49-49 år	0,4189 ***
50-64 år	0,8848 ***
<i>Uddannelse (reference= ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	0,3974 ***
Kort videregående uddannelse	-0,5579 ***
Mellemlang videregående uddannelse	-0,7027 ***
Lang videregående uddannelse	-1,2374 ***
<i>Region (reference = Region Sjælland)</i>	
Region Hovedstaden	-0,1583 ***
Region Syd	-0,0133
Region Midtjylland	-0,0661
Region Nordjylland	-0,0973 *
<i>Undersøgelsesår (reference = 2010)</i>	
2002	0,2694 ***
2005	0,2756 ***
2008	0,1637 ***
2012	0,1000 **
Konstant	-1,6433 ***

Anm.: Test for signifikans: * angiver $p < 0,05$, ** angiver $p < 0,001$ og *** angiver $p < 0,001$.
n=72.097.

BILAGSTABEL B3.3

Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at have et handicap. Med regional ledighed som forklarende variabel.

	Estimat
Mand	-0,2875 ***
Single	0,4206 ***
Dansk statsborger	0,0608
Regional ledighed	-0,0125
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	-0,7886 ***
49-49 år	0,4173 ***
50-64 år	0,8826 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	-0,3991 ***
Kort videregående uddannelse	-0,5569 ***
Mellemlang videregående uddannelse	-0,7048 ***
Lang videregående uddannelse	-1,2348 ***
<i>Region (reference= Region Sjælland)</i>	
Region Hovedstaden	-0,1557 ***
Region Syd	-0,0125
Region Midtjylland	-0,0668
Region Nordjylland	-0,0825
<i>Undersøgelsesår (reference = 2010)</i>	
2002	0,2859 ***
2005	0,2842 ***
2008	0,1407 **
2012	0,1008 **
Konstant	-1,5982 ***

Anm.: Test for signifikans: * angiver $p < 0,05$, ** angiver $p < 0,001$ og *** angiver $p < 0,001$.
n=71.583.

BILAGSTABEL B3.4

Multinomial logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at have et større eller mindre handicap i forhold til ikke at have et handicap. Uden regional ledighed som forklarende variabel.

	Estimat
<i>Har større handicap</i>	
	**
Mand	-0,4096 *
Single	0,6331 ***
Dansk statsborger	-0,1958
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	-1,2885 ***
49-49 år	0,4872 ***
50-64 år	1,0945 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	

Erhvervsuddannelse	-0,5355 ***
Kort videregående uddannelse	-0,8013 ***
Mellemlang videregående uddannelse	-1,0146 ***
Lang videregående uddannelse	-1,7802 ***
<i>Region (reference = Region Sjælland)</i>	
Region Hovedstaden	-0,2345 ***
Region Syd	0,0299
Region Midtjylland	-0,0671
Region Nordjylland	-0,0668
<i>Undersøgelsesår (reference = 2010)</i>	
2005	0,0201
2008	0,0422
2012	0,0376
Konstant	-1,9016
<i>Har mindre handicap</i>	
Mand	-0,2505 ***
Single	0,2072 ***
Dansk statsborger	0,4676 **
Alder (reference=30-39 år)	
16-29 år	-0,4169 ***
49-49 år	0,2330 ***
50-64 år	0,5392 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	-0,1176 **
Kort videregående uddannelse	-0,2784 **
Mellemlang videregående uddannelse	-0,3449 ***
Lang videregående uddannelse	-0,7276 ***
<i>Region (reference = Region Sjælland)</i>	
Region Hovedstaden	-0,1325 *
Region Syd	-0,0443
Region Midtjylland	-0,1276 *
Region Nordjylland	-0,1760 *
<i>Undersøgelsesår (reference = 2010)</i>	
2005	0,5315 ***
2008	0,3114 ***
2012	0,1785 **
Konstant	-2,8914 ***

Anm.: Test for signifikans: * angiver $p < 0,05$, ** angiver $p < 0,001$ og *** angiver $p < 0,001$.
n=61.654.

BILAGSTABEL B3.5

Multinomial logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at have et større eller mindre handicap i forhold til ikke at have et handicap. Med regional ledighed som forklarende variabel.

Estimat

Har større handicap

Mand	-0,4064 ***
Single	0,6319 ***
Dansk statsborger	-0,1960
Regional ledighed	0,0026
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	-1,2865 ***
49-49 år	0,4861 ***
50-64 år	1,0933 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	-0,5385 ***
Kort videregående uddannelse	-0,8025 ***
Mellemlang videregående uddannelse	-1,0148 ***
Lang videregående uddannelse	-1,7800 ***
<i>Region (reference = Region Sjælland)</i>	
Region Hovedstaden	-0,2353 ***
Region Syd	0,0288
Region Midtjylland	-0,0668
Region Nordjylland	-0,0695
<i>Undersøgelsesår (reference = 2010)</i>	
2005	0,0201
2008	0,0494
2012	0,0418
Konstant	1,9127 ***
<i>Har mindre handicap</i>	
Mand	-0,2494 ***
Single	0,2101 ***
Dansk statsborger	0,4733 **
Regional ledighed	-0,0309
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	-0,4146 ***
49-49 år	0,2296 ***
50-64 år	0,5363 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	-0,1172 *
Kort videregående uddannelse	-0,2733 **
Mellemlang videregående uddannelse	-0,3407 ***
Lang videregående uddannelse	-0,7205 ***
<i>Region (reference = Region Sjælland)</i>	
Region Hovedstaden	-0,1228 *
Region Syd	-0,0400
Region Midtjylland	-0,1302 *
Region Nordjylland	-0,1423
<i>Undersøgelsesår (reference = 2010)</i>	
2005	0,5497 ***
2008	0,2519 **
2012	0,1765 **
Konstant	-2,7790 ***

Anm.: Test for signifikans: * angiver p<0,05, ** angiver p<0,001 og *** angiver p<0,001.
n=61.245.

BILAGSTABEL B3.6

Gennemsnit på WHO-5-trivselsskalaen for forskellige befolkningsgrupper. 2012.

	Gennemsnit på WHO-5-trivselsskalaen	Beregningsgrundlag, antal personer
<i>Køn***</i>		
Mænd	73,3	9.175
Kvinder	70,4	9.543
<i>Alder**</i>		
16-29 år	71,0	6.371
30-39 år	69,6	2.987
40-49 år	72,1	3.880
50-64 år	74,1	5.480
<i>Landsdele**</i>		
København by	70,2	2.332
København og omegn	70,5	1.545
Nordsjælland	71,9	1.422
Bornholm	71,9	143
Østsjælland	71,4	615
Vest- og Sydsjælland	71,4	1.863
Fyn	72,2	1.591
Syddjylland	73,8	2.463
Østjylland	71,2	3.030
Vestjylland	73,2	1.567
Nordjylland	73,9	2.033
<i>Civilstand**</i>		
Ægtepar	73,5	10.862
Registreret partnerskab	77,0	41
Samlevende par	70,0	1.152
Samboende par	71,9	1.816
Enlig	69,3	4.847
<i>Uddannelse</i>		
Ingen kompetencegivende uddannelse	71,2	7.825
Erhvervsuddannelse	73,4	4.986
Kort videregående uddannelse	71,4	727
Mellemlang videregående uddannelse	72,6	2.843
Lang videregående uddannelse	71,9	1.364

Anm.: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAG TIL KAPITEL 4

BILAGSTABEL B4.1

Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse blandt personer i alderen 16-64 år. Sæsonkorrigeret beskæftigelse.

	Estimat
Har et handicap	-1,3686 ***
<i>Undersøgelsesår (reference=2010¹)</i>	
2002	0,2475 ***
2005	0,2102 ***
2008	0,2403 ***
2012	0,0174
<i>Interaktioner</i>	
Handicapstatus×2002	-0,0565
Handicapstatus×2005	0,0880
Handicapstatus×2008	-0,0476
Handicapstatus×2012	-0,1133
Konstant	1,2179 ***

Anm.: Test for signifikans af koefficienterne: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

1. Vi har foretaget tilsvarende regressioner med henholdsvis 2002, 2005 og 2008 som referenceår. Disse regressioner giver tilsvarende resultater som denne, bortset fra at interaktionseffekten mellem 2012 og handicapstatus er statistisk signifikant negativ i modellen med 2005 som reference.

BILAGSTABEL B4.2

Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse blandt personer med handicap i alderen 16-64 år. Sæsonkorrigeret beskæftigelse.

	Estimat
Mand	0,3927 ***
Single	-0,5920 ***
Dansk statsborger	0,8686 ***
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	0,2763 **
40-49 år	-0,1232
50-64 år	-1,0254 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	0,6995 ***
Kort videregående uddannelse	0,9464 ***
Mellemlang videregående uddannelse	1,2034 ***
Lang videregående uddannelse	1,7712 ***
<i>Undersøgelsesår (reference = 2010)</i>	

2002	0,2215 **
2005	0,3036 ***
2008	0,2832 ***
2012	-0,0101
Konstant	-0,9050 ***

Anm.: Test for signifikans af koefficienterne: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAGSTABEL B4.3

Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse blandt personer uden handicap i alderen 16-64 år. Sæsonkorrigeret beskæftigelse.

	Estimat
Mand	0,2860 ***
Single	-0,2401 ***
Dansk statsborger	0,9024 ***
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	-0,8067 ***
40-49 år	0,5392 ***
50-64 år	-0,8646 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	0,7263 ***
Kort videregående uddannelse	0,9145 ***
Mellemlang videregående uddannelse	0,9077 ***
Lang videregående uddannelse	1,3892 ***
<i>Undersøgelsesår (reference = 2010)</i>	
2002	0,2652 ***
2005	0,1846 ***
2008	0,2942 ***
2012	0,0535
Konstant	0,3807 ***

Anm.: Test for signifikans af koefficienterne: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAGSTABEL B4.4

Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse blandt personer med handicap i alderen 16-64 år, når der kontrolleres for variation i den regionale ledighed. Sæsonkorrigeret beskæftigelse.

	Estimat
Mand	0,3994 ***
Single	-0,5919 ***
Dansk statsborger	0,8799 ***
Regional ledighedsprocent	-0,1189 ***
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	

16-29 år	0,2707 **
40-49 år	-0,1372
50-64 år	-1,0436 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	0,6985 ***
Kort videregående uddannelse	0,9491 ***
Mellemlang videregående uddannelse	1,2106 ***
Lang videregående uddannelse	1,7761 ***
<i>Undersøgelsesår (reference = 2010)</i>	
2002	0,3428 ***
2005	0,3769 ***
2008	0,0604
2012	-0,0346
Konstant	-0,4221

Anm.: Test for signifikans af koefficienterne: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAGSTABEL B4.5

Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse blandt personer uden handicap i alderen 16-64 år, når der kontrolleres for variation i den regionale ledighed. Sæsonkorrigeret beskæftigelse.

	Estimat
Mand	0,2885 ***
Single	-0,2309 ***
Dansk statsborger	0,9051 ***
Regional ledighedsprocent	-0,1113 ***
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	-0,8080 ***
40-49 år	0,5354 ***
50-64 år	-0,8738 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	0,7284 ***
Kort videregående uddannelse	0,9114 ***
Mellemlang videregående uddannelse	0,9140 ***
Lang videregående uddannelse	1,4014 ***
<i>Undersøgelsesår (reference = 2010)</i>	
2002	0,3867 ***
2005	0,2591 ***
2008	0,0855
2012	0,0414
Konstant	0,8317 ***

Anm.: Test for signifikans af koefficienterne: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAGSTABEL B4.6

Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse blandt deltagere i Arbejdskraftundersøgelsen 2002 i alderen 16-48 år. IDA-beskæftigelsen.

	Estimat
Har et handicap	-1,4474 ***
<i>Undersøgelsesår (reference = 2009)</i>	
2002	-0,0609
2003	-0,0445
2004	-0,0154
2005	0,2345 ***
2006	0,4470 ***
2007	0,5117 ***
2008	0,2236 ***
2010	-0,0723
<i>Interaktioner</i>	
Handicapstatus×2002	0,1355
Handicapstatus×2003	0,1106
Handicapstatus×2004	0,0796
Handicapstatus×2005	-0,0935
Handicapstatus×2006	-0,2765 **
Handicapstatus×2007	-0,1961 *
Handicapstatus×2008	-0,0334
Handicapstatus×2010	0,0757
Konstant	1,9007 ***

Anm.: Test for signifikans af koefficienterne: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAGSTABEL B4.7

Forløbsanalyse for deltagere i Arbejdskraftundersøgelsen 2002 i alderen 16-48 år. Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse blandt personer med handicap. IDA-beskæftigelsen.

	Estimat
Mand	0,4982 ***
Single	-0,7528 ***
Dansk statsborger	1,5585 ***
Regional ledighedsprocent	-0,1811 *
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	0,3518 *
40-49 år	-0,4766 **
50-64 år	-0,712 **
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	-1,0840 ***
Kort videregående uddannelse	-0,1282
Mellemlang videregående uddannelse	-0,1295
Lang videregående uddannelse	0,5547 ***
<i>Undersøgelsesår (reference = 2009)</i>	

2002	0,3040 *
2003	0,4747 *
2004	0,4555 *
2005	0,4163 **
2006	0,2322 **
2007	0,2081 *
2008	-0,0869
2010	0,1100
Konstant	0,5303

Anm.: Test for signifikans af koefficienterne: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAGSTABEL B4.8

Forløbsanalyse for deltagere i Arbejdskraftundersøgelsen 2002 i alderen 16-48 år. Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse blandt personer uden handicap. IDA-beskæftigelsen.

	Estimat
Mand	0,3856 ***
Single	-0,4878 ***
Dansk statsborger	1,4174 ***
Regional ledighedsprocent	-0,1087 **
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	-0,3142 ***
40-49 år	0,1560 *
50-64 år	0,2453
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	-0,9143 ***
Kort videregående uddannelse	-0,0119
Mellemlang videregående uddannelse	0,1230
Lang videregående uddannelse	-0,1642
<i>Undersøgelsesår (reference = 2009)</i>	
2002	0,4583 ***
2003	0,5265 ***
2004	0,5091 ***
2005	0,6316 ***
2006	0,6734 ***
2007	0,5679 ***
2008	0,1097
2010	-0,0631
Konstant	1,3415 ***

Anm.: Test for signifikans af koefficienterne: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAGSTABEL B4.9

Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse blandt deltagere i alderen 16-48 år i arbejdskraftundersøgelsen 2002. DREAM-beskæftigelsen.

	Estimat
Har et handicap	-1,1279 ***
<i>Undersøgelsesår (reference=2010)</i>	
2002	-0,2199 ***
2003	-0,2980 ***
2004	-0,2601 ***
2005	-0,1261 **
2006	-0,0143
2007	0,0784
2008	0,1327 **
2009	-0,0165
2011	0,0715 *
<i>Interaktioner</i>	
Handicapstatus×2002	0,0679
Handicapstatus×2003	0,1259
Handicapstatus×2004	0,0679
Handicapstatus×2005	0,0889
Handicapstatus×2006	-0,0319
Handicapstatus×2007	0,0296
Handicapstatus×2008	-0,0170
Handicapstatus×2009	-0,0347
Handicapstatus×2011	-0,0907
Konstant	1,2785 ***

Anm.: Test for signifikans af koefficienterne: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAGSTABEL B4.10

Forløbsanalyse for deltagere i alderen 16-48 år i Arbejdskraftundersøgelsen 2002. Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse blandt personer med handicap. DREAM-beskæftigelsen.

	Estimat
Mand	0,5813 ***
Single	-0,6392 ***
Dansk statsborger	1,2376 ***
Regional ledighedsprocent	-0,1366 *
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	-0,1794
40-49 år	-0,3163 **
50-64 år	-0,5822 **
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	

Erhvervsuddannelse	-0,8087 **
Kort videregående uddannelse	0,0155
Mellemlang videregående uddannelse	0,0012
Lang videregående uddannelse	0,3565
<i>Undersøgelsesår (reference = 2010)</i>	
2002	-0,0131
2003	0,1025
2004	0,0418
2005	0,0399
2006	-0,1228
2007	-0,0941
2008	-0,1234
2009	-0,0335
2011	-0,0234
Konstant	0,1458

Anm.: Test for signifikans af koefficienterne: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAGSTABEL B4.11

Førløbsanalyse for deltagere i alderen 16-48 år i arbejdskraftundersøgelsen 2002. Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse blandt personer uden handicap. DREAM-beskæftigelsen.

	Estimat
Mand	0,6846 ***
Single	-0,3614 ***
Dansk statsborger	0,8401 ***
Regional ledighedsprocent	-0,1057 ***
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	-0,7610 ***
40-49 år	0,4172 ***
50-64 år	0,5107 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	-0,7794 ***
Kort videregående uddannelse	-0,0559
Mellemlang videregående uddannelse	-0,0465
Lang videregående uddannelse	-0,2589 **
<i>Undersøgelsesår (reference = 2010)</i>	

2002	0,3400 ***
2003	0,3024 ***
2004	0,2643 ***
2005	0,2452 ***
2006	0,1877 ***
2007	0,0820
2008	0,0639
2009	0,0557
2011	0,0243
Konstant	1,0542 ***

Anm.: Test for signifikans af koefficienterne: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAG TIL KAPITEL 5

BILAGSTABEL B5.1

Andel af personer med handicap i alderen 25-64 år, der modtager overførselsindkomst, særskilt for type af overførselsindkomst. 1. kvartal 2003-2012.¹

	Personer med handicap			
	Ledighed	Aktivering	Kontanthjælp	Orlov
2003	9,2	2,1	1,7	1,8
2004	9,2	2,2	2,4	2,0
2005	7,6	2,7	2,4	2,2
2006	8,0	2,9	2,4	1,8
2007	5,9	1,5	1,8	1,5
2008	3,9	1,0	1,3	1,7
2009	4,4	0,9	1,2	2,5
2010	6,8	2,8	1,4	1,4
2011	5,7	2,9	1,1	1,1
2012 ¹	3,4	1,9	0,8	0,3
	Passiv kontant-			
	Uddannelse	hjælp	Fleksjob	Sygedagpenge
2003	4,5	7,3	2,7	9,5
2004	4,5	7,1	4,1	10,9
2005	3,9	6,8	5,4	11,2
2006	3,3	6,6	6,1	10,6
2007	3,3	6,0	6,2	11,4
2008	3,0	5,6	7,1	11,3
2009	2,4	6,0	7,8	10,8
2010	2,2	6,3	8,7	10,1
2011	2,2	6,5	9,3	9,9
2012 ¹	1,8	6,4	8,9	5,1
	Aktive sygemeld-			
	te	Førtidspension	Efterløn	
2003	3,7	15,6	0,0	
2004	3,4	16,8	0,0	
2005	3,7	18,9	0,0	
2006	4,3	20,5	0,0	
2007	4,4	22,3	0,0	
2008	5,0	23,8	0,9	
2009	5,1	25,6	1,4	
2010	6,2	27,8	1,9	
2011	5,0	30,3	3,2	
2012 ¹	2,8	31,7	4,1	

1. Andelen i 2012 er baseret på januar 2012, derfor er tallet mindre end de øvrige år.

BILAGSTABEL B5.2

Andel af personer uden handicap i alderen 25-64 år, der modtager overførselsindkomst, særskilt for type af overførselsindkomst. 1. kvartal 2003-2012.¹

	Personer uden handicap			
	Ledighed	Aktivering	Kontanthjælp	Orlov
2003	6,3	1,6	0,8	3,2
2004	6,9	1,6	0,9	3,1
2005	6,3	1,7	1,1	3,2
2006	5,8	1,8	0,7	3,3
2007	4,5	1,0	0,7	3,4
2008	3,9	1,0	0,4	3,3
2009	5,4	1,2	0,6	3,6
2010	7,7	3,1	1,0	3,7
2011	8,1	3,8	0,8	3,2
2012 ¹	4,6	2,8	0,5	1,7
	Uddannelse	Passiv kontant-hjælp	Fleksjob	Sygedagpenge
2003	10,4	2,4	0,2	4,4
2004	10,9	2,3	0,3	4,3
2005	9,7	2,0	0,4	4,7
2006	8,2	1,6	0,5	4,4
2007	7,5	1,4	0,5	5,0
2008	7,6	1,0	0,5	4,8
2009	7,0	0,9	0,5	4,6
2010	6,0	1,4	0,5	4,2
2011	5,5	1,5	0,6	4,4
2012 ¹	4,3	1,1	0,6	1,2
	Aktive sygemeldte	Førtidspension	Efterløn	
2003	0,8	0,5		
2004	0,8	0,6		
2005	0,9	0,6		
2006	0,9	0,7		
2007	1,1	0,7	0,0	
2008	1,4	0,8	0,7	
2009	1,3	0,9	1,3	
2010	1,3	1,0	2,5	
2011	1,4	1,1	3,6	
2012 ¹	0,3	1,2	4,5	

1. Andelene i 2012 er baseret på januar 2012, derfor er tallet mindre end de øvrige år.

BILAG TIL KAPITEL 6

BILAGSTABEL B6.1

Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse blandt personer i alderen 16-64 år. Med handicap og trivsel som kontrolvariable. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. 2012.

	Estimat
Handicap	-1,4132 ***
Trivsel	0,0104 ***
Mand	0,1764 ***
Single	-0,4278 ***
Dansk statsborger	0,6495 ***
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	-0,8117 ***
40-49 år	0,2340 **
50-64 år	-0,8242 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	0,6425 ***
Kort videregående uddannelse	0,8028 ***
Mellemlang videregående uddannelse	0,8867 ***
Lang videregående uddannelse	1,3041 ***
Konstant	0,1462

Anm.: Test for signifikans af koefficienterne: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAGSTABEL B6.2

Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse for personer med handicap i alderen 16-64 år. Med trivsel som kontrolvariabel. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. 2012.

	Estimat
Trivsel	0,0242 ***
Mand	0,1940 *
Single	-0,5813 ***
Dansk statsborger	-0,5913
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	-0,2049
40-49 år	-0,2725
50-64 år	-1,0761 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	

Erhvervsuddannelse	0,8040 ***
Kort videregående uddannelse	0,5050 *
Mellemlang videregående uddannelse	1,1852 ***
Lang videregående uddannelse	2,1957 ***
Konstant	-0,8353

Anm.: Test for signifikans af koefficienterne: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAGSTABEL B6.3

Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse for personer uden handicap i alderen 16-64 år. Med trivsel som kontrolvariabel. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. 2012.

	Estimat
Trivsel	0,0033 *
Mand	0,1654 ***
Single	-0,3481 ***
Dansk statsborger	0,7379 ***
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	-0,9153 ***
40-49 år	0,5185 ***
50-64 år	-0,7330 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	0,5980 ***
Kort videregående uddannelse	0,9269 ***
Mellemlang videregående uddannelse	0,7829 ***
Lang videregående uddannelse	1,0994 ***
Konstant	0,5452 **

Anm.: Test for signifikans af koefficienterne: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAGSTABEL B6.4

Forventede beskæftigelsessandsynligheder for en person med gennemsnitlig alder, uddannelse, civilstatus og statsborgerskab. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. 2012. Procent.

	Person med handicap				Person uden handicap			
	Mand		Kvinde		Mand		Kvinde	
Trivsels- score på 24	Triv- sels- score på 84	Triv- sels- score på 24	Triv- sels- score på 84	Triv- sels- score på 24	Triv- sels- score på 84	Triv- sels- score på 24	Triv- sels- score på 84	
40,7	56,1	36,5	51,7	73,8	84,0	70,2	81,5	

Anm.: Trivselsscoren på 24 er valgt, fordi dette er medianen i gruppen, der har så lav en trivselsscore, at de er i højrisiko-gruppen for at udvikle depression eller stress. Trivselsscoren på 84 er tilsvarende valgt, fordi dette er medianen for gruppen med den bedste trivsel, det vil sige gruppen af personer, der har en trivselsscore over 80.

De forventede beskæftigelsessandsynligheder er beregnet på baggrund af en logistisk estimering af beskæftigelsessandsynligheden i 2012 for personer i alderen 16-64 år, hvor handicap, trivsel, køn, alder, uddannelse, civilstatus og statsborgerskab indgår som forklarende variable.

BILAGSTABEL B6.5

Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse for personer i alderen 16-64 år. Med trivsel og handicapstørrelse som kontrolvariable. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. 2012.

	Estimat
<i>Handicap (reference = intet handicap)</i>	
Mindre handicap	-0,5379 ***
Større handicap	-2,1983 ***
Trivsel	
Mand	0,0074 **
Single	0,1721 ***
Dansk statsborger	-0,4162 ***
	0,6719 ***
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	-0,8712 ***
40-49 år	0,2900 **
50-64 år	-0,7922 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegi- vende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	0,6128 ***
Kort videregående uddannelse	0,7773 ***
Mellemlang videregående uddannelse	0,8268 ***
Lang videregående uddannelse	1,2078 ***
Konstant	0,3663 *

Anm.: Test for signifikans af koefficienterne: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAGSTABEL B6.6

Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse for personer i alderen 16-64 år. Med trivsel og handicaptypen som forklarende variable. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. 2012.

	Estimat
<i>Handicaptypen (reference = intet handicap)</i>	
Mobilitetshandicap	-1,3786 ***
Sanse- og kommunikationshandicap	-0,6518 *
Psykisk lidelse	-2,1616 ***
Sygdomme	-1,2574 ***
Trivsel	0,0093 ***
Mand	0,1724 ***
Single	-0,4201 ***
Dansk statsborger	0,6495 ***
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	-0,8188 ***
40-49 år	0,2305 **
50-64 år	-0,8421 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	0,6373 ***
Kort videregående uddannelse	0,7912 ***
Mellemlang videregående uddannelse	0,8805 ***
Lang videregående uddannelse	1,2948 ***
Konstant	0,2329

Anm.: Test for signifikans af koefficienterne: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAG TIL KAPITEL 7

BILAGSTABEL B7.1

Andel personer i alderen 16-64 år med læse- eller skrivevanskeligheder særskilt for fire handicaptyper. 2012. Procent.

	Mobilitet	Sanser og kommunikation	Psykiske lidelser	Sygdomme
Andel personer med læse- eller skrivevanskeligheder	14,6	17,2	14,7	14,6
Opvægtet antal personer	279.204	15.497	86.930	230.509
Uvægtet antal personer	1.222	74	365	1.117

Anm.: Forskelle mellem de fire kategorier er testet to og to mod hinanden med en χ^2 -test. Der er ingen signifikante forskelle på andelen af personer med læse- eller skrivevanskeligheder mellem de fire grupper.

BILAGSTABEL B7.2

Andel personer med læse- eller skrivevanskeligheder blandt forskellige grupper af personer med og uden handicap. 2012. Procent.

	Andel med læse- eller skrivevanskeligheder blandt personer med handicap	Andel med læse- eller skrivevanskeligheder blandt personer uden handicap
<i>Køn</i>	***	***
Mand	18,5	7,3
Kvinde	12,7	5,1
<i>Civilstand</i>		
Enlig	14,0	6,4
Ej enlig	16,6	6,0
<i>Statsborgerskab</i>	**	***
Dansk	27,5	14,9
Ej dansk	14,5	5,4
<i>Alder</i>		***
16-29 år	19,7	6,9
30-39 år	15,7	6,9
40-49 år	15,0	6,9
50-64 år	13,8	4,4
<i>Uddannelse</i>	***	***
Ingen kompetencegivende uddannelse	18,3	7,8
Erhvervsuddannelse	10,0	6,4
Kort videregående uddannelse	5,3	2,5
Mellemlang videregående uddannelse	6,2	1,0
Lang videregående uddannelse	3,9	0,8

Anm.: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAGSTABEL B7.3

Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse blandt personer med handicap i alderen 16-64 år, når der kontrolleres for læse- eller skrivevanskeligheder. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. 2012.

	Estimat
Har læse- eller skrivevanskeligheder	-0,5195 ***
Mand	0,2921 **
Single	-0,6568 ***
Dansk statsborger	-0,3690
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	-0,1015
40-49 år	-0,2163
50-64 år	-0,9493 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	0,7592 ***
Kort videregående uddannelse	0,4323
Mellemlang videregående uddannelse	1,1407 ***
Lang videregående uddannelse	2,1255 ***
Konstant	0,5053

Anm.: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAGSTABEL B7.4

Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse blandt personer uden handicap i alderen 16-64 år, når der kontrolleres for læse- eller skrivevanskeligheder. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. 2012.

	Estimat
Læse- eller skrivevanskeligheder	-0,2417 *
Mand	0,1806 ***
Single	-0,3542 ***
Dansk statsborger	0,7377 ***
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	-0,9163 ***
40-49 år	0,5275 ***
50-64 år	-0,7191 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	0,5951 ***
Kort videregående uddannelse	0,9077 ***
Mellemlang videregående uddannelse	0,7646 ***
Lang videregående uddannelse	1,0739 ***
Konstant	0,8020 ***

Anm.: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAGSTABEL B7.5

Logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at være i beskæftigelse blandt personer med handicap i alderen 16-64 år, når der kontrolleres for læse- eller skrivevanskeligheder og handicapstørrelse. Sæsonkorrigeret beskæftigelse 2012.

	Estimat
Læse- eller skrivevanskeligheder	-0,4316 **
Større handicap (i forhold til mindre handicap)	-1,6147 ***
Mand	0,2480 *
Single	-0,6262 ***
Dansk statsborger	-0,0909
<i>Alder (reference = 30-39 år)</i>	
16-29 år	-0,4650 *
40-49 år	-0,1442
50-64 år	-0,8945 ***
<i>Uddannelse (reference = ingen kompetencegivende uddannelse)</i>	
Erhvervsuddannelse	0,6543
Kort videregående uddannelse	0,3157
Mellemlang videregående uddannelse	0,9331 ***
Lang videregående uddannelse	1,7497 ***
Konstant	1,2142 *

Anm.: * = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAG TIL KAPITEL 8

BILAGSTABEL B8.1

Særlige handicapkompenserende ordninger samt øvrige ordninger, som kan være relevante for personer med handicap.

HANDICAPKOMPENSERENDE ORDNINGER

Personlig assistance: Ledige, lønmodtagere (inkl. fleksjobansatte og førtidspensionister i løntilskud) og selvstændigt erhvervsdrivende, der har en varig og betydelig fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, kan få støtte af en personlig assistent. Den personlige assistent må kun hjælpe med praktiske, perifere arbejdsopgaver, som den pågældende ikke selv kan udføre på grund af funktionsnedsættelsen, eller give særlig personlig støtte til arbejdsopgaver. De faglige og indholdsmæssige jobfunktioner skal personen med handicap selv udføre. Den personlige assistents opgaver kan fx være løft, døvetolkning, sekretærarbejde osv. Som udgangspunkt kan der til en fuldtidsansat bevilges personlig assistance op til 20 timer om ugen. Den personlige assistent ansættes i virksomheden, hvor personen med handicap arbejder, men der ydes tilskud til assistentens løn. Jobcentret behandler ansøgninger og bevilger støtte til personlig assistance.

Personlig assistance ved efteruddannelse: Ledige, lønmodtagere (inkl. fleksjobansatte og førtidspensionister i løntilskud) og selvstændigt erhvervsdrivende, der har en varig og betydelig fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, kan få støtte af en personlig assistent i forbindelse med efter- eller videreuddannelse. Det kan være i forbindelse med et job, som den pågældende allerede har, eller det kan være forud for en konkret ansættelse. Der kan bevilges op til 20 timer om ugen til en personlig assistent, og jobcentret behandler og bevilger ansøgninger.

Hjælpe midler: Personer med handicap kan støttes via tilskud til hjælpemidler, arbejdsredskaber og arbejdspladsindretning i forbindelse med arbejde eller uddannelse. Det er en forudsætning, at udgiften til hjælpemidlerne ligger ud over, hvad arbejdsgiveren eller uddannelsesinstitutionen kan forventes at betale, og at der er tale om særlige hjælpemidler, der ikke er almindeligt forekomne på arbejdspladsen/uddannelsesinstitutionen. Jobcentret behandler og bevilger ansøgninger om hjælpemidler.

Job med løntilskud til nyuddannede med handicap/"Isbryderordningen": Personer med handicap, der har en uddannelse, men mangler relevant erhvervs erfaring og derfor har svært ved at få et job, kan via isbryderordningen få et job med løntilskud i op til 12 måneder. Den pågældende skal have gennemført en faglig eller teoretisk uddannelse af mindst 18 måneders varighed, der giver ret til optagelse i en statsanerkendt arbejdsløshedskasse, og ansættelsen under isbryderordningen skal være begyndt senest to år efter, at uddannelsen er afsluttet. Der foreligger ikke krav om, at personen er ledig eller har været ledig i en vis periode. Jobcentret administrerer og bevilger støtte til isbryderordningen.

Fortrinsadgang: Reglen om fortrinsadgang giver jobsøgende personer med handicap ret til at komme til ansættelsessamtale, hvis de opfylder de formelle uddannelses- og kvalifikationskrav til jobbet, eller hvis jobcentret har godkendt, at de kan benytte reglen. Fortrinsadgangen gælder i forhold til at blive ansat i offentlige stillinger eller at få tildelt bevilling til en række erhverv (taxabevillinger, bevilling af studeplads til avis- og bladkiosker og lignende). Det er arbejdsgiveren, der foretager den endelige vurdering og valg af ansøger.

Mentor: En mentor kan bevilges til personer, som har særlig brug for støtte til at opnå eller fastholde et beskæftigelsesrettet forløb, en uddannelse eller et job. En mentor er en medarbejder på en virksomhed, en medarbejder på en uddannelsesinstitution eller en ekstern konsulent. Den eksterne konsulent kan være en medarbejder fra jobcentret. Støtten kan være introduktion til uddannelsen, arbejdspladsen eller virksomheden samt vejledning og oplæring i arbejdet. Støtten kan også bestå i, at mentoren hjælper personen med forhold uden for arbejdspladsen, der forhindrer beskæftigelse. Mentorfunktionen skal være afgørende for det beskæftigelsesfremmende formål, før der kan bevilges støtte. Arbejdsgiveren eller uddannelsesinstitutionen får dækket lønomkostningerne for den medarbejder, der skal være mentor, ligesom der kan gives tilskud til uddannelse af en mentor.

ØVRIGE ORDNINGER

Fleksjob: Et fleksjob er et job på særlige vilkår på private eller offentlige arbejdspladser eller som selvstændigt erhvervsdrivende. Fleksjob kan bevilges til personer, der har en varig og væsentlig begrænsning i arbejdsevnen og derfor ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på ordinære vilkår. Derudover er et andet kriterium, at muligheden for revalidering skal være udtømt, ligesom aktivering og andre foranstaltninger (fx omplacering på arbejdspladsen) skal

være afprøvet. Arbejdsgiveren udbetaler løn og kompenseres i form af løntilskud, der svarer til halvdelen eller to tredjedele af lønnen afhængigt af graden af den nedsatte arbejdsevne hos medarbejderen. Det er jobcentret, der behandler ansøgningen om fleksjob.

Arbejdsprøvning/Revalidering: Personer med begrænsninger i arbejdsevnen, som er i fare for at miste jobbet eller ikke kan få job, har mulighed for at søge om hjælp i form af revalidering. En revalidering kan eksempelvis bestå af vejledning og opkvalificering i form af kortere afklaringsforløb eller uddannelsesforløb på ordinære eller særlige vilkår. Det kan omfatte offentlig eller privat virksomhedspraktik, evt. ansættelse med løntilskud (virksomhedsrevalidering) eller støtte til etablering af selvstændig virksomhed i form af fx rentefrit lån, bil, værktøj, materialer o.a. For at opnå revalidering skal personens arbejdsevne være begrænset af fysiske, psykiske eller sociale årsager, der skal være et erhvervs-mæssigt sigte med revalideringen, og den skal kunne føre til selvforsørgelse, og derudover skal aktiviteter inden for lov om aktiv beskæftigelsespolitik eller anden lovgivning være utilstrækkelige i forhold til at få personen i job. Både personer, der er i arbejde, og personer uden arbejde, som fx modtager kontanthjælp, førtidspension eller sygedagpenge, kan bevilliges en revalidering. En revalidering bevilliges af jobcentret, som tilrettelægger og gennemfører et individuelt og fleksibelt kontaktførelse med personlig kontakt mindst hver tredje måned.

Job med løntilskud til førtidspensionister: Et job med løntilskud til førtidspensionister er et job på særlige vilkår, hvor der er lavet særligt aftale om løn og arbejdsvilkår, arbejdstid, skånehensyn osv. (tidligere kaldet "skånejob"). Der er ingen begrænsninger for, hvilken type job der kan oprettes som job med løntilskud for førtidspensionister, og i forbindelse med det enkelte løntilskud udarbejder jobcentret en aftale om arbejdsvilkår i samarbejde med førtidspensionisten, arbejdspladsen og evt. faglige organisationer. Jobcentret skal foretage opfølgning seks måneder efter løntilskuddets opstart og herefter én gang om året. Enkelte førtidspensionister har så begrænset arbejdsevne, at de ikke kan ansættes i løntilskud. Ønsker de alligevel beskæftigelse, er der mulighed for dette på beskyttede værksteder eller ved frivilligt arbejde.

Beskyttet beskæftigelse: Beskyttet beskæftigelse er målrettet personer under 65 år, som på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på ordinære vilkår på arbejdsmarkedet, og som ikke kan benytte tilbud efter anden lovgivning. Målgruppen for ordningen er personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og personer med særlige sociale problemer, som fx hjemløse, sindslidende og misbrugere. Beskyttet beskæftigelse består i udførelsen af opgaver, der indgår som et led i en produktion af varer eller tjenesteydelser. Det kan være montage- og pakkearbejde. Men det kan også være arbejdsfunktioner af anden art, fx varetagelsen af servicefunktioner i forbindelse med kantinedrift, cafedrift eller opgaver af kontor-mæssig karakter.

Aftalebaseret skånejob uden kommunal inddragelse: Næsten alle overenskomster på arbejdsmarkedet indeholder et såkaldt "socialt kapitel". Det giver mulighed for, at man kan ansætte personer med nedsat arbejdsevne på særlige vilkår. Det særlige ved disse job er, at der er tale om job på særlige vilkår uden løntilskud. De sociale kapitler giver som hovedregel mulighed for, at ordinære aftaler om løn og arbejdstid fraviges, hvis dette muliggør, at man kan fastholde eller integrere en person med nedsat arbejdsevne.

Anm.: Opdateret version af oversigten i Tørslev m.fl. (2010).

BILAG TIL KAPITEL 9

BILAGSTABEL B9.1

Personer med handicap i alderen 16-64 år fordelt efter kendskab til og benyttelse af fleksjobordningen. 2005-2012. Procent.

Ved du, hvad ordningen med fleksjob går ud på?	2005 ***	2008 ***	2010	2012 *
Ja, jeg benytter selv ordningen	4,9	6,9	8,3	7,1
Ja, jeg har været ansat i fleksjob	3,4	3,3	4,8	5,1
Ja, helt sikkert	51,7	49,4	45,1	43,9
Ja, men jeg er ret usikker	14,8	16,1	15,3	14,5
Ja, men jeg er meget usikker	4,0	5,5	6,8	5,9
Nej, jeg har hørt ordet, men er ikke klar over, hvad det dækker over	11,5	5,3	7,6	10,3
Nej, jeg har aldrig hørt ordet	9,8	13,4	12,0	13,3
I alt	100,1	99,9	99,9	100,1
Opvægtet antal personer	687.473	665.458	565.453	615.729
Uvægtet antal personer	1.775	3.127	2.761	2.789

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

BILAGSTABEL B9.2

§4 i Lov om kompensation til handicappede i erhverv m.v. før og efter lovændring den 6. juni 2007.

Lovtekst før d. 6. juni 2007

§ 4. Der kan ydes personlig assistance til ledige, lønmodtagere og selvstændigt erhvervsdrivende, der på grund af

- 1) synsnedsettelse er ude af stand til eller kun med uforholdsmæssigt besvær er i stand til at læse,
- 2) alvorligt hørehandicap har særlige behov for bistand ved udførelsen af erhverv m.v., herunder tolkebistand,
- 3) meget betydeligt nedsat funktion som følge af et handicap har behov for praktisk bistand ved udførelse af arbejdsfunktioner,
- 4) handicap i øvrigt har anden alvorligt nedsat funktion, der giver behov for særlig bistand i forbindelse med udøvelse af erhverv m.v.

Lovtekst efter d. 6. juni 2007

§ 4. Der kan ydes personlig assistance til ledige, lønmodtagere og selvstændigt erhvervsdrivende, der på grund af en betydelig fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse har behov for særlig personlig bistand.

BILAGSTABEL B9.3

Personer med handicap i alderen 16-64 år fordelt efter kendskab til og benyttelse af ordningen om personlig assistance i erhverv. 2005-2012. Procent.

Ved du, hvad ordningen med personlig assistance går ud på?	2005 ***	2008 ***	2010	2012
Ja, jeg benytter selv ordningen	0,5	0,4	0,5	0,3
Ja, jeg har selv benyttet ordningen	0,4	0,3	0,6	0,6
Ja, helt sikkert	8,9	7,3	11,9	10,1
Ja, men jeg er ret usikker	4,8	4,9	6,3	5,7
Ja, men jeg er meget usikker	2,8	4,0	5,0	4,6
Nej, jeg har hørt ordet, men er ikke klar over, hvad det dækker over	9,8	8,0	7,7	9,0
Nej, jeg har aldrig hørt ordet	72,8	75,1	68,1	69,7
I alt	100	100	100,1	100
Opvægtet antal personer	686.050	665.458	565.453	615.729
Uvægtet antal personer	1.771	3.127	2.761	2.789

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

BILAGSTABEL B9.4

Beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år fordelt efter arbejdsgivertilbud om nedsat arbejdstid, 2005-2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

Har din nuværende arbejdsgiver på noget tidspunkt i forbindelse med ansættelsen tilbudt dig at få nedsat arbejdstiden – og blev tilbuddet iværksat?	2005 ***	2008	2010	2012
Ja, tilbudt og iværksat	13,9	21,6	22,9	19,6
Ja, tilbudt, men ikke iværksat pga. manglende behov	1,2	1,6	1,3	1,2
Ja, tilbudt, men ikke iværksat pga. andre forhold	0,9	1,1	0,7	1,4
Nej, men havde behov	8,9	6,5	5,5	5,2
Nej, men havde ikke behov	75,1	69,3	69,6	72,7
I alt	100	100,1	100	100,1
Opvægtet antal personer	363.023	338.172	261.206	269.062
Uvægtet antal personer	976	1.710	1.264	1.366

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAGSTABEL B9.5

Beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år fordelt efter arbejdsgivertilbud om særlige arbejdsopgaver. 2005-2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse.

Procent.

Har din nuværende arbejdsgiver på noget tidspunkt i forbindelse med ansættelsen tilbudt dig at få særlige arbejdsopgaver – og blev tilbuddet iværksat?	2005 ***	2008 **	2010	2012
Ja, tilbudt og iværksat	14,1	22,7	20,6	20,5
Ja, tilbudt, men ikke iværksat pga. manglende behov	1,0	1,8	1,4	1,0
Ja, tilbudt, men ikke iværksat pga. andre forhold	0,9	0,9	0,6	0,8
Nej, men havde behov	8,8	6,2	3,1	4,1
Nej, men havde ikke behov	75,2	68,3	74,3	73,6
I alt	100	99,9	100	100
Opvægtet antal personer	363.010	338.172	261.206	269.062
Uvægtet antal personer	975	1.710	1.264	1.366

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

BILAGSTABEL B9.6

Beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år fordelt efter arbejdsgivertilbud om fleksible arbejdsvilkår. 2005-2012. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent.

Har din nuværende arbejdsgiver på noget tidspunkt i forbindelse med ansættelsen tilbudt dig at få særligt fleksible arbejdsvilkår – og blev tilbuddet iværksat?	2005 ***	2008 *	2010	2012
Ja, tilbudt og iværksat	14,1	22,2	20,6	20,2
Ja, tilbudt, men ikke iværksat pga. manglende behov	1,1	1,3	0,8	1,2
Ja, tilbudt, men ikke iværksat pga. andre forhold	0,7	0,9	0,4	0,7
Nej, men havde behov	8,8	6,5	3,9	4,6
Nej, men havde ikke behov	75,3	69,1	74,3	73,4
I alt	100	100	100	100,1
Opvægtet antal personer	363.664	338.172	261.206	269.062
Uvægtet antal personer	977	1.710	1.264	1.366

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

BILAGSTABEL B9.7

Beskæftigede personer med handicap i alderen 16-64 år fordelt efter arbejdsgivertilbud om personlig hjælper. Sæsonkorrigeret beskæftigelse. Procent

Har din nuværende arbejdsgiver på noget tidspunkt i forbindelse med ansættelsen tilbudt dig at få en personlig hjælper – og blev tilbudtet iværksat?	2005 ***	2008	2010	2012
Ja, tilbudt og iværksat	1,4	1,3	2,1	1,9
Ja, tilbudt, men ikke iværksat pga. manglende behov	0,3	0,7	0,6	0,5
Ja, tilbudt, men ikke iværksat pga. andre forhold	0,0	0,2	0,0	0,3
Nej, men havde behov	5,9	2,5	1,2	2,6
Nej, men havde ikke behov	92,4	95,3	96,0	94,7
I alt	100	100	99,9	100
Opvægtet antal personer	363.538	338.172	261.206	269.062
Uvægtet antal personer	978	1.710	1.264	1.366

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

BILAG TIL KAPITEL 10

BILAGSTABEL B10.1

Personer med handicap i alderen 16-64 år, som er i beskæftigelse eller forventer at komme det, fordelt efter forventet tilbagetrækningsalder. Procent.

	2005 ***	2008	2010	2012 ***
60 år eller derunder	38,6	33,4	29,6	18,8
Over 60 år	61,4	66,6	70,4	83,2
I alt	100	100	100,1	100
Opvægtet antal personer	368.511	381.451	242.438	196.838
Uvægtet antal personer	1.018	1.926	1.232	978

Anm.: Forskellen mellem 2010 og henholdsvis 2005, 2008 og 2012 er testet med en χ^2 -test.

* = signifikant på 5-procent-niveau, ** = signifikant på 1-procent-niveau og *** = signifikant på 0,1-procent-niveau.

Procentandelene summer ikke alle steder til 100 på grund af afrunding.

LITTERATUR

- Ankestyrelsen (2012): *Førtidspension: Årsstatistik 2011*. København: Ankestyrelsen.
- Bech, P., L.R. Olesen, M. Kjoller & N.K. Rasmussen (2003): "Measuring Well-Being Rather Than The Absence of Distress Symptoms: a Comparison of the SF-36 Mental Health Subscale and the WHO-Five Well-Being Scale". *International Journal of methods in Psychiatric Research*, 12, s. 85-91.
- Bengtsson, S. (2008): *Handicap og samfundsdeltagelse 2006*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:18.
- Bengtsson, S. & N.C. Mateu (2009): *Beskyttet beskæftigelse. En kortlægning*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:09.
- Beskæftigelsesministeriet (2004): *Handicap & job – en beskæftigelsesstrategi for personer med handicap*. København: Beskæftigelsesministeriet og Socialministeriet.
- Beskæftigelsesministeriet (2009): *Handicap & job – det kan lade sig gøre*. København: Beskæftigelsesministeriet.
- Borg V., M.A. Nexø, I.V. Kolte & M.F. Andersen (2010): *Hvidbog om mentalt helbred, sygefravær og tilbagevenden til arbejde*. København: Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø.

- Burgard, S.A., J.E. Brand & J.S. House (2007): "Toward a Better Estimation of the Effect of Job Loss on Health". *Journal of Health and Social Behavior*, 48, s. 369-348.
- Heun, R., M. Burkhart, W. Maier & P. Bech (1999): "Internal and External Validity of the WHO Well-Being Scale in The Elderly General Population". *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 99, s. 171-178.
- Larsen, B., H.K. Schademan & J. Høgelund (2008): *Handicap og Beskæftigelse 2006. Vilkår og betingelser for handicappede på arbejdsmarkedet*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:10.
- Larsen, B. & J. Høgelund (2009): *Handicap og Beskæftigelse – udviklingen mellem 2002 og 2008*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:05.
- Larsen, B., A.B. Jonassen & J. Høgelund (2009): *Personer med handicap. Helbred, beskæftigelse og førtidspension 1995-2008*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:21.
- Löwe, B., R.L. Spitzer, K. Gräfe, K. Kroeke, A. Quenter, S. Zipfel, C. Buchholz, S. Witte & W. Herzog (2004): "Comparative Validity of Three Screening Questionnaires for DSM-IV Depressive Disorder and Physicians' Diagnoses". *Journal of Affective Disorders*, 78, s. 131-140.
- McDowell, I. (2010): "Measures of self-perceived well-being". *Journal of Psychosomatic Research*, 69, s. 69-79.
- Miiller, M., J. Høgelund & P.P. Geerdsen (2006): *Handicap og Beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2005*. København: Socialforskningsinstituttet, 06:24.
- Murphy, G.C. & J.A. Athanasou (1999): "The Effect of Unemployment on Mental Health". *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 72, s. 83-99.
- OECD (2012): *Sick on the Job? Myths and Realities about Mental Health and Work*. Mental Health and Work. Paris: OECD Publishing.
- OECD (2013): *Mental Health and Work: Denmark*. Paris: OECD Publishing.
- Olsen, H. (2006): *Guide til Gode Spørgeskemaer*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 06:11.
- Sundhedsstyrelsen (2012): *Guide til trivselsindekset: WHO-5*. Tilgængelig på <http://korturl.dk/2a2>. Besøgt 7-9-2012.

- Thomsen, L.B. & J. Høgelund (2011a): *Handicap og beskæftigelse – udviklingen mellem 2002 og 2010*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:08.
- Thomsen, L.B. & J. Høgelund (2011b): *Handicap og beskæftigelse i 2010. Regionale forskelle*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:22.
- Thomsen, L.B., H. Holt, S. Jensen & F. Thuesen (2011): *Virksomheders Sociale Engagement. Årbog 2011*. København: SFI – det nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:28.
- Tørslev, M.K., K. Weibel & J. Høgelund (2010): *Sygemeldte og førtidspensionister med handicap – Jobcentermedarbejderes perspektiv på jobcentrenes indsats*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:26.
- World Health Organization (2001): *ICF. International Classification of Functioning, Disability and Health: Introduction*.
<http://whqlibdoc.who.int/publications/2001/9241545429.pdf>
(downloadet december 2012).

SFI-RAPPORTER SIDEN 2012

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Enkelte rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 12:01 Lyk-Jensen, S.V., A. Glad, J. Heidemann & M. Damgaard: *Soldater efter udsendelse. En spørgeskemaundersøgelse*. 117 sider. e-ISBN: 978-87-7119-075-5. Netpublikation.
- 12:02 Lausten, M., H. Hansen, A.-K. Mølholt, K.S. Vammen & A.-C. Legendre: *Forebyggende foranstaltninger 14-17 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 5*. 235 sider. ISBN: 978-87-7119-078-6. e-ISBN: 978-87-7119-079-3. Vejledende pris: 230,00 kr.
- 12:03 Rostgaard, T., T.N. Brunner & T. Fridberg: *Omsorg og livskvalitet i plejeboligen*. 150 sider. ISBN: 978-87-7119-080-9. e-ISBN: 978-87-7119-081-6. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 12:04 Mølholt, A.-K., S. Stage, J.H. Pejtersen & P. Thomsen: *Efterværn for tidligere anbragte unge. En videns- og erfaringsopsamling*. 222 sider. ISBN: 978-87-7119-082-3. e-ISBN: 978-87-7119-083-0. Vejledende pris: 220,00 kr.
- 12:05 Ellerbæk, L.S. & A. Høst: *Udlejningsredskaber i almene boliger. En analyse af brugen og effekterne af udlejningsredskaber i almene boligområder*.

- 258 sider. ISBN: 978-87-7119-084-7. e-ISBN: 978-87-7119- 085-4. Vejledende pris: 250,00 kr.
- 12:06 Høgelund, J.: *Effekter af den beskæftigelsesrettede indsats for sygemeldte. En litteraturoversigt*. 112 sider. e-ISBN: 978-87-7119-086-1. Netpublikation.
- 12:07 Rasmussen, P.S. & P.S. Olsen: *Positiv adfærd i læring og samspil (PAL5). En evaluering af en skoleomfattende intervention på 11 pilot-skoler*. 159 sider. ISBN: 978-87-7119-087-8. e-ISBN: 978-87-7119-088-5. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 12:08 Fridberg, T. & M. Damgaard: *Frivillige i hjemmeværnet 2011*. 120 sider. ISBN: 978-87-7119-089-2. e-ISBN: 978-87-7119-090-8. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 12:09 Lyk-Jensen, S.V., J. Heidemann & A. Glad: *Soldater – før og efter udsendelse. En analyse af motivation, økonomiske forhold og kriminalitet*. 164 sider. e-ISBN: 978-87-7119-091-5. Netpublikation.
- 12:10 Bengtsson, S.: *Vækstfaktorer på det specialiserede socialområde*. 120 sider. ISBN: 978-87-7119-092-2. e-ISBN: 978-87-7119-093-9. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 12:11 Dines, A., V. Jakobsen, V.M. Jensen, S.S. Nielsen, S., K.C.Z. Pedersen, D.S. Petersen & K.M. Thorsen: *Indsatser for tosprogede elever. Kortlægning og analyse*. 162 sider. e-ISBN: 978-87-7119-094-6. Netpublikation.
- 12:12 Christensen, E.: *Nakuusa – vi vil og vi kan. En opfølgning på Youth Forum i Ilulissat 2011*. 48 sider. e-ISBN: 978-87-7119-096-0. Netpublikation.
- 12:13 Christensen, E.: *Nakuusa – piumavugut saperatalu. 2011-mi ilulissani Youth Forum pillugu nangitsineq*. 50 sider. e-ISBN: 978-87-7119-097-7. Netpublikation.
- 12:14 Larsen, M. & L.S. Ellerbæk: *Evaluering af jobplanen. Nuværende og kommende pensionisters kendskab til og betydning af reglerne for at arbejde*. 111 sider. ISBN: 978-87-7119-100-4. e-ISBN: 978-87-7119-101-1. Vejledende pris: 110,00 kr.
- 12:15 Larsen, M., H.B. Bach & A. Liversage: *Pensionisters og efterlønsmodtageres arbejdskraftpotentiale. Fokus på genindtræden*. 181 sider. ISBN: 978-87-7119-102-8. e-ISBN: 978-87-7119-103-5. Vejledende pris: 180,00 kr.
- 12:16 Ottosen, M.H. & S. Stage: *Deleborn i tal. En analyse af skilsmissebørns samvær baseret på SFI's børneforløbsundersøgelse*. 111 sider. ISBN:

- 978-87-7119-104-2. e-ISBN: 978-87-7119-105-9. Vejledende pris: 110,00 kr.
- 12:17 Nilsson, K. & H. Holt: *En vurdering af arbejdsskadestyrelsens fastholdelsecenter. Kommuners, fagforeningers, arbejdsgivers og forsikringselskabers erfaringer med fastholdelsescentret*. 89 sider. ISBN: 978-87-7119-106-6. e-ISBN: 978-87-7119-107-3. Vejledende pris: 80,00 kr.
- 12:18 Holt, H: *Lokal løn på kommunale arbejdspladser. Forskelle i kvinders og mænds løn*. 82 sider. e-ISBN: 978-87-7119-108-0. Netpublikation.
- 12:19 Bengtsson, S. & M. Røgeskov: *Et liv i egen bolig. Analyse af bostøtte til borgere med sindslidelser*. 145 sider. ISBN: 978-87-7119-109-7. e-ISBN: 978-87-7119-110-3. Vejledende pris: 140,00 kr.
- 12:20 Graversen, B: *Effekter af virksomhedsrettet aktivering for udsatte ledige. En litteraturoversigt*. 72 sider. e-ISBN: 978-87-7119-112-7. Netpublikation.
- 12:21 Albæk, K., H.B. Bach & S. Jensen: *Effekter af mentorstøtte for udsatte ledige. En litteraturoversigt*. 68 sider. e-ISBN: 978-87-7119-114-1. Netpublikation.
- 12:22 Jensen, T.G., K. Weibel, M.K. Tørslev, L.L. Knudsen & S.J. Jacobsen: *Måling af diskrimination på baggrund af etnisk oprindelse*. 134 sider. ISBN: 978-87-7119-115-8, e-ISBN: 978-87-7119-116-5. Vejledende pris: 130,00 kr.
- 12:23 Madsen, M.B. & K. Weibel: *Delt viden. Aktiveringsindsatsen for ikke-arbejdsmarkedssparate kontanthjælpsmodtagere*. 152 sider. ISBN: 978-87-7119-117-2. e-ISBN: 978-87-7119-118-9. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 12:24 Lyk-Jensen, S.V., J. Heidemann, A. Glad & C.D. Weatherall: *Danske hjemvendte soldater. Soldaternes psykiske sundhedsprofil før og efter udsendelse*. 210 sider. e-ISBN: 978-87-7119-119-6. Netpublikation.
- 12:25 Lausten, M., H. Hansen, K.S. Vammen & K. Vasegaard: *Forebyggende foranstaltninger 18-22 år. Dialoggruppe – Om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 6*. 164 sider. ISBN: 978-87-7119-121-9. e-ISBN: 978-87-7119-122-6. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 12:26 Lauritzen, H.H., R.N. Brünner, P. Thomsen & M. Wüst: *Ældres ressourcer og behov. Status og udvikling på baggrund af Ældredatabasen*. 180 sider. ISBN: 978-87-7119-123-3. e-ISBN: 978-87-7119-124-0. Vejledende pris: 180,00 kr.

- 12:27 Høst, A.K, T. Fridberg, D.L. Stigaard & B. Boje-Kovacs: *Når fogeden banker på. Fogedsager og effektive udsættelser af lejere*. 422 sider. ISBN: 978-87-7119-125-7. e-ISBN: 978-87-7119-126-4. Vejledende pris 420,00 kr.
- 12:28 Nielsen, H., A. Mølgaard & L. Dybdal: *Procesevaluering af boligsociale indsatser. Delrapport 2. Kvalitativ kortlægning af Landsbyggefondens 2006-2010-pulje med fokus på projektorganisering og samarbejde*. 118 sider. e-ISBN: 978-87-7119-127-1. Netpublikation.
- 12:29 Andrade, S.B.: *Levevilkår i dansk landbrug. Analyse af sammenhænge mellem risikofaktorer og dyrvernssager i landbruget fra 2000 til 2008*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-128-8. e-ISBN: 978-87-7119-129-5. Vejledende pris: 170,00 kr.
- 12:30 Ottosen, M.H. (red.): *15-åriges hverdagsliv og udfordringer. Rapport fra femte dataindsamling af forløbsundersøgelsen af børn født i 1995*. 348 sider. ISBN: 978-87-7119-130-1. e-ISBN: 978-87-7119-131-8. Vejledende pris: 340,00 kr.
- 12:31 Bach, H.B.: *Arbejdsmarkedsparathed og selvforsørgelse*. 36 sider. e-ISBN: 978-87-7119-133-2. Netpublikation.
- 12:33 Termansen, T. & C.S. Sonne-Schmidt: *Forebyggende fysisk træning til ældre. En undersøgelse af effekten af en kort træningsindsats på aldersfysiske funktionsevne*. 64 sider. ISBN: 978-87-7119-135-6. e-ISBN: 978-87-7119-136-3. Vejledende pris: 60,00 kr.
- 12:34 Hansen, H., P.R. Skov & K.M. Sørensen: *Støtte til udsatte børnefamilier. En effektmåling af familiebehandling og praktisk pædagogiske støtte*. 112 sider. e-ISBN: 978-87-7119-137-0. Netpublikation
- 12:35 Ellerbæk, L.S., V. Jakobsen, S. Jensen & H. Holt: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2012*. 182 sider. ISBN: 978-87-7119-138-7. e-ISBN: 978-87-7119-139-4. Vejledende pris: 180,00 kr.
- 12:36 Jakobsen, T.B., S.V. Lyk-Jensen & D.L. Stigaard: *Lige muligheder – metodisk grundlag for en effektevaluering. Evalueringsrapport 2*. 82 sider. e-ISBN: 978-87-7487-140-0. Netpublikation.
- 13:01 Kjeldsen, M.M., H.S. Houlberg & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2012*. 176 sider. ISBN: 978-87-7119-141-7. e-ISBN: 978-87-7119-142-4. Vejledende pris: 170,00 kr.

HANDICAP OG BESKÆFTIGELSE

UDVIKLINGEN MELLEM 2002 OG 2012

Denne rapport belyser beskæftigelsesudviklingen for personer med handicap og sammenligner udviklingen med personer uden handicap i perioden 2002 og frem til 2012.

Beskæftigelsen er faldet mellem 2002 og 2012 for både personer med og uden handicap. Mellem 2010 og 2012 har beskæftigelsen ikke ændret sig væsentligt – hverken for personer med eller uden handicap. For personer med et større handicap er beskæftigelsen derimod faldet med 4,2 procentpoint mellem de to år.

Rapporten viser også, at personer med læse- eller skrivevanskeligheder ikke så ofte er i beskæftigelse som personer uden læse- eller skrivevanskeligheder. Det gælder både for personer med og uden handicap.

Rapporten belyser desuden psykisk trivsel, jobsøgningsaktiviteten, modtagelse af overførselsindkomster og holdningen til personer med handicap. Der er også fokus på, i hvilket omfang udvalgte mål i VK-regeringens (2001-2011) beskæftigelsesstrategi for personer med handicap er opfyldt.